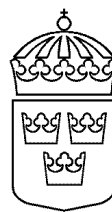

Riksdagens protokoll 1998/99:102

Fredagen den 28 maj

Kl. 9.00 – 15.27

Protokoll
1998/99:102

Meddelande om votering

Tredje vice talmannen meddelade att dagens ärenden skulle avgöras tisdagen den 1 juni kl. 11.00.

1 § Kasinospel i Sverige m.m.

*Kasinospel i Sverige
m.m.*

Föredrogs

Kulturutskottets betänkande 1998/99:KrU11

Kasinospel i Sverige m.m. (prop. 1998/99:80)

Anf. 1 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Det betänkande som vi nu skall behandla har rubriken *Kasinospel i Sverige m.m.* Det är alltså nu klart att Socialdemokraterna, Moderaterna, Folkpartiet och Centern enats om att införa internationella kasinon i Sverige. Och snabbt skall det gå. Här råder ingen brist på handlingskraft. Lagen skall träda i kraft redan den 1 juli i år.

Jag kan inte låta bli att dra mig till minnes en debatt som hölls i den här kammaren under min tid som civilminister. Moderaterna drev frågan om kasinon i den dåvarande regeringen ganska hårt, medan vi kristdemokrater var emot. Jag blev då påhoppad av en socialdemokrat, som undrade hur vi kristdemokrater kunde sitta i samma regering som ett parti som ville införa kasinon. Vi borde inse att det var etiskt oacceptabelt. Ett antal artiklar med samma innehålls spreds också.

I dag kommer, om inget oförutsett inträffar, socialdemokraterna och moderaterna att i stor enighet besluta att införa internationella kasinon i Sverige. Jag kan bara konstatera att tiderna förändras.

Regeringens proposition var en av de sista som Erik Åsbrink lämnade ifrån sig på Finansdepartementet. Man kan inom parentes konstatera att det tydligen inte är något av statsråden som har velat ta upp hans mantel i den här frågan, eftersom ingen av dem är här och debatterar. När jag läste propositionen tyckte jag att den i långa stycken var en plädering emot kasinon. Det konstiga var att alla invändningar ändå resulterade i ett ja.

Låt mig citera direkt ur propositionen, där regeringen själv konstaterar: "Snabba spel, dvs. spelformer där det löper kort tid mellan insats och utfall, anses öka risken för överdrivet spelande. Kasinospel och spel på automater är exempel på denna typ av spel. Det kan också finnas ett

samband mellan det totala spelutbudet och antalet personer som spelar utöver sina tillgångar. Ytterligare en spelform i samhället kan därför leda till att det blir fler spelare med svårigheter att hantera sin egen situation.”

Det här är alltså ett citat direkt ur regeringens proposition. Tydligare argument mot införande av kasinon kan knappast ges. Det är naturligtvis i första hand de sociala skadeverkningar som kan förväntas som är det starkaste skälet, och enligt oss kristdemokrater ett fullt tillräckligt skäl, mot att införa kasinon.

Vi får också stöd av tunga remissinstanser som Socialstyrelsen, som uttalar farhågor för ökat spelberoende, Konsumentverket, som anser att de sociala konsekvenserna kommer att medföra ökade kostnader för samhället, och inte minst Brottsförebyggande rådet, som varnar för att förslaget innebär att spelberoende inte upptäcks i tid och påpekar att spelskulder är en av de viktigaste brottsalstrande faktorerna i samhället. Med öppna ögon kommer riksdagen alltså att besluta om att införa en verksamhet som experter anser kommer att öka brottsligheten i landet.

Jag vet mycket väl att regeringen stöder sig på argumentet att den illegala spelverksamheten kan beräknas minska om kasinon blir legala. Men Brottsförebyggande rådet, som måste ses som en expertinstans, menar tvärtom att en legalisering av en farlig spelform kan leda till illegalt spel, eftersom den som vant sig vid kasinospel kan söka efter mer spännande och illegala alternativ. Även i den frågan ger regeringen ett kluvet intryck, då den själv påpekar att Lotteriutredningen var väl optimistisk när den hävdade att internationellt kasinospel i Sverige skulle kanalisera okontrollerat illegalt spel till legalt och att den illegala spelmarknaden därmed skulle saneras. Det finns oss veterligt ingen forskning att luta sig mot i det här fallet, och regeringen hänvisar inte heller till någon sådan. Den hänvisar i stället vagt till erfarenheter från andra länder. Det finns alltså all anledning att ifrågasätta hållbarheten i den argumenteringen.

Fru talman! Ytterligare ett tecken på att det är en i grunden osund verksamhet som riksdagsmajoriteten är på väg att införa i Sverige är det batteri av kontrollåtgärder som måste vidtas. Det säger sig självt att det är något märkligt med en spelform som kräver åldersgräns vid 20 år, fotografering, registrering som sparas ett år av den som går in på ett kasino och dessutom kameraövervakning för att verksamheten över huvud taget skall få äga rum. Detta talar inte för att det är minskad brottslighet som man förväntar sig.

Fru talman! 150 000 svenskar har någon form av problem med sitt spelande redan i dag. En tredjedel av dem – 50 000 personer – har så stora problem att de går under benämningen patologiska spelare. I åldersgruppen 15–17 år, dvs. de som om några år är kunder på svenska kasinon, är över 6 % spelberoende. Med andra ord är det en typ av folkhälsoproblem som vi ser här.

Är detta något att ta hänsyn till när man överväger att införa en ny spelform? Ja, regeringen anser uppenbart det, eftersom åtgärder föreslås för att förebygga och motverka negativa ekonomiska och sociala konsekvenser. Vi kristdemokrater delar bedömningen att sådana insatser behövs, och vi vill förstärka och förtydliga dem ytterligare i förhållande till regeringen. Men vi har väldigt svårt att förstå logiken i att med ena han-

den försöka täppa till ett hål samtidigt som man med den andra vidgar det.

Fru talman! Regeringens huvudargument för att införa kasinon är att de skall inbringa betydande inkomster till staten och att de skall skapa nya arbetstillfällen. Verksamheten beräknas ge ett årligt överskott på 200–300 miljoner kronor efter en kostsam etableringsfas om ungefär två år.

Hur stora utgifterna för staten blir de första åren vet vi inte, men vi kan konstatera att i ett läge då många behjärtansvärda verksamheter fortfarande har stor brist på resurser kommer statliga pengar att satsas på att bygga kasinon för en liten och smal grupp av den svenska befolkningen. Det är stötande i sig. Att överskottet bygger på att de s.k. enarmade banditerna, som förbjöds av folkhälsoskäl 1979, kommer tillbaka gör inte det hela mer smakligt.

Vi ifrågasätter också om nettoökningen av arbetstillfällen verkligen blir de 600–700 som regeringen räknar med. Siffrorna är beräknade på en fullt utbyggd kasinoverksamhet, dvs. sex kasinon. 100 personer per kasino tyder på att det är ganska stora palats som man tänker sig. Hur befintliga restauranger inklusive spelpersonal påverkas kan vi bara spekulera om, men det är inte otänkbart att en stor del av det som man vinner i den ena änden förlorar man i den andra, genom att befintliga restauranger och restaurangkasinon tvingas stänga. Därför anser vi att inte heller detta är ett särskilt hållbart argument.

Fru talman! Kristdemokraterna delar, som framgått av det som jag har sagt, inte majoritetens bedömning att övervägande skäl talar för en etablering av kasinon i Sverige. Därför yrkar jag bifall till reservation 8 med avslag på förslaget till kasinolag. Det är Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet som står bakom den reservationen.

Fru talman! Betänkandet behandlar också frågor om automatspel. Varuspelsautomater får i fortsättningen anordnas bara i samband med offentlig nöjeställning i form av tivoli eller liknande och får alltså inte som i dag förekomma i bingohallar. I stället blir det möjligt att anordna spel på s.k. värdeautomater i samband med bingospel. Den förändringen har vi ingenting att invända mot och inte heller mot de små förändringar av insats- och vinstbelopp som föreslås.

Däremot är vi kritiska mot att majoriteten i utskottet inte har tillräckligt förtroende för folkrörelser och föreningsliv för att våga uttala att de skall ha tillstånd att själva anordna värdeautomatspel. På det sättet skulle överskottet från värdeautomatspel i samband med bingospel direkt kunna tillfalla de lokala föreningar som anordnar bingospelen. Texten i betänkandet uttrycker en rädsla för att kontrollen inte skulle kunna säkras om föreningarna själva får tillstånd. I verkligheten behöver det inte alls bli någon skillnad, eftersom driften och kontrollen mycket väl kan skötas av Svenska Spel och Lotteriinspektionen också i fortsättningen. Det är ett tecken på förmynderi att folkrörelserna inte betros med egna tillstånd utan måste vara beroende av hur stor del av överskottet som staten via Svenska Spel behagar föra över till dem.

Folkrörelsernas andel av spelmarknaden har redan i dag minskat från 31 till 19 %. Risker är överhängande att minskningen fortsätter med det beslut som riksdagen är på väg att fatta. Det står i så fall helt i strid med

vad riksdagen tidigare uttalat, nämligen att folkrörelsernas andel av spelmarknaden skall öka.

När värdeautomater blev tillåtna i Sverige i början av 1990-talet beslutade riksdagen att överskottet skulle tillfalla det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet. Detta beslut ändrades 1996 och ersattes av ett system för vinstdelning mellan staten och föreningslivet. Vi motsatte oss förändringen, eftersom vi befarade att föreningslivet skulle dra det kortaste strået i den fördelningen. Av olika anledningar har systemet fortfarande, tre år senare, inte kommit i gång, och föreningslivet har därmed kommit i kläm och fått se sina intäkter minska. Det är dags att ge folkrörelser och föreningsliv förutsättningar att på ett självständigt sätt bedriva sin viktiga verksamhet. Tillräckligt många utredningar har pekat på att föreningslivets andel av spelmarknaden måste stärkas. Nu är det dags för handling.

Jag yrkar bifall till reservation 17.

Fru talman! För övrigt anser vi kristdemokrater att regleringen av automatspelsmarknaden borde ha gjorts i ett sammanhang. De olika utredningar som dels pågår och dels skall tillsättas, tillsammans med uttalanden från regeringen i den idrottspolitiska respektive den ungdomspolitiska proposition som lämnats nyligen, och de delbeslut som fattas av riksdagen med utgångspunkt i propositionen *Kasinospel i Sverige m.m.*, skapar sammantaget mer förvirring än klarläggande av vad som egentligen gäller. Vi kan bara hoppas att Lotterilagsutredningen lyckas ge ett bra och tydligt underlag för en kommande proposition samtidigt som vi beklagar den osäkerhet som folkrörelserna tvingas leva med till dess.

Fru talman! Vi står bakom samtliga kristdemokratiska reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna 1, 8 och 17.

Anf. 2 ROY HANSSON (m):

Fru talman! Jag kommer att inleda med allmänna synpunkter på propositionen och behandlingen av kasinofrågan. Jan Backman kommer senare att debattera frågan vad gäller förändringen av automatspel.

Jag står självfallet bakom samtliga reservationer från Moderata samlingspartiet men yrkar för tids vinnande bifall enbart till reservation 9.

Fru talman! Den proposition som regeringen lämnat i detta ärende är inte särskilt bra. Jag kommer att kommentera enskildheter senare. Det är inte bara senfärdigheten med att lämna propositionen som är anmärkningsvärd, utan det gäller också alla frågor som är mindre bra behandlade.

Det framgår av betänkandet att ärendet om att tillåta kasinon har varit föremål för utredning under lång tid. Riksdagen beslöt 1997 att regeringen "skyndsamt" skulle komma med förslag. Det går inte att med bästa vilja i världen påstå att regeringen i detta fall handlat skyndsamt. Möjligen kan det vara så att regeringens samarbetspartner på något sätt har agerat bromsklossar även i detta fall.

Det finns inget statsråd här i dag som kan förklara vad senfärdigheten beror på, men det vore ganska bra om det kunde komma en förklaring redan nu.

Fru talman! Av utskottsbetänkandet framgår att folkrörelsernas andel av spelmarknaden minskat högst betydligt. Vi vet att idrottens andel utgör ungefär 80 % av folkrörelsernas andel. Det är bara att beklaga att

majoriteten i utskottet inte tog till vara den möjlighet som nu fanns att förändra detta. Det finns dock möjlighet för riksdagen att genom att stödja reservation 1 eller reservation 17 öka folkrörelsernas andel. Det är en möjlighet som riksdagen bör ta till vara.

Vad gäller vinstdelning finns det nu möjlighet att ge folkrörelser och idrottsorganisationer möjlighet till en större andel utan att gå över Svenska Spel. Hittills har ideella organisationer inte tillförts någonting från värdeautomatspel. Det finns nu förslag om detta, vilket naturligtvis är bra. Ännu bättre vore det om folkrörelser direkt kunde påverka sina intäkter, vilket är möjligt om reservation 17 bifalls.

Vi vet att det i dag finns människor som har problem med överdrivet spelande, där några tappat kontrollen över sitt spelande. Det är beklagligt, och åtgärder skall vidtas för att man dels skall få ökade kunskaper om varför några inte klarar av att kontrollera spelandet, dels skall kunna hjälpa och stödja dem som har råkat illa ut. Jag tror inte att införandet av kasinospel i någon större utsträckning förändrar spelberoendet. Jag återkommer till frågan om spel på kasino men kan nu bara konstatera att spel på våra få tillkommande kasinon troligen kommer att ske under den största kontrollen, i jämförelse med vad som sker i tobaksaffärer, vid lottoexpress och på våra travbanor.

Moderata samlingspartiet stöder den del av propositionen som gäller ökade medel till åtgärder mot spelberoende.

Fru talman! Huvudfrågan i propositionen, utskottsbetänkandet och denna debatt är införandet av kasinospel i Sverige. Först och främst är jag övertygad om att det som förekommit i debatten varit i högsta grad överdrivet vad gäller både omfattning och negativa konsekvenser liksom alla de fördelar som kasinon skulle innebära. Jag tror att många lever kvar i föreställningen om Monte Carlo. Så ser det inte ut längre.

Det vi talar om är spelverksamhet av mindre omfattning, mer vardagsnära förströelse och spänningsupplevelse, möjligen i likhet med hur det är vid våra travbanor: att komma ifrån vardagen lite och få lite spänning tillsammans med några kamrater.

Fru talman! Illegalt spel förekommer i Sverige. När nu kasinon tillåts finns det anledning att anta att omfattningen av illegalt spel kommer att minska. Detta är bra. Jag tror dock inte att allt illegalt spel kommer att försvinna, men om det sker en minskning är det vällovligt.

Frågan om huvudmannaskapet är den svagaste punkten i propositionen och i majoritetstexten i utskottsbetänkandet. Det som föreslås är att det skall införas monopol för statliga bolag. Svagheten i detta framgår tydligt i regeringens förslag, där regeringen skriver att ”i lagen bör inte Svenska Spel pekas ut”, samtidigt som regeringen skriver att ”endast statliga bolag bör ges koncession”. Man vet då att det bara finns ett statligt bolag.

Lagrådet är tydligt när man bestämt avråder från att föra in en lagbestämmelse som föreskriver monopol. Lagrådet skriver: ”Lagrådet vill påpeka, att man inte utan vidare kan utgå från att ett sådant monopol skulle godtas av EG-domstolen.”

Därtill kan man lägga att såväl regeringen som majoriteten i utskottet, som står bakom majoritetstexten i denna del, vet att det just nu pågår prövning av det finska spelmonopolet i EG-domstolen. Sannolikt kom-

mer spelmonopolet i Finland att fällas, eftersom generaladvokatens utlåtande tyder på detta.

Fru talman! Om riksdagen bifaller utskottsmajoritetens ställningstagande i denna del och vi får spelmonopol från den 1 juli i år, kan det bli en märklig situation i Sverige om utslaget från EG-domstolen kommer före detta datum.

Detta går att förhindra genom att stödja reservation 9 av Elisabeth Fleetwood m.fl. Därmed undanröjs risken för att denna situation uppkommer, och det hela går att lösa på ett rimligt sätt.

Det finns inget statsråd här i dag, men majoriteten som står bakom texten i denna del bör överväga om man inte skall stödja reservation 9. Det är enkelt – då uppkommer inte den här svårigheten.

Fru talman! Ett annat exempel på onödig klåfingrighet är att nu besluta om högsta antalet kasinon i Sverige. Moderata samlingspartiet delar uppfattningen att det är rimligt att börja med ett fåtal och att medge flera tillstånd när erfarenhet vunnits. Men att redan nu ange det högsta antalet kasinon i Sverige till sex kan inte vara vare sig rimligt eller framsynt.

Hur ser läget ut säg 2015? Det vet vi absolut ingenting om i dag. Varför då låsa oss för framtiden? Det är klart att det går att genomföra en lagändring senare, men varför denna omständliga procedur?

Frågan om lokaliseringen av kasinon är den som har dragit störst uppmärksamhet till sig, såväl i riksdagen som utanför riksdagen, trots att detta inte är föremål för avgörande ännu. Moderata samlingspartiet anser att den text som finns när det gäller lokaliseringen är lämplig och bra. Det är rimligt att lokalisera kasinon till stora städer, men regeringen skall också beakta även regionalpolitiska skäl då koncession meddelas.

Fru talman! I propositionen föreslås en åldersgräns på 20 år för tillträde till kasinon i Sverige. Utskottet tycker att det är ett bra förslag. Det är inte ovanligt med en högre åldersgräns för besök på kasinon utomlands. Så är fallet i såväl Finland och Danmark som andra länder. Det kan ses som rimligt att den föreslagna åldersgränsen fastställs. Bifall till hemställan i utskottsbetänkandet i denna del!

Fru talman! En annan fråga gäller registrering och foto. Ett led i att förhindra brottslighet är att ha god kontroll på verksamheten vid kasinot. Därför är det rimligt att ha vetskap om vem som är på kasinot. Erfarenhet från andra länder visar att det finns risk för icke önskad verksamhet.

När det nu blir tillåtet med kasinon i Sverige gäller det att ha regler som så långt som möjligt förhindrar oönskad verksamhet. Likartade regler finns i andra länder.

Ett moment som jag själv funderat mycket över är huruvida det skall vara tillåtet med registreringshandlingar med bifogat foto. Jag anser att stor aktsamhet skall gälla när olika register tillåts. Finns även foto bör denna aktsamhet om möjligt vara ännu större.

Jag tror att den teknik som nu finns vad gäller fotografering och inskanning gör detta enklare och naturligare. Ett exempel är den teknik som används här i riksdagen. Kvar står att den som inte vill bli registrerad kan avstå från att besöka ett kasino.

Jag inledde med att det är viktigt att vara försiktig med alla former av registrering. Ett bra sätt är att ha strikta regler för gallring. I utskottsbetänkandet finns regler för hur det skall genomföras. Därutöver har Mode-

rata samlingspartiet och Centerpartiet i ett särskilt yttrande framhållit vikten av att kontroll genomförs.

Fru talman! I förslaget finns ett förslag till ändring av kameraövervakningslagen, som möjliggör övervakning i ett kasino. Det är vad som är kutym i andra länder. Det är ett led i att öka säkerheten i våra kasinon. Eftersom vi eftersträvar så god kontroll och ordning som möjligt är det lämpligt att tillåta övervakning med kamera inne i ett kasino.

Avslutningsvis tycker jag att det är bra att det nu finns ett förslag om att tillåta kasinospel i Sverige. Det finns ingen anledning att det inte skall vara tillåtet när det är tillåtet i alla andra länder i Europa i stort sett. Är spelet dessutom under så bra kontroll som föreslås i föreliggande betänkande kan det få en positiv effekt på spelmarknaden i Sverige.

Det finns goda skäl att anta att det illegala och mindre önskvärda spelet, som vanligtvis är förknippade med detta, kommer att minska. Det är bra.

Även överdrivet spelande kommer att bättre kunna begränsas dels genom den kontroll och ordning som är en förutsättning för kasinospel, dels genom de åtgärder som föreslås i betänkandet.

Vad som är mindre bra med majoritetens text är att det är inriktat mot ett statligt monopol. Läger man därtill att just denna form är föremål för rättslig prövning med det troliga utfallet att det inte är tillåtet inser de flesta att betänkandet i denna del är mindre bra. Dessbättre går detta att rätta till genom ett bifall till reservation nr 9.

Anf. 3 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Roy Hansson säger: Jag tror inte att kasinospel kommer att leda till problem med ökat spelberoende. Problemet för Roy Hansson är att det finns forskning som visar att just snabba spel och det samlade spelutbudet leder till ökat spelberoende. Min fråga i samband med att det här beslutet om ytterligare ett snabbt spel och ett ytterligare utbud av spel i Sverige fattas är: Vilket ansvar känner Moderaterna för dem som inte kommer att klara det här och för dem som redan har problem och deras familjer?

Anf. 4 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror att Inger Davidson har fel när det gäller ökat spelande. Genom tiderna har det varit ett konstant spelande i Sverige och andra länder. När det har kommit andra spelformer har spelandet förändrats: Man har valt dessa nya spelformer och minskat spelandet på andra. Ett exempel: När Bingolotto infördes minskade försäljningen av skraplotter på andra håll. Det har alltså inte ökat den totala marknaden, men det har förändrat den.

Samma sak torde ske i det här fallet. När vi får en ny spelform kommer en del av spelet att flyttas över dit, men det kommer att ske en minskning på andra ställen. En sådan sak är att illegalt spel kommer att minska, och det tycker jag faktiskt är en fördel.

Jag tror också att de snabba spel som Inger Davidson talade om och som förekommer i tobaksaffärer kommer att minska. Där sker absolut ingen kontroll, men med de regler som vi föreslår för införande av kasinon är kontrollen så god den kan bli. Det är ett sätt att få det här spelet under kontroll.

Prot. 1998/99:102
28 maj

Kasinospel i Sverige
m.m.

Jag kan tillägga, fru talman, att jag tycker att kd:s inställning är något märklig. Man säger nej till spel men vill gärna vara med och fördela tillstånd till folkrörelserna. Jag tycker att man borde vara konsekvent och säga nej till allt spelande. Jag förstår att det är trevligt att vara med och dela ut pengar, men man vill inte vara med och ta ansvaret för införandet av spelen.

Anf. 5 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det sista först: Det finns lite olika typer av spel. Det finns spel av förströelsekaraktär, och det finns spel med snabba pengar. Jag vet att det i dag finns former av förströelsespel som också ger snabba pengar och som leder till ökat spelberoende. Men att i det läget införa ytterligare en spelform tycker vi inte att vi kan ta ansvar för.

Moderaterna talar ju väldigt mycket om att minska brottsligheten och vill vidta åtgärder som att förstärka polisens resurser osv. Om Brottsförebyggande rådet, som är en myndighet som är expert på hur man skall förebygga brott, bedömer att införandet av kasinon snarare leder till ökad illegal verksamhet än minskad och alltså ökar brottsligheten i samhället – hur kan Moderaterna då ställa upp och försvara det?

Anf. 6 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna är beredda att införa automatspel i våra bingohallar, och jag tror att kontrollen där är sämre än i de fyra kasinon som vi diskuterar inledningsvis. Det är kd berett att ta ansvar för! Men det kan hända att det är därför att det är trevligare att fördela de pengarna till ideella organisationer och idrotter.

När det gäller att minska brottsligheten är det just det som är en av poängerna med det här – vi vet att det finns illegalt spel, och det finns beräkningar på att det omsätter upp till 900 miljoner kronor per år. Kan man flytta över bara hälften av detta till välkontrollerade kasinon är det ett vällovligt syfte.

Vi vet också att det frodas brottslighet på de illegala kasinona, och det skall vi försöka undvika i de kasinon där spelet sker under ordnade former. Jag tycker faktiskt att det här är ett bra förslag för att komma till rätta med brottsligheten och för att komma till rätta med spelberoendet. När vi dessutom föreslår åtgärder för att förebygga och förhindra brottslighet och spelberoende tycker jag att kd borde ställa upp på det. Det är bättre än att införa mer automatspel i bingohallar!

Anf. 7 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Kasinon med internationella regler har en bismak av den under världen. Det är stor risk att brottsligheten ökar, anser Vänsterpartiet till skillnad från Moderaterna. Det kräver ökade polisiära resurser. Det kan stå samhället dyrt med vårdinsatser för ökat spelberoende, med investeringar i byggnader, med sviktande spelarunderlag på grund av felsatsningar.

Är det rätt att på grund av behov av att få in pengar till statskassan ut-sätta vår befolkning och kultur för denna bismak från den undre världen? Svaret är nej.

Hur kan man som socialdemokrat värnande arbetarklassen och de opriviligierade komma fram till att kasinon är ett bra sätt att få in pengar

till statskassan, när vi vet att de med låga inkomster använder en större del av sin disponibla inkomst på spel än de som har det bättre? Hur kan man föreslå att de som är stamkunder på ett kasino skall få gå in gratis? Vilka är det som är stamkunder på ett kasino? Jo, det är förstås de spelberoende. Hur tänker ni egentligen?

Ni har lyckligtvis inte föreslagit gratis sprit, men ni har föreslagit lördagsöppet och 100 nya systembutiker. Förstår ni inte vad ökad tillgänglighet kan leda till?

Vanligtvis brukar jag vilja försöka förstå varför man gör olika ställningstaganden från vänster till höger, men i detta fall vill jag inte göra det. Jag tycker att det största arbetarrörelsepartiet i denna fråga har förlorat sin själ. Jag är djupt bedrövad över detta.

Fru talman! Verkligheten är den att det ställer till problem på en rad områden, när Svenska Spel genom direktiv från Finansdepartementet och riksdagen fattar beslut om att öka statens andel av spelmarknaden. Regeringen talar i denna fråga med kluven tunga. Å ena sidan anser man att folkrörelsernas andel av spelmarknaden skall öka, å andra sidan föreslår man att statens andel skall öka genom en förändring i lotterilagen och införande av kasinolag. Varför håller ni inte det som ni redan har lovat?

Regeringens proposition, och numer även utskottets betänkande, innebär ett införande av statliga kasinon och återinförande av penningautomater – tidigare förbjudna s.k. enarmade banditer. Det är en liten extra krydda och eftersmak av den undre världen.

Förslaget innebär förändringar för de värdeautomatspel som i dag ger en högsta kontantvinst på 100 kr. De skall nu bli s.k. penningautomater, eller enarmade banditer, som vi kallade dem tidigare, med en kontantvinst på 500 kr i stället för som nu 100 kr.

Samtidigt beskär förslaget utrymmet för de s.k. varuspelsautomaterna, vilket är en mer harmlös spelform än de enarmade banditerna. Fördelen med detta är, enligt regeringen, att överskottet från de övriga speltyperna skall tillfalla föreningslivet och staten, medan varuspelsautomaterna huvudsakligen ägs av privata intressen. Återigen ser vi att det är pengarna som styr – inte spelformen i sig.

Vänsterpartiet anser att nackdelen med de spelformer som föreslås öka inte uppvägs av de eventuella ökade intäkter de kan inbringa till staten. Därför är vi emot förslaget.

Det var inte utan anledning som enarmade banditer förbjöds 1979, men det tycks förslagsställarna ha glömt. Det är beklagligt. Det är inte utan anledning som kasinon hittills inte tillåtits i Sverige.

Avsikten med förslaget anges vara att minska det illegala spelandet, skaffa inkomster till staten och skapa nya arbetstillfällen. Vänsterpartiet ifrågasätter att man kommer att lyckas på någon enda av dessa punkter.

Vänsterpartiet anser det över huvud taget oetiskt och cyniskt att införa kasinon och återinföra enarmade banditer för att skaffa inkomster till staten och skapa nya jobb. Även regeringen är ju medveten om detta. Verksamheten kommer att medföra spelmissbruk och social misär i ett stort antal familjer. Det är också ställt utom allt tvivel att en viss brottslighet och penningtvätt följer i kasinoverksamhetens spår. Enligt Brottsförebyggande rådet är spelskulder en av de viktigaste brottsalstrande faktorerna.

Fru talman! Det finns en bismak av den undre världen i kasinoförslaget. Att regeringen paradoxalt nog är fullt medveten om detta framgår av förslaget om kameraövervakning och registrering. Trots att man alltså inser att kasinoverksamheten leder till nya problem snarare än till att man löser gamla lägger man fram en proposition som föreslår inrättade av kasinon av internationell modell.

Att finansiera ungdomsverksamhet med inkomster från utökad spelverksamhet är i grunden en märklig fördelningspolitik, anser Vänsterpartiet. All forskning och statistik visar i dag att låginkomsttagare jämfört med höginkomsttagare använder tre gånger så mycket av sin inkomst till spel. Därmed är det också låginkomsttagarna som närmast befinner sig i riskzonen för spelmissbruk.

I tider av ekonomisk åtstramning blir mönstret ännu tydligare. En storvinst blir för många den enda chansen till ett bättre liv. Felet är inte att människor behöver spänning och någonting att hoppas på. Fel blir det när den stora vinsten blir det enda hoppet. Det ser vi i Vänsterpartiet som ett fattigdomsbevis för samhället och för socialdemokratin.

Fru talman! Om det finns en mångfald av andra spännande upplevelser behövs det inga kasinon. Det räcker gott med de spelformer vi redan har. Vårt alternativ till förslaget i denna proposition är en politik som bidrar till att bevara kulturarvet, som främjar människors eget skapande och en mångfald av kulturyttringar och som bevarar en rik natur att uppleva äventyr och skönhet i. Det är givetvis också, och inte minst, en politik som ger människor arbete och framtidstro.

Inget av de i propositionen framförda lag- eller lagändringsförslagen är som vi ser det ägnat att förbättra samhällets förutsättningar att ge sina invånare större trygghet eller en bättre välfärd. Vi yrkar därför avslag på förslaget.

Fru talman! Vänsterpartiet ställer sig bakom samtliga sina reservationer till betänkandet. Vi yrkar bifall till reservation 2, där vi bl.a. föreslår att de statliga spelbolagens andel av spelmarknaden skall minska för att större utrymme skall kunna skapas för folkrörelsernas andel. Vi yrkar också bifall till reservation 8, som vi har gemensamt med Kristdemokraterna och Miljöpartiet, vilket innebär avslag på förslaget om kasinolag. Vi yrkar också bifall till reservation 14, där vi yrkar avslag på förslaget att kontantvinsten på automatspel skall höjas från 100 till 500 kr.

Anf. 8 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Charlotta Bjälkebring inledde med att tala om att det fanns en bismak från den undre världen. Jag tycker att det var ett märkligt inlägg. Skälet till att införa legala kasinon är att förhindra den undre världen att driva illegala kasinon. Jag tycker också att det är lite oförskämt mot regeringen, som har ett meddela tillstånd, och mot Svenska Spel att insinuera att man på något sätt skulle vara llerad med den undre världen. Det viktigaste skälet är faktiskt att begränsa just den undre världens inflytande över denna spelmarknad. Det är ett av skälen.

I nästa mening talade Charlotta Bjälkebring om systembutiker. Jag har förgäves bläddrat i regeringens proposition. Här finns absolut ingenting om detta. Jag förstår inte varför hon blandar in detta i debatten. Det är möjligen ett knep för att ytterligare misstänkliggöra förslaget, men jag

tycker att det är ett knep som inte är speciellt snyggt att använda i en debatt i riksdagen.

Jag vill återigen ta upp det märkliga jag talade om förut. I reservation 2 från Vänstern framgår det att man hemskt gärna vill vara med och fördela vinsten till ideella organisationer. Jag tycker att man borde vara konsekvent, om man är emot spel, och föreslå förbud av detta spel. Det är ganska inkonsekvent att å ena sidan vara emot spel men å andra sidan gärna vara med och fördela vinsten.

Anf. 9 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag förstår att Roy Hansson tror att legala kasinon av internationellt slag i Sverige kommer att motverka de kriminella krafterna i Sverige. Men vi i Vänsterpartiet och många andra har en annan uppfattning. Det har visat sig att just kasinoverksamhet har dragit till sig den undre världen. Man har alltså bildat nätverk och tvättat pengar. Därför har också Världsbanken sagt nej till lån till en del länder, när man har velat satsa på kasinoverksamhet. Det finns inga belägg för att illegalt spelande skulle minska bara därför att det startas kasinoverksamhet med internationella regler i Sverige.

Det står givetvis ingenting om systembutikerna i den här propositionen. Men jag syftade till arbetarrörelsen, där jag också anser mig ingå, och vilka grupper som vi i arbetarrörelsen skall värna. Det var det som det handlade om. Det handlade om arbetarrörelsens själ. Det begriper jag att Roy Hansson inte förstår.

När det gäller att fördela vinsten tycker vi att det är viktigt att de aktörer på spelmarknaden som finns skall ha en rimlig andel av den. Då går det inte att som staten gör i dag öka sin andel. Andelen i Sverige är relativt konstant. Vi tror att folkrörelserna kan få andra typer av spel, inte kasinospel utan andra typer av spel.

Anf. 10 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Det är inte bara jag som tror, utan det finns undersökningar som tyder på att om man inför legalt spel så konkurrerar det ut illegalt spel. Jag tycker att det är någonting som vi bör bejaka.

Kasinon i Sverige, med de regler som vi föreslår och diskuterar just i dag, är gjorda för att man skall försöka förhindra det man inte vill ha. Jag kan säga så här: Vi har gått ganska långt vad gäller både registrering och kontroll med kameraövervakning, som är ett led i att just förhindra det oönskade. Jag tror ingen vill ha det.

Däremot finns det absolut ingen kontroll av det som i dag sker på illegala kasinon. Dit kan vem som helst gå för att tvätta pengar, hur man nu bär sig åt med detta. Det är det vi vill förhindra och motverka.

Det var alldeles utmärkt att Charlotta Bjälkebring sade att spelmarknaden i Sverige är konstant. Det tror jag att den är. Det spel som vi då kan flytta från illegalt till legalt spel måste vara positivt.

Vad sedan gäller arbetarrörelsen tycker jag att det var oförsäamt att påstå att jag inte begriper det här. Som medborgare i samhället begriper jag fullständigt hur man ser på detta, såväl på spritmissbruk som på spelmissbruk. Jag vill förhindra båda. Det är därför vi ställer oss bakom den delen i propositionen som gäller utökade insatser mot detta.

Anf. 11 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Roy Hansson får gärna ge mig de utredningar som visar att legalt spel konkurrerar ut illegalt spel när det gäller kasinoverksamhet. Jag tror att det inte är på det viset. De utredningar som jag har sett visar precis motsatsen.

Hur skall man kunna få den undre världen att komma in i kasinolokalen med registrering, fotografering osv.? Den kommer inte att vistas där. De illegalt spelande kommer att fortsätta, precis som det är i dag, oavsett om det blir legala kasinon eller inte.

Jag tror att vi måste ha andra verktyg för att försöka råda bot på det illegala spelandet, bl.a. genom att försöka ge ett bättre alternativ. Spänning på andra sätt än att spela är vår modell.

Anf. 12 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Charlotta Bjälkebring och jag har skrivit under samma reservation och vill alltså inte ha kasinon. Men jag har en annan fråga:

Hur påverkas samarbetsklimatet i regeringen av att socialdemokraterna väljer samarbetspartner lite som de vill när det passar dem? Just i frågor som är hjärtefrågor för Vänsterpartiet och, vet jag, även för Miljöpartiet väljer man att gå tillsammans med moderaterna. I dag ser vi ett sådant exempel, och Charlotta Bjälkebring har själv nämnt ytterligare ett, nämligen lördagsöppet på Systemet.

Min fråga är alltså: Påverkas samarbetsklimatet, och drar ni några konsekvenser av detta?

Anf. 13 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag kan ju bara prata för mig själv, och för mig påverkar det. Jag är glad att jag inte sitter i den förhandlingsgrupp som förhandlar med regeringen i finansfrågor. Visst påverkar det. Jag tog ju också i mitt anförande upp arbetarrörelsens förlorade själ – visst hänger det ihop. Tyvärr.

Anf. 14 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det är ett populärt ämne som vi debatterar i dag – populärt med både positiva och negativa förtecken. Det är många som har skrivit, ringt och tagit personlig kontakt för att antingen prata för sin ort som den lämpligaste för att ett kasino skall etableras där, eller informera om det olämpliga i att förlägga ett kasino till just deras hemort.

Från Centerpartiets sida tillstyrker vi förslaget att anta en kasinolag. Vi tror att en etablering av statliga kasinon kan bli ett komplement till befintlig upplevelseindustri i regioner med svag eller negativ tillväxt. Vi tror också att kasinon kan stärka attraktionskraften i regioner som i dag har låg tillväxt.

För oss i Centerpartiet är det viktigt med decentralisering av verksamheter, och därför är vår uppfattning att kasinoetablering skall användas som insats för att stärka utvecklingen lokalt och regionalt.

Regeringen har sagt att det är svårt att få lönsamhet på kasinon utanför storstadsområdena. Men det resonemanget håller inte. Erfarenheter från utlandet visar tvärtom att kasinon har blivit viktiga attraktioner utanför storstäderna. Till min glädje har socialdemokraterna i kulturutskottet ställt upp på Centerpartiets åsikter, och vi har i betänkandet kunnat skriva

ihop oss om att regionalpolitiska skäl kan vägas in i lokaliseringen av kasinon.

Samtidigt som kasinon kan innebära ett positivt och viktigt komplement till svensk upplevelseindustri finns det anledning att vara vaksam inför de problem som kasinoverksamheten kan föra med sig. Vi välkomnar därför och vill understryka vikten av de åtgärder regeringen föreslår för att stävja spelmissbruk och kriminalitet. Vi utgår från att regeringen vaksamt kommer att följa de sociala konsekvenserna av att kasinon etableras och att regeringen vid eventuella behov återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder.

Regeringen har sagt att man i ett inledningsskede skall ge tillstånd till högst fyra kasinon. Vi instämmer i den bedömningen. Man bör gå försiktigt fram och utvärdera innan man eventuellt ger tillstånd till fler.

Vid besök på ett kasino gäller vissa regler för registreringen. Regeringen föreslår att registreringen skall innehålla namn, personnummer, postadress samt ett fotografi av besökaren.

Det känns mycket tveksamt att registrera besökare med foto, anser jag. Personligen skulle jag gärna besöka ett kasino för att se hur det är. Jag har alltså aldrig besökt något tidigare. Men om jag skall registreras med ett foto känns det som om ett brottsregister skall upprättas, och då försvinner lite grann av nyfikenheten. Det är, som jag ser det, väldigt viktigt att den personliga integriteten skyddas. Visserligen är det ett sätt att snabbt upptäcka eventuell brottslighet, men man bör kunna kontrollera genom den kameraövervakning som finns i lokalen och som självklart också skall finnas där, anser vi i Centerpartiet.

Fru talman! Centerpartiet har också synpunkter på fördelningen av överskottet från spelverksamheten. Verkställigheten av det vinstdelningssystem som riksdagen beslutade om redan 1996 har fördröjts alldeles för länge. Föreningslivets andel av spelmarknaden i Sverige har minskat kraftigt sedan 1975, och det måste rättas till. Den totala omsättningen på spelmarknaden till föreningslivet har sjunkit från 31 % år 1975 till att år 1990 ligga på 17 %. Föreningslivet har förlorat ca 1 miljard kronor. Under samma tid har AB Svenska Spel och AB Trav och Galopp ökat den totala omsättningen på spelmarknaden från 60 % till 80 %.

Det är enligt vår mening inte acceptabelt att föreningslivets andel skall ligga så lågt. Det är därför tillfredsställande att regeringen tillsätter en utredning för att ta fram förslag till hur det kan bli en ökning. Utgångspunkten för den utredningen måste vara att genom ett vinstdelningssystem återföra de resurser till föreningslivet som förlorats genom en krympande andel av spelmarknaden.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till reservation 4 under mom. 4. Givetvis står jag även bakom vår andra reservation.

Till sist vill jag säga några ord om värdeautomaterna. I dag finns 4 000 värdeautomater utställda i restauranger i Sverige, och de har enligt uppgift inte givit något överskott. Regeringen har sagt att sammanlagt 7 000 automater skall ställas ut. De skall "enligt säkra prognoser", som regeringen säger, ge ett överskott på 250 miljoner kronor, varav 20 % skall gå till lokala förenings barn- och ungdomsverksamhet medan övriga 80 % skall gå till idrottens barn- och ungdomsverksamheter.

Tanken är god. Men är det realistiskt att tro att man med hjälp av 7 000 automater skall få ett överskott på 250 miljoner kronor, medan

4 000 automater inte skall ge något överskott alls? För mig går den matematiken inte ihop. Det är osannolikt, som Tage Danielsson skulle ha sagt.

I dag är det AB Svenska Spel som har tillstånd att ställa ut värdeautomaterna i restaurangerna. Nu kommer även bingohallarna att få tillstånd till att ställa ut automater. Centerpartiet anser att det *inte* är självklart att AB Svenska Spel skall ha ansvaret för dem. Det är rimligt att t.ex. Folkkrörelsernas samarbetsorgan för lotterifrågor, FSL, skall kunna stå som arrangör. Detta är för att föreningsrörelsen skall kunna få del av överskottet och inte behöva be om nådegåvor från statens aktiebolag Svenska Spel. Bingohallarna är föreningarnas egna hallar.

Anledningen till att Centerpartiet inte ställer upp på att bingohallarna skall få ha ansvaret för automaterna utan att det i stället skall vara FSL, är att vi tycker att det är viktigt att föreningslivet får dela på överskottet. Om de lokala bingohallarna får ansvaret går överskottet till de lokala föreningarna. Det finns orter i Sverige där det inte finns bingohallar.

Det är viktigt att ta med i planeringen vilka som skall få ställa ut värdeautomater. Det skall inte bara vara fråga om AB Svenska Spel. Är ni socialdemokrater redo att ta med i utredningsdirektiven att även FSL skall komma i fråga, så att inte Svenska Spel redan har fått ett löfte? Svenska Spel lär redan ha köpt in dessa värdeautomater. Jag hoppas att det inte skall leda till att man därför får tillståndet.

Anf. 15 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Vi vet att regionalpolitiken är viktig för Centerpartiet liksom för många andra partier i riksdagen. Jag tror att Centerpartiet är lite överdrivet hoppfullt när partiet räknar med att det skall bli kasinon på mindre orter i Sverige. Regeringen har tydligt uttalat att lokaliseringen skall ske på kommersiell grund. Det är nödvändigt. Tanken är att kasinona skall ge vinst. Även utskottet säger att lokaliseringen av kasinon bör göras främst på orter där det finns ett tillräckligt befolkningsunderlag. I Sverige finns ett tillräckligt befolkningsunderlag endast i de större städerna. Man kan vara ledsen för det, men så är fallet.

Om det visar sig att det är i storstadsområdena som kasinona skall etableras, ser Centerpartiet fortfarande någonting positivt med detta eller är det regionalpolitiken som har varit grunden till att säga ja till kasinoverksamheten?

Anf. 16 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Vad gäller utlokalisering är det precis som Inger Davidson har sagt, nämligen att kasinona skall finnas på de mindre orterna. Vad gäller frågan om befolkningsunderlaget anser vi att kasinona skall förläggas på orter där det går att förvänta sig turister. Kasinon skall då locka till fler upplevelser på de orterna. Vi ser också att många som bor ute på landet kommer att åka till Stockholm t.ex. på semester. Vi ställer därför upp på ett kasino i storstadsregion.

Anf. 17 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Om det visar sig att lokaliseringen kommer att ske till storstadsområdena – mycket tyder på det – backar Centerpartiet fortfa-

rande upp utvecklingen av kasinon i Sverige? Var regionalpolitiken avgörande?

Prot. 1998/99:102
28 maj

Anf. 18 BIRGITTA SELLEÉN (c) replik:

Fru talman! Jag litar på vad socialdemokraterna har sagt i kulturutskottet. De har ställt upp på att det skall handla om regionalpolitiskt tänkande. Därför förutsätter jag att man även kan lita på vad andra politiker säger. Det är riktigt att regionalpolitiken är oerhört viktig för oss.

Kasinospel i Sverige
m.m.

Anf. 19 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Centern ställer sig bakom en kasinolag, men ni är kritiska till att kasinon etableras i storstäderna. Ni är också kritiska till att folkrörelsernas andel av spelmarknaden minskas.

Men med det förslag som ni ställer er bakom kommer folkrörelsernas andel av spelmarknaden att minska. Vad är viktigast, kasinon eller folkrörelsernas andel av spelmarknaden?

Anf. 20 BIRGITTA SELLEÉN (c) replik:

Fru talman! Jag har uttryckligen sagt att det är viktigt att se över vinstdelningen. Vi måste i den utredning som skall utföras se till att finna ett system så att folkrörelserna ges mer pengar. Det är av den anledningen som jag kan ställa upp på kasinoverksamheten.

Anf. 21 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Det är intressant att följa hur olika frågor väcker olika reaktioner. Det känns som om förslaget att införa några kasinon i Sverige skulle vara en halv revolution, med tanke på uppvaktningar, skrivelser, rubriksättningar och även inlägg i dag. Det verkar också som om det skulle vara en hel nyhet med att över huvud taget tillåta spel i Sverige. Man glömmer tydligen att spel är vanligt. Officiellt spel omsätter ca 29 miljarder kronor per år. Det finns redan legala kasinon i Sverige. Det är nära till Danmark och Finland där det finns kasinon av den karaktär vi talar om här och nu, för att inte tala om att det redan finns illegala kasinon i Sverige med ett illegalt spel av en omfattning vi inte känner till.

Jag är ingen propagandist för spel av olika slag. Men även om jag själv inte är aktiv spelare, tycker jag att det är övermaga att stoppa andra från att använda en utvidgad spelform som de föreslagna kasinona är.

Skillnaden mot befintliga kasinon är storleken på insatserna. Mot den bakgrunden är den föreslagna åldersgränsen nedåt bra, dvs. 20 år. I och för sig är det inte bra att ha en myndighetsålder och sedan högre åldersgränser för vissa företeelser i vårt samhälle, systembolagbesök och nu kasinobesök. Men det finns så pass många negativa konsekvenser av både alkohol och spel att det kan vara befogat att ha åldersgränsen 20 i båda fallen. Vi kan t.o.m. behöva införa en 18-årsgräns för spel i övrigt.

Jag är väl medveten om de risker som finns med spel. Vi har i Folkpartiet en stor sakkunskap i ämnet i Barbro Westerholm. Många av de förslag som hon har lagt fram är utmärkta i förhållande till de människor som är spelberoende eller som förebyggande åtgärder. Däremot kommer vi till olika slutsatser beträffande möjligheterna till kasinon av internationellt slag i Sverige.

Jag har tillsammans med kristdemokraterna en reservation i frågan om behandlingen. Reservationen gäller situationen kring det spelberoende som finns i dag, och den kan ha sin verkan om införandet av kasinon skulle öka omfattningen av spelberoendet.

Jag har inget att erinra mot det antal kasinon som regeringen föreslår. Det verkar vara en rimlig takt, och jag tror inte heller att det är bra med en överbetalning, varken för Sverige eller företagsmässigt. Det är möjligt att redan fyra kasinon är tillräckligt, men då av marknadsmässiga skäl, inte på grund av lagstiftning.

Så har vi huvudmannaskapsfrågorna, inte bara när det gäller kasinon utan också beträffande värdeautomaterna i bingo hallarna. Det kan tyckas som två helt olika storheter, och det är det naturligtvis, men ändå hämtar vi i Folkpartiet slutsatserna ur samma utgångspunkt, nämligen motståndet mot monopol.

Sedan lång tid går en stor del av överskotten av spel till folkrörelserna, inte minst till idrottsrörelsen. Det har gjort att det finns åtminstone någon mening mer än den egna vinningen av spel, dvs. när man gör förlust eller inte har 13 rätt på tipset går pengarna till något vettigt. Bingo hallarna drivs av folkrörelserna, och det har fungerat bra och under god ordning. Nu har regeringen föreslagit att också värdeautomater skall få placeras där, och det är bra. Men vad vi då inte kan förstå är varför inte samma arrangörer som i bingo hallarna också kan få hålla i värdeautomaterna.

Vi anser också att det bör finnas alternativa ansvarstagare för kasinon och att också där folkrörelserna skall få möjlighet att driva en sådan verksamhet. Gissningsvis är det i första hand idrottsrörelsen som är tänkbar. Jag har svårt att tänka mig att någon annan folkrörelse är intresserad, men man vet aldrig. Det skall naturligtvis ske under betryggande former, t.ex. licensiering.

Det här är också ett led i att öka folkrörelsernas andel av intäkterna på spelmarknaden. Den har ju under flera år gått ned – det har vi hört tidigare i dag. Efter att ha varit uppe på 30-procentsnivån gick den ned ordentligt. Sedan ökade andelen med Bingolottos tillkomst för att därefter minska igen och är nu runt 20 %. Det här skapar naturligtvis en osäkerhet. Om regeringen läser betänkanden och motioner rätt ser den att det finns en majoritet för att förstärka intäkterna för folkrörelserna, och det snart. Även om det inte blir riksdagens beslut nu bör det stämma till eftertanke.

En annan spännande fråga är möjligheten att få tillträde till ett kasino av internationellt slag. Som jag tidigare nämnt ställer vi upp på en 20-årsgräns, men sedan börjar den extra superkontrollen. Det är självklart att man skall kunna legitimera sig för att visa att man är 20 år eller mer. Men regeringens förslag går ju ut på att när du kommer fram till luckan för inträde skall du inte bara lämna ditt personnummer som finns på legitimationen. Du skall också för registrering lämna namn, adress och det skall registreras vid vilken tidpunkt besöket äger rum. Som om inte detta var nog skall du också antingen ha med dig ett kort på dig, förhoppningsvis väl liknande, eller så får inrättningen ha någon form av fotoautomat till förfogande, eftersom du skall lämna ett foto på dig. Nu kan man kanske tycka att detta skulle räcka, men inte. Uppgifterna och fotot skall finnas kvar i kasinots register i upp till ett år. Så den som

tycker om att spela på olika banor eller spelplaner får finna sig i att ha alla sina uppgifter registrerade på kanske upp till sex ställen i Sverige. Tänk dig också att du har med dig en på spel nyfiken släkting eller vän från USA. Då skall också hon eller han lämna foto, registreringsnummer osv. för att få komma in.

Nej, vi anser att det räcker med restriktionen 20 år och att du kan legitimera dig när du går in. Vi ställer också upp på regeringens förslag om kameraövervakning i lokalen. Det måste räcka.

Regeringen har föreslagit att den skall få fatta beslut om lokaliseringen. Vi har tyckt att det är ett rimligt ställningstagande, men det gör kanske inget att skicka med några synpunkter på vägen. Folkpartiet har inte skrivit något i sin motion om detta, men det hindrar inte att jag har åsikter i frågan. Däremot hindrade det en eventuell reservation.

Det tycks finnas två skolor: den ena som säger att kasinon bör placeras i storstäder och en annan som har hävdat att de skall vara s.k. turistkasinon. Med det menas tydligen placering på turistorter. En reflexion är väl att även storstäderna är bra turistorter. Det tror att jag både stockholmare och göteborgare kan vitsorda.

Nåväl, att placera kasinon både i storstäder och på mindre orter är naturligtvis en god kompromiss, men det finns en besvärande nackdel med placering i storstäder. Undersökningar från Köpenhamn visar att 80–85 % av dem som går till kasinot är köpenhamnare, och det pekar på betydligt ökade risker för spelberoende. Om ett par kasinon placeras på Öland, i Åre eller i Halmstad är jag övertygad om att den lokala befolkningens andel blir avsevärt mycket mindre och den sociala kontrollen på befolkningen betydligt större. Däremot kan det locka turister även från storstäderna till s.k. kortsemester och på det sättet förlänga turistsäsongerna. Om man gör placering på båda typerna av orter tappar man i viss mån kortsemesterspesspektivet.

Detta skulle jag gärna vilja ge regeringen till känna.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 17. I övrigt står jag givetvis bakom mina reservationer, men för att vinna tid i voteringen avstår jag från att yrka bifall till dem. Jag tillstyrker att en kasinolag införs och satsar 10 euro på att den går igenom.

Anf. 22 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Enligt regeringen vill man i budgeten för 2000 avsätta medel till åtgärder för att förebygga och motverka negativa ekonomiska och sociala konsekvenser av spelande. Jag undrar vad Lennart Kollmats anser om att staten först lockar in människor i spelberoende för att sedan erbjuda dem behandling hos psykologer och terapeuter. Det är närmast cyniskt, anser jag.

Folkpartiet tar upp frågan om överdrivet spelande i sin reservation 6. Jag undrar om inte ni skulle kunna hålla med mig om att det egentligen vore rimligt att säga nej nu till en kasinolag in till det att Sten Rönnerbergs utredning om just spelberoende hade kunnat vägas in i förslaget.

Anf. 23 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag vet inte i vilken värld Charlotta Bjälkebring lever. Det förekommer oerhört mycket spel redan i dag. Det här tillskottet blir

inte särskilt stort. Charlotta Bjälkebring sade själv tidigare att totalen är ungefär densamma när det gäller spelande.

Reservation 6 handlar om att det spelberoende som redan i dag förekommer motiverar extra insatser. Det handlar alltså om att förstärka möjligheterna till rehabilitering och liknande för det spelberoende som finns i dag. Är det möjligen så att Charlotta Bjälkebring med sin fråga gärna vill strypa en del av de spel som finns i dag? Skall vi stoppa travbanorna? Skall vi stoppa Tipset, Oddset, eller var drar Charlotta Bjälkebring gränsen?

Charlotta Bjälkebring tar upp utredningen. Det kommer alltid att finnas utredningar, undersökningar och forskning att hänvisa till om man vill fördröja något. Diskussionerna kring kasino har pågått sedan 1991. Jag har inte varit med så länge, men det har jag läst mig till.

Anf. 24 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag lever i allra högsta grad. Jag är en mycket levande människa. Ibland kan jag ifrågasätta om alla i denna kammare är levande eller inte.

Spelandet är konstant i relation till den disponibla inkomsten. Så visst kan det bli ökat spelande ibland och minskat spelande ibland, men totalt har man under en 30-årsperiod sett att spelandet är konstant i förhållande till den disponibla inkomsten. Men det rör sig här om snabba spel och snabba dragningar. Det rör sig om stora insatser och också stora vinster. Det rör sig om att ett statligt spelbolag faktiskt bedriver reklam som håller drömmen vid liv osv. Det här innebär att vi kommer att införa en ny typ av spelkultur i Sverige.

Det förvånar mig att man inte kan invänta de utredningar som faktiskt håller på att arbeta på det här området. Sten Rönnebergs utredning lades fram i morse, hörde jag på TV-nyheterna. Vi hade kunnat vänta ett tag till så att den här propositionen åtminstone hade blivit något bättre på det här området än den är i dag med tanke på de spelberoende. Jag anser inte att vi i den här propositionen har tagit hänsyn till de spelberoendes behov.

Anf. 25 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag ifrågasätter ju inte om Charlotta Bjälkebring är en levande människa. Jag frågade vilken värld hon lever i. Det var det som var avsikten.

Charlotta Bjälkebring sade att det kom en utredning i morse. Enligt de uppgifter som jag har fått tidigare skulle det dröja något år innan den kom. Men jag tror fortfarande att detta är ett skäl till att försöka att fördröja det hela. Jag tror inte att Charlotta Bjälkebring hade gjort något annat ställningstagande, oberoende av vad utredningen har kommit fram till.

Anf. 26 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det lät ju behjärtansvärt, att Lennart Kollmats inte vill förvägra alla som vill spela på kasinon att få göra det. Nu vet jag inte vilken värld som Lennart Kollmats lever i, men i min värld ser jag inte en massa svenskar som ropar efter och skriver inlagor om att det skall startas kasinon i Sverige. Snarare tyder det som Lennart Kollmats sade på att

det har kommit jättestarka reaktioner inifrån hans eget parti mot den här frågan, och det tyder på att det finns ett ganska starkt motstånd bland folk i allmänhet.

Det är spelbolagen som är mycket intresserade av att få starta kasinon. Då kan man undra om det är rätt av ett parti som Folkpartiet att gå spelbolagens intressen av ökade vinster till mötes.

Vi vet att Barbro Westerholm senare i debatten kommer att företräda en helt annan linje. Mina enkla frågor är: Vad tycker Folkpartiet? Är det som Lennart Kollmats säger här i dag majoritetsföreträdarnas linje eller är det den linje som Barbro Westerholm har drivit i väldigt många år här i riksdagen och som framför allt riktar in sig på att man skall komma åt spelberoendet?

Anf. 27 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Det är ju tydligt att vi i Folkpartiet har olika uppfattningar. Men detta är en kommittémotion som ligger bakom det hela, och det är en majoritet i Folkpartiet som står bakom den. Här visas det på att det kan finnas olika uppfattningar i en del frågor. Jag har en känsla av att det finns olika uppfattningar i andra partier, men där råder partipiskan på ett helt annat sätt än vad den gör hos oss.

Detta handlar inte om att gå spelbolagen till handa, utan det handlar om att det finns ett antal människor i Sverige som tycker att det skulle vara intressant att spela på kasinon. Också turister kan tycka att det vore intressant med spel på kasinon. Det är ingen tvekan om att de svenskar som åker utomlands där det finns kasinon gärna besöker dem. Då är det lite övermaga att förmena ett antal svenska invånare möjligheten att spela på ett legalt kasino i Sverige.

Anf. 28 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det finns väldigt många frågor där svenska folket ligger på och vill att vi skall genomföra förändringar. Har Lennart Kollmats någonsin fått ett brev eller ett telefonsamtal från någon vanlig medborgare som har velat driva kasinofrågan? Det skulle vara intressant att höra.

Jag tycker inte att Charlotta Bjälkebring fick något riktigt bra svar på sin fråga. Med den handen täpper man till de hål som redan i dag finns när det gäller det stora spelberoendet – 150 000 personer och deras omgivning – samtidigt som man vidgar hålet genom att införa ytterligare en snabb spelform som forskare, Brottsförebyggande rådet och andra experter befarar kommer att leda till ett starkt ökat spelberoende.

Anf. 29 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag vet inte vad Inger Davidson gör för definition av vad en vanlig medborgare är. Jag har fått propåer från medborgare i Sverige som vill driva kasinofrågan och som tycker att det är bra att vi har skrivit en motion där vi föreslår ett ja till kasinolagen.

När det gäller spelberoende drar jag onekligen parallellen med alkoholfrågan. Det handlar alltid om en gränsdragning och prioriteringar. Det finns för- och nackdelar med alkohol precis som det finns med spel. Vi får försöka att hantera det så bra som det går. Det talas om illegalt spel. Skulle vi stänga Systembolaget och förbjuda legal alkohol i Sverige tror jag att den illegala delen skulle öka mycket markant.

Jag tror faktiskt att legala kasinon minskar den illegala spelverksamheten. BRÅ säger bara att man befärar att legalisering kan leda till illegalt spel, om jag har läst handlingarna rätt.

Anf. 30 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Även i Moderata samlingspartiet finns det skilda uppfattningar om detaljer i den här frågan, så det är i fler partier än Folkpartiet som detta förekommer.

Jag har fått påpekanden från medborgare som anser att kasinon bör införas i Sverige.

Lennart Kollmats och jag har en något olika syn på frågan om kontrollen. Vi vet att det har förekommit och möjligen förekommer oegentligheter i andra länders kasinon. Det kan gälla spelmanipulation och penningtvätt. När vi nu skall införa kasinon i Sverige bör vi göra allt för att beivra den typen av oönskad verksamhet. Vi är överens om att man bör förhindra oegentligheter på illegala kasinon, och då bör man naturligtvis också förhindra detta på legala kasinon.

Min fråga är: Ser inte Lennart Kollmats någon risk med att oegentligheter kan förekomma om man inte har en fullgod kontroll? Är det inte bättre att vi i samband med detta inför sådana regler att man begränsar och möjligen förhindrar oegentligheter i stället för att man om några år tvingas av verkligheten att införa begränsningar?

Anf. 31 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Roy Hansson säger att man skall göra allt som är möjligt för att förhindra riskerna för brottslig verksamhet. Då tycker jag att Roy Hansson skulle ha röstat nej till kasinonlagen. Det vore den slutliga konsekvensen. Men så långt ville han uppenbarligen inte gå.

Jag kan inte de tekniska delarna i detta med spelmanipulation, men jag trodde att det handlade om att manipulera apparaterna. Det kommer man nog inte åt med en registrering av besökarna, eftersom det är arrangörerna som ägnar sig åt sådant, om jag har förstått detta rätt. Jag har sett på bio att det finns en grej som man kan använda för att stoppa rouletten vid rätt tillfälle.

När det gäller penningtvätt vill jag berätta för Roy Hansson att jag har varit taxeringsordförande i 15 år. Då gjorde vi ibland kontantkontroller, eftersom vi undrade hur man kunde överleva på sina överskott. Det som vi ofta fick till svar när vi frågade deklaranterna var: Jag har vunnit på trav. Det förekommer en hel del illegal handel också med travbongar och liknande. Jag tror alltså inte att man kommer åt den brottsliga hanteringen genom registrering. Däremot tror jag att kameraövervakning i lokalen och en åldersgräns på 20 år skulle vara tillräckligt.

Om det skulle visa sig att detta inte var tillräckligt, då får man ta konsekvenserna av det. Men jag tycker ändå att den liberala principen och den integritetsinskränkning som detta medför gör att vi till att börja med nöjer oss med legitimationskrav och kameraövervakning.

Anf. 32 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Det hade varit fullständigt galet att rösta nej till kasinonlagen. Vi vill ju ha kontroll och ordning på spelmarknaden i Sverige så

långt det är möjligt. Kasinolagen är ju ett led i detta, och det är därför som vi står bakom den. Då blir det öppet och synligt vad det är fråga om.

När det gäller manipulationerna menar jag inte kasinot som sådant, utan det gäller gästerna som kommer dit. Det har sagts mig att det i England finns en särskild utbildning som lär ut ett särskilt spelsystem, och det är detta som man kan förhindra om man vet vilka gäster som dyker upp. Och jag tycker att vi skall göra allt som står till buds för att förhindra detta.

Som sagt, jag tycker att det är bättre att ha goda regler från början än att i efterhand tvingas att göra ändringar, och där skiljer sig tydligen min och Lennart Kollmats syn. Jag tycker att man skall förebygga och inte komma i efterhand.

Anf. 33 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Mitt enda svar är att vi drar olika slutsatser.

Anf. 34 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Denna härliga försommarförmiddag är det 19 grader varmt utomhus. Här inne i kammaren är det kallt. Det kanske beror på att vi står inför ett kulturskifte i Sverige.

Det verkar som att det numera är helt legitimt att förstärka statsbudgeten med vilka medel som helst. Hur man skall förstärka budgeten har blivit en underordnad faktor. Kasinon skall tillåtas och bli en ekonomisk mjölkko.

Miljöpartiet föredrar att förstärka statsbudgeten och minska på miljöskulden genom höjd skatt på miljöskadlig verksamhet. Regeringen, påhjälad av moderater, folkpartister och centerpartister, väljer att införa en ny spelform som otvivelaktigt leder till en ökad samhällskostnad. Det är ett tragiskt kulturskifte och en samhällssyn där människan underordnas kapitalet.

Vän av ordning kanske ställer sig frågan hur vi i Sverige så länge har lyckats att hålla oss ifrån denna internationella spelform. Mitt svar blir att det helt enkelt inte funnits någon efterfrågan.

Att spela är ett gammalt kulturellt beteende. Vi har i dag gott om olika spelformer, så pass rikligt att denna nya typ av kasino inte efterfrågas av andra än ett fåtal, typ sossarnas egen lilla Betong-Rolle här i Stockholm som har drivit frågan extremt hårt. Han sade i en TV-intervju att han ser det som en klassfråga. Jo, jo – han menar kanske att unga män med låg disponibel inkomst, som är den samhällsgrupp som i dag ökar sitt spelberoende, skall få ytterligare en spelvariant att skuldsätta sig för.

En gång i tiden, för så där 25 år sedan, talade jag om olika typer av opium till folket för att dämpa samhällskritiken. Greppen är kända, men jag kanske uttrycker mig lite annorlunda i dag.

Mina tankar går nu till den tavla som vi i kulturutskottet såg när vi var på Moderna museet. Den heter *Är du lönsam lille vän?* och är målad av Peter Tillberg. Tavlan är fylld av barn som sitter i sina skolbänkar. De ser inte glada ut. De kanske inte känner att det som de har att ge till samhället är det som samhället vill ha av dem. Det är ju så att på vår väg ut i samhället förväntas vi att bli lönsamma på något sätt. Och nu förväntas en del av det uppväxande släktet finansiera statens budget med kasinospel, utifrån en internationell modell med möjlighet att under samma

kväll spela bort i princip hur mycket pengar som helst. Även eventuell vinst kan bli snuskipt stor. Det är självfallet det som lockar: drömmen om att bli rik. Kanske det är det som socialdemokraterna vill ge sina väljare – drömmar – så att även Kalle, 20 år, och Muhammed, 21 år, båda med avbrutna gymnasiestudier, skall veta att de kan få vinsten någon gång i livet, om de bara spelar.

Baksidan av medaljen, fru talman, är väl dokumenterad och debatterad här i kammaren. Socialdepartementets beställda forskningsrapport om spelberoende borde först analyseras. Men det verkar som om majoriteten här i riksdagen har förflyttat sitt fokus från sociala konsekvenser till ren inkomstmaximering. Extra trist är att regeringen räknar med en nettoinkomst på 200–300 miljoner från just denna nya typ av kasinoform. Det är en hög siffra, och i slutändan kan det bli fråga om blodspengar.

Ett argument som klingar isande tomt här i kammaren är att statlig kasinoverksamhet eliminerar eller kraftigt minskar illegal spelverksamhet. Nu vill jag att ni som i utskottsbetänkandet stöder denna argumentering lägger fram bevis för att så är fallet.

På en hearing, som Svenska Spel anordnade nu under våren, dementerade Stockholmspolisen å det bestämdaste ett sådant påstående. Enligt polisen är det fråga om två helt olika målgrupper, varav den ena inte tål dagsljus. Att tro att de som i dag spelar illegalt i Stockholm kommer att låta sig registreras, fotograferas och sedan följas av internkamera är inte bara befängt, utan det är faktiskt – jag skall avstå från det uttrycket.

Eftersom Stockholmspolisen dementerar huvudargumentet för kasinoförespråkarna, faller också skälet till att lokalisera kasinon i storstadsområden, utifrån den nya skrivningen i utskottsbetänkandet där man försöker att minska inkomstmaximeringen lite grann, att dämpa den, som man sade från Centerpartiet. Ni hävdar ju nu att det är för att stävja den illegala verksamheten som de skall placeras i storstadsregionerna. Ni borde i stället som majoritet kunna stödja dem som vill ha turistkasino genom att förorda att inga kasinon förläggs till just storstadsområdena. Grunden för att turistkasino skall fungera är ju, enligt bl.a. kommunpolitikerna på Öland, att just Stockholm inte får kasino. Jag tycker att åtminstone Centern, kanske också Folkpartiet men mest Centern som landsbygdsparti, borde ha kunnat driva denna linje fullt ut.

Från Miljöpartiets sida utgår vi nu från att polisen, när detta beslut är fattat här i kammaren, kommer att tilldelas extra resurser för det ytterligare arbete som man kommer att få.

I sammanhanget vill jag också passa på att påminna om att Brottsförebyggandet rådet menar att spelskulder är brottsalstrande. Om det är eliminering av illegal spelverksamhet som utgör grundmotivet för att införa ytterligare en ny spelform i Sverige, kan jag bara ge samma råd som Stockholmspolisen ger: Skärp straffsatserna för de illegala kasinonordnarna.

I dag är det lite dagsböter som döms ut, kanske lika mycket som den illegala spelklubben drar in på en kvälls spelande. Om det inte är ett eliminerat spelande utan ytterligare spelförströelse som riksdagens majoritet vill erbjuda, ge då våra folkrörelser ett större handlingsutrymme att med ny teknik utveckla det lokala klubbspelandet – det som det finns både efterfrågan på och vilja att göra i dag.

Då kommer jag osökt in på folkrörelsernas andel på svensk spelmarknad, fru talman. Vi har här i riksdagen bestämt att det skall råda balans mellan de tre aktörerna på spelmarknaden: Svenska Spel, Trav och Galopp och folkrörelsebaserad verksamhet.

Flera gånger tidigare, närmare bestämt två gånger, har riksdagen fastslagit att folkrörelsernas andel av spelmarknaden skall öka. Med dagens beslut kommer den att minska ytterligare. Men eftersom det finns en tröghet i beslutet om att byta ut just varuautomatspelen mot värdeautomatspelen, finns det faktiskt tid för kommande snabbutredning att ge förslag om att t.ex. folkrörelseägda spellokaler skall få ha eget ansvar för de nya värdeautomatspelen. Det finns tid. Det handlar bara om ungefär 200 värdeautomatspel av totalt 7 200.

Jag vill hänvisa till majoritetstexten i utskottsbetänkandet, där det bl.a. står att den utredning som nu skall bli väldigt målinriktad och ta fram konkreta förslag skall arbeta snabbt, att vi har tagit intryck av den uppfattning som Folkrörelsernas samarbetsorganisation för lotterifrågor, FSL, har gett uttryck för i skrivelse till utskottet och att dessa synpunkter skall finnas med som en del av underlaget när utredningen studerar olika möjligheter att påverka fördelningen av spel- och lotterimarknaden i landet.

Även om det är Svenska Spel som nu kommer att placera ut värdeautomatspelen också i bingohallar, finns det ingenting i dag som säger att folkrörelserna själva inte kan ta ansvar för dessa automater, under förutsättning att säkerhetsfrågan och kontrollen kan lösas. Mycket tyder i dag på att de kan komma att lösas.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 8 under mom. 8, som innebär avslag på införande av ny spelform på kasino. Jag hoppas att parti-grupperna tillåter fri röstning i den här frågan, eftersom de partier som nu bildat majoritet är djupt splittrade.

Jag förväntar mig också, fru talman, att Roy Hansson definierar de goda skäl han talar om för att illegal spelverksamhet skall minska vid införande av en ny kasinolag. Vilka är de goda skälen, Roy Hansson?

Anf. 35 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Ewa Larsson inledde med att tala om att det skulle bli ökade samhällskostnader. Det hoppas jag att det inte blir. Jag ser tvärtom arbetstillfällen som detta kommer att skapa och tror att det illegala spelet kommer att minska med den kontroll som kommer att vara.

Ewa Larsson säger också att det inte är ett efterfrågat spel. Det kan jag förstå, eftersom Ewa Larsson säger nej till kasinoverksamheten. Men jag kan alltså bedyra att jag har haft kontakt med oerhört mycket folk. Det finns ingen fråga hittills under det här året som så många har talat med mig om, för vi är ju förespråkare.

Då kommer man, speciellt från småorterna, och säger: Här vill vi ha ett kasino. Här kan det betyda ett lyft. Här kan vi öka tillströmningen av turister. Det skapar arbetstillfällen, och det är bra för oss. Som centerpartist, som en som värnar om landsbygden, tycker jag att det är väldigt viktigt att hitta inkomstkällor i glesbygden.

Sedan angriper Ewa Larsson oss och undrar varför vi talar om detta med storstäder. Jo, vi tycker att det väldigt viktigt med storstäderna. Vi värnar som sagt om glesbygden. Skall man inte där få möjlighet att åka

till Stockholm och möta dessa spel? Man kanske inte vill åka till Åre, Visby eller Piteå eller vad det nu blir, för man har nog av landsbygd, vinter och snö – eller bad, beroende på var man nu kommer från. Så jag vill ifrågasätta kommentarerna om de ökade samhällskostnaderna och om efterfrågan.

Anf. 36 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Det var tre frågor, tror jag. Först var det arbete. Ja, men hur skall de som i dag har automater ute på restauranger i hela Sverige kunna ha kvar sina automater? Hur skall det kunna fortsätta vara efterfrågan på dem? Minskar den efterfrågan så kanske restaurangen får lägga ned sin verksamhet. Det var just det som den grupp som uppvaktade oss i kulturutskottet talade om, Birgitta Sellén. Den vädjade om att vi inte skulle förlägga några kasinon till Stockholms stad. Det här kan alltså tvärtom ge minskad sysselsättning på restauranger ute i landet. Den kan öka i Stockholm ja, men inte i landet.

Det andra är att förlägga kasinon till Stockholms stad. Det är ju också så att de som har uppvaktat Birgitta Sellén, de som har uppvaktat Centerpartiet, har varit förespråkare för turistkasinon. Där har ett av huvudskälen varit att om turistkasinon skall fungera skall de inte finnas i Stockholm. Annars åker man inte till Öland och spelar utan man spelar i Stockholm, för där finns det.

Turismen ökar i Stockholm varje år, Birgitta Sellén, utan kasino. Vi klarar oss utmärkt med turism utan kasino. Vi har så oändligt mycket att ge. Vi behöver inte kasino. Men Öland kanske skulle vilja ha det. Nu är ju inte vi förespråkare för kasino, men Birgitta Sellén är det. Därför tycker jag att Centern kunde driva den här linjen hårdare.

Sedan till detta med minskad illegal spelverksamhet. På vilket sätt har Centern argument som bestrider det Stockholmspolisens säger? Stockholmspolisens är fackorganet som sköter den här verksamheten. Där har man helt andra förslag för att minska illegal spelverksamhet, nämligen höjda straffsatser.

Anf. 37 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med polisen om att man skall höja straffsatterna för illegalt spel. Men vi hoppas och tror att vi med kasinon kan minska det illegala spelet. Då får vi ju något färre som skall ha det höga straffet.

Vi tror också på det här att det blir fler turister i småorterna och att detta därför kommer att gynna de orterna på ett väldigt bra sätt. Men, som jag sade tidigare, vi har befolkning ute i landet som har råd med en semester och väljer att förlägga den i Stockholm. Då kan det vara så i en familj att några kanske går på Skansen och Gröna Lund och andra tycker att det är kul att fara till Stockholm, för där kan jag spela på kasino. Då behöver jag inte samtidigt dra i väg till något annat. Det kan också vara ett sätt att hålla ihop familjen så att man inte drar åt olika håll. Så vi tror väldigt mycket på det här. Vi tror faktiskt att det kommer att betyda mycket positiva saker.

Anf. 38 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Nu är ju grunden i den här propositionen att man skall dra in pengar, mellan 200 och 300 nya miljoner kronor till statskassan. Det är därför regeringen inte föreslår det som Birgitta Sellén kanske innerst inne vill, och som kanske också Folkpartiet var inne lite på, att endast förlägga kasinospel utanför storstadsregionen. Öregrundsregionen kommer också att få kasino, eller hur? Det kanske blir i den här nya pinnen som man skall sätta upp ute på åkern. Det kanske är däruppe, i den regionen, som det nya kasinot kommer att ligga.

Stockholm klarar sig utan kasino. Det finns ingen efterfrågan i Stockholms stad. Det finns inget parti som enat har drivit den frågan i Stockholm. Inget politiskt parti har enat drivit den frågan i Stockholm. Betong-Rolle har varit sossarnas talesman tillsammans med en handfull till. Men det finns inget parti som har detta inskrivet i sitt partiprogram. Låt kommunpolitikerna i Stockholm driva frågan om vad vi vill ha, inte riksdagen och Centerpartiet.

Anf. 39 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Det är en något konstig ordning att man från talarstolen blir uppmanad att ta till orda, men jag är naturligtvis tacksam för det här ytterligare tillfället jag fick att yttra mig.

Ewa Larsson frågar vilka goda skäl jag har för det här. Ett gott skäl är ju att kasinon bör finnas i Sverige precis som det finns i alla andra länder. Varför skall vi vara udda jämfört med andra länder? Att ge Sverige och svenskarna förtroendet att hantera det här tycker jag är ett gott skäl.

Ett annat skäl är att vi vet att det i dag finns illegalt kasinospel. Det tycker jag inte skall finnas. Kan man komma till rätta med detta är det ett fullgott skäl. Det måste ju vara bättre att ha kontroll på det spel som ändå förekommer än att det sker bakom stängda dörrar där det inte är någon kontroll över huvud taget.

Ytterligare ett gott skäl är det som togs upp i diskussionen mellan Birgitta Sellén och Ewa Larsson angående den regionalpolitiska delen. Vi fick ju från Öland höra vilken positiv syn man har på detta från hela den sydöstra regionen. Jag vet också att andra delar av Sverige har samma positiva syn just för att stärka turisminslaget i den regionalpolitiska delen. Det tycker jag är fullgoda skäl nog.

Anf. 40 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag måste göra Roy Hansson lite besviken. Alla andra länder har inte kasino med internationella spelvinster. Det är inte så. En del länder har det. Alla andra länder har det inte. Det beror på vilka länder man vill jämföra sig med. Det finns länder som tillåter knark, och de flesta länder tillåter att man köper prostituerade. Det gör vi inte i Sverige. Det är alltså ett kulturskifte i Sverige som vi kommer att fatta beslut om här i riksdagen i nästa vecka.

De utvecklingsländer som i dag söker lån från Världsbanken, och som också satsar på kasinon med internationella spelvinster, beviljas inte längre lån. Världsbanken anser inte att man skall bygga in en sådan verksamhet i ett lands finansieringsmodell. Det gör vi i Sverige nu. Vi har brutit med en kultur.

Jag har fortfarande inte fått svar, Roy Hansson, på vilka goda skäl som du och Moderaterna har för att det här skall minska illegal spelverksamhet i Stockholms stad. Vad har du för argument som bestriider Stockholmspolisens påstående om att det här är två helt olika målgrupper varav den ena inte tål dagsljuset?

Anf. 41 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Det är tydligen tekniken och modellen att man skall försöka misstänkliggöra den här verksamheten genom att införa andra begrepp. Tidigare var det alkoholen och nu är det andra saker som vi absolut inte vill ha. Jag tycker att man skall diskutera sakfrågan som den är, och sakfrågan gäller nu att införa kasino i Sverige i begränsad omfattning.

Med andra länder menar jag naturligtvis dem som är jämförbara med Sverige i Europa och i den utvecklade delen av världen. Det är det jag menar. Vi svenskar bör inte på något sätt vara sämre skickade att hantera detta än man är på andra håll.

Det goda skälet, som jag ser det, är att minska det illegala spelet. Det är möjligt att Stockholmspolisen har haft en annan uppfattning. Men jag har hört mängder av andra instanser som har sagt just att när man får ett alternativ kommer man att välja det positiva alternativet i stället. Som jag sade i mitt anförande kommer inte allt illegalt spel att försvinna. Det tror jag inte för en sekund. Men kan vi minska och begränsa det är det vällovligt i sig.

Sedan, fru talman, nämnde jag den positiva bild man har när det gäller att kunna stärka turismen i vissa regioner. Det skall man absolut inte heller bortse från.

Anf. 42 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag kan bara beklaga, för jag tycker också att vi skall prata om sakfrågan, att Roy Hansson fortfarande inte har talat om hur det här kommer att minska den illegala spelmarknaden här i Stockholm. Han talar om en mängd andra instanser. Vilka andra instanser? Jag hänvisar till Stockholmspolisen. Det är för mig den tyngsta instansen.

Flera här i kammaren har tidigare pratat om Brottsförebyggande rådet. Det är en annan mycket tung instans i det här sammanhanget. Vilken mängd andra instanser stöder sig Roy Hansson på när han säger att den illegala spelverksamheten skall minska?

Anf. 43 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! Kulturutskottets betänkande KrU11 handlar, vilket har framgått av tidigare diskussion och de andra anförandena här, om spel. Det handlar om att tillåta kasinospel i Sverige, men det handlar även om varuspelsautomater och värdeautomater och om några viktiga aspekter kring spelandet, nämligen folkrörelsernas andel av den totala spelmarknaden, illegala spel och spelberoendefrågan.

Utskottet har behandlat regeringens proposition och i samband därmed ett antal motioner med anledning av propositionen och även motioner från allmänna motionstiden 1997 och 1998.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i dess helhet och därmed även avslag på samtliga reservationer.

Som grund för det vidare resonemanget i mitt anförande är det viktigt att ha i åtanke att den svenska spel- och lotterimarknaden i allt väsentligt är förbehållen tre olika parter, nämligen staten, folkrörelserna och hästporten. Tanken bakom denna ordning är att inkomsterna från spel skall komma allmänna eller allmännyttiga ändamål till godo. Kommersiella intressen tillåts bara inom restaurangkasinoverksamhet och varuautomat-spel samt i viss mån på marknads- och tivolinöjen. Att kommersiella intressen tillåts på dessa ställen förklaras främst av att man anser dessa spel vara spel uteslutande av förströelsekaraktär där tanken att vinna inte varit det dominerande.

Omsättningen på den svenska spel- och lotterimarknaden är omkring 29–30 miljarder kronor. De två största aktörerna på marknaden är AB Svenska Spel med en marknadsandel på ca 45 % och AB Trav och Galopp med en marknadsandel på ca 33 %. Folkrörelserna, som främst anordnar lotterier och bingospel, har en minskande marknadsandel som i dag uppgår till endast ca 17 %.

Enligt de beräkningar som gjorts i Lotteriutredningen kan man anta att den illegala spelmarknaden har en omsättning på drygt 1 miljard kronor, omkring 4 % av marknaden.

Fru talman! Det är med glädje som jag konstaterar att samtliga partier väldigt tydligt framhåller vikten av att folkrörelsernas andel av spel- och lotterimarknaden måste ökas. Regeringen och utskottsmajoriteten föreslår att en utredning tillsätts som får i uppdrag att snabbt lägga fram förslag om hur detta kan ske. Utredningen bör kunna lägga fram ett förslag till hösten och därmed beredas tillsammans med Lotterilagsutredningens slutbetänkande och den prövning av förlängda tillstånd för spel till AB Svenska Spel och AB Trav och Galopp som skall ske inför det kommande årsskiftet.

Min förhoppning är att utredningen kommer till ett resultat där man konstaterar att de tre aktörerna bör ha ungefär var sin tredjedel av den totala spelmarknaden. Sedan är det inte säkert att man därmed fullt ut klarar ut folkrörelsernas långsiktiga ekonomiska försörjning, utan det är högst troligt att ytterligare en utredning måste tillsättas för att finna svaret på denna fråga. Detta bör ske när man tydligt kan se hur den föreslagna kasinoverksamheten inverkar på den övriga spelmarknaden.

I detta sammanhang är det också glädjande att konstatera att regeringen nu menar att det finns så tillförlitliga prognoser att det är möjligt att införa det beslutade vinstdelningssystemet. Jag utgår från att detta system sjösätts i den kommande budgeten.

Fru talman! Lotteriinspektionen har en viktig roll som tillståndsgivare och kontrollmyndighet på den svenska spelmarknaden. Enligt utskottsmajoriteten bör inspektionens roll ytterligare stärkas. Det innebär att ytterligare resurser bör tillföras i den kommande budgetpropositionen och att inspektionen delegeras tillståndsgivningen även för AB Svenska Spel och AB Trav och Galopp.

Det förslag som blivit mest omskrivet och diskuterat i detta betänkande är det som en utskottsmajoritet föreslår, nämligen att kasinon av internationellt slag skall bli tillåtna i Sverige. Detta är en fråga som från och till under ett tjugotal år diskuterats i Sveriges riksdag. Senast frågan var uppe var 1997, då kulturutskottet behandlade ett par motioner i ämnet och riksdagen sedermera med överväldigande majoritet fattade beslut om

att uppdra åt regeringen att ta ställning i frågan. Detta uppdrag från riksdagen har regeringen haft att hantera. Äntligen har man nu satt ned bägge fötterna. Man menar att vid en avvägning av de för- och nackdelar som finns kan mycket göras för att begränsa nackdelarna, varför övervägande skäl talar för att etablera kasinon i Sverige.

Självklart har vi socialdemokrater mycket ingående diskuterat de nackdelar som denna i någon mening nya spelform har för det svenska samhället. Men vi har också försökt att analysera de positiva effekterna av kasinon. Vår slutsats har blivit att med de kraftiga restriktioner som omgärdar spelformen, med den utökade satsning som kommer att göras för att både motverka och stödja spelberoende samt detta med att förslaget motverkar illegalt spel och nyrekrytering till illegalt spel, är det försvarligt att som näst sista land inom EU och som fjärde sista land i Europa tillåta kasinon med internationella regler.

Att förslaget dessutom ger positiva sysselsättningseffekter och ett ekonomiskt tillskott till statens kassa är naturligtvis bara bra. Men det är viktigt för oss att staten är huvudman. Ett statligt bolag kan åläggas att ta ansvar och hänsyn som står i strid mot kortsiktiga kommersiella företagsekonomiska överväganden. På samma sätt är det viktigt att man har en tydlig registrering och en 20-årsgräns för tillträde.

En fråga som har diskuterats mycket under den senaste tiden är lokaliseringen av dessa kasinon. De två huvudalternativ som finns är storstadslokalisering och turistortslokalisering. När utskottet behandlat denna fråga har vi som är för verksamheten över huvud taget också blivit överens om att det faktiska lokaliseringsbeslutet skall fattas av regeringen. Men samtidigt sänder vi med i betänkandet en tydlig markering att regeringen vid sina beslut skall ta regionalpolitiska hänsyn och att utskottet ser positivt på lokaliseringar även utanför storstadsregionerna.

Fru talman! En annan del av betänkandet handlar om automatspel. I ärlighetens namn skall jag även nämna att det i betänkandets kasinodel finns en automatspelsfråga som är kontroversiell men som har betydelse för kasinots lönsamhet, nämligen penningautomaterna. Dessa automater har varit förbjudna i Sverige sedan 1979, med undantag för fartyg i internationell trafik.

Alla minns väl den diskussion som fördes i slutet av 70-talet. Man ville att dessa automater skulle kunna placeras ut i affärer, på bensinstationer och på kaféer. Orsaken till att man då förbjöd dessa automater var att man inte kunde kontrollera dessa spel och att man ansåg att de medförde risker för sociala skadeverkningar i form av dåliga ungdomsmiljöer.

I kasinomiljön är situationen en helt annan, med åldersgränser, registrering och kontroll, så utskottsmajoriteten har kommit fram till att det är möjligt att tillåta penningautomater i denna miljö. Det innebär att dessa automater inte kommer att tillåtas i någon annan miljö än på kasinon.

Övriga automatspel är varuspelsautomater och värdeautomater. Den ursprungliga tanken var att alla automatspel skulle behandlas i ett samlat betänkande. Det är också troligt att när Lotterilagsutredningen lägger sitt slutbetänkande kommer alla automatspel att regleras på ett samlat sätt.

Orsaken till att vi redan nu föreslår att nya bestämmelser skall införas i lotterilagen är att vinstutbetalningarna inte fungerat så som det var tänkt

när nu gällande lagstiftning infördes. Vinster på varuspelsautomater har förändrats från att ha varit riktiga varor till att vara föremål som är avsedda att lösas in mot kontanter. I praktiken har de alltså fungerat som värdeautomater men med den stora skillnaden att varuspelsautomater fått ställas ut på fler ställen där spelet är avsevärt svårare att kontrollera.

Detta har inneburit att antalet varuspelsautomater drastiskt har ökat sedan lagen ändrades 1997 samtidigt som antalet värdeautomater ej har ökat på det sätt som planerats under motsvarande period. Men även värdeautomaterna har inneburit problem. De värdebevis som utgör den största delen av den eventuella vinst man får har i stor utsträckning lösts in mot kontanter och inte som var avsett mot presentkort.

De förändringar som vi nu föreslår innebär att varuspelsautomater endast får placeras ut på offentlig nöjeställning i form av tivoli eller liknande och inte som i dag i bl.a. bingohallar. Dessutom införs ett förbud mot inlösen av varuvinster.

När det gäller värdeautomater är det automater där tillstånd endast får lämnas till ett företag som ägs av staten. I dag finns ca 4 000 värdeautomater, men Svenska Spel har tillstånd att utplacera totalt 7 000. De placeras i dag ut främst på restauranger, och man har ett mycket bra fungerande kontrollsystem. Men som jag tidigare nämnde är vinstutbetalningssystemet inte bra, då det både är krångligt och ger utrymme för svartväxling. Av detta skäl föreslår utskottsmajoriteten att vinst begränsas till högst 500 kr per spel mot i dag 100 kr och att det i sin helhet får utbetalas kontant. Detta bör innebära, menar utskottet, att attraktionskraften hos dessa spel ökar och att det överskott som planerats kan komma folkrörelsernas barn- och ungdomsrörelser till godo.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att i och med att varuspelsautomater inte längre får placeras ut i bingohallar föreslår utskottsmajoriteten att man i stället skall få möjlighet att placera ut 500 värdeautomater. Utskottet har därvidlag poängterat vikten av att man säkerställer ett kontrollsystem av mycket hög kvalitet men också att den planerade utredningen om folkrörelsernas andel av spelmarknaden skall ta hänsyn till de synpunkter som framförts av bl.a. Folkrörelsernas samarbetsorgan för lotterifrågor.

Min förhoppning är att denna nya ordning i bingohallarna skall innebära att idrottsrörelsen verkligen får det överskott på ca 100 miljoner som regeringen föreslår i idrottspropositionen som skall behandlas i riksdagen under sensommaren.

Anf. 44 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Lars Wegendal tog upp huvudmannaskapet och gläds dessutom åt att vi är så många som vill att folkrörelsernas andel skall öka när det gäller spel. Jag kan då inte begripa varför man är så mycket för statliga monopol, både när det gäller kasinoområdet och när det gäller värdeautomaterna i bingohallarna.

Det som sades om att en tredjedel av spelmarknaden skulle gå till folkrörelserna var väl i och för sig ett bra mål. Men hur skall man nå det med det monopoliserande som finns i majoritetsförslaget?

Anf. 45 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Riksdagen har i ett beslut 1995 slagit fast att staten bör äga, styra eller på annat sätt ha insyn hos de stora aktörerna på spelmarknaden. Genom ett statligt ägande ges det bättre förutsättningar att stävja eventuella risker med olika spelformer. Det är motivet. Staten kan som ägare genom ägardirektiv på ett snabbare sätt styra verksamheten. Sedan har AB Svenska Spel en mycket god kunskap, inte minst om automatspel, och automatspel är en viktig del i kasinot. Detta innebär naturligtvis att AB Svenska Spel med egen kompetens inte från första dagen skall driva dessa kasinon. Naturligtvis måste bolaget använda sig av kunniga operatörer som måste hyras in. Först därefter kan man ta över verksamheten.

Jag tror att det är viktigt att den utredning som förhoppningsvis nu kommer att tillsättas förutsättningslöst får titta på fördelningarna. Det gäller de olika typerna av spel. Personligen tror jag inte att kasino blir föremål för föreningsdrift.

Anf. 46 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag förstår fortfarande inte riktigt hur Lars Wegendal skall kunna uppnå dessa 33 % med det tänkande och den argumentering som han tar fram. Detta blir ju en mycket kringgående rörelse också när det gäller fördelning av pengar. Där har vi uppenbart olika inställning till statligt engagemang. Lars Wegendal vill ju uppenbarligen gärna vara med och styra i de flesta fallen, medan vi från Folkpartiets sida gärna ser att bl.a. folkrörelserna kan få möjlighet både att slippa stå med mössan i hand och be om pengar och att själva driva både kasinon och värdeautomaterna i bingohallarna. Det gäller väl inte bara idrottsrörelsen, utan det är väl folkrörelserna i stort som tar hand om detta.

Jag tycker att det är viktigt att man tar till vara allt det engagemang som finns i folkrörelserna.

Anf. 47 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Ja, det är viktigt att vi tillvaratar detta.

Jag har under den tid som nu har förflutit då vi har diskuterat frågorna uppvaktats av en mängd olika organisationer. Och jag är inte riktigt säker på att man kan föra ihop de olika synpunkterna och komma fram till ett konkret resultat. Men jag tror att det är fullt möjligt att i en utredning som skall gå snabbt komma fram till den här fördelningen mellan de olika aktörerna på spelmarknaden utan att man i dagsläget talar om att kasinon skall ha föreningsdrift.

Anf. 48 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Lars Wegendal gjorde ett tappert försök att försvara återinförandet av de enarmade banditerna. Hela kasinoverksamheten bygger ju på att de finns med, därför att all annan verksamhet på kasinon är mycket personalintensiv och kostar alltså mycket pengar att driva. Men de enarmade banditerna skall ge överskottet, vinsten.

Ja, det blir kontroll. Nu var det ju inte i första hand ungdomarna som spelade bort sina pengar under den tid som vi hade dessa automater, utan det var faktiskt vuxna människor och i hög grad kvinnor, låginkomstta-

gare bland kvinnorna, som var det stora folkhälsoproblemet. Det problemet löser vi alltså inte med en 20-årsgräns.

Jag är förvånad över att Erik Åsbrink lyckades övertala den socialdemokratiska riksdagsgruppen att gå med på detta förslag.

Övervägande skäl talar för, säger Lars Wegendal. Man har gjort beräkningar av antalet arbetstillfällen, och man har ganska exakta siffror också på överskottet. Etableringsfasen kommer att ta ett par år. Och det sägs att den är kostsam. Vilka beräkningar har gjorts av vilka kostnader som staten kommer att få under dessa två år?

Anf. 49 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! När riksdagen fattade sitt beslut 1997 att uppdra åt regeringen att ta ställning i denna fråga och återkomma med förslag till riksdagen var det en överväldigande majoritet för det förslaget. Men även då ställde sig Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet vid sidan om. De menade att riksdagen egentligen direkt kunde avvisa idén om att etablera kasinon. I dag är egentligen positionerna desamma. Samma partier är för förslaget, och samma partier är emot förslaget. På samma sätt är det med argumentationen. När regeringen och utskottsmajoriteten talar om ekonomiskt överskott, då säger minoriteten att det inte finns belägg för detta. När utskottsmajoriteten hävdar att införandet av internationella kasinon har en positiv effekt när det gäller att betydligt minska det illegala spelet säger minoriteten att det inte finns belägg för detta. Och när vi från majoriteten hävdar att införandet har en positiv effekt när det gäller sysselsättningen, säger minoriteten att det inte är troligt.

Min uppfattning är att fördelarna med att införa dessa kasinon överväger nackdelarna. Jag delar därvidlag Lotteriutredningens delrapport om kasinoverksamheten. En kristdemokrat var för övrigt ordförande i utredningen och hade egentligen inte någon avvikande mening.

Jag har också odelat förtroende för Lotteriinspektionen och det statliga spelföretaget.

Jag är övertygad om att man med interna åtgärdsprogram kan motverka uppkomst av överdrivet spel, och jag är övertygad om att man kan motverka eventuella risker med penningtvätt.

Några direkta uppgifter på vad kostnaderna kommer att vara under etableringsfasen har jag inte att tillgå i dag.

Däremot finns det egentligen ingenting som talar för att svenskar är sämre rustade än andra att hantera de frestelser ett internationellt kasino kan ge upphov till.

Anf. 50 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det var en intressant föreläsning som inte så mycket tog upp de frågor som jag var inne på. Det går alltså att beräkna överskottet ganska väl, men det går inte att beräkna etableringsfasen, som dock sägs bli kostsam.

Nu kommer vi att få möjlighet att följa det här, och vi kommer att få se vem som får rätt när det gäller arbetstillfällen och överskott. Vi har ju en del annat att jämföra med, inte minst när det gäller hur man har förhandlat i fråga om fördelningen av pengar och hur stort överskottet har blivit av den spelverksamhet vi har i dag.

Jag vill bara kort ta upp en annan fråga. Folkrörelserna är oerhört besvikna på regeringen. I går kunde vi se en stor artikel i Aftonbladet som hade som rubrik: Regeringen har grundlurat oss. Det är ett otal organisationer som står bakom den artikeln. De undrar varför inte regeringen vill betro folkrorelserna med att själva driva spel och också med att direkt få överskottet i stället för att det skall fördelas via Svenska Spel.

Det var ett väldigt intressant utspel vi fick här. Lars Wegendal och socialdemokraterna anser att fördelningen skall vara en tredjedel till var och en. Det är ett helt nytt inslag, och jag välkomnar om det är ett nytänkande. Men jag välkomnar inte den här förhållningstaktiken som vi nu känner igen. År efter år uttalar riksdagen att folkrorelserna skall ha mer pengar i förhållande till staten, och år efter år fördröjs det här med utredningar.

Från 1996 har vi väntat på att vinstdelningssystemet skall komma i gång. Nu beräknas vinstdelningen i budgeten. Ja, vi kan ju hoppas det.

Anf. 51 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! En av de frågor utskottet har diskuterat allra mest är just vem som skall ha rätt att placera ut värdeautomaterna i de föreningsdrivna bingohallarna. Det har inte varit så mycket formerna kring själva spelet i bingohallarna som har diskuterats, utan mest om föreningslivet eller Svenska Spel skall ha tillståndet.

Vår uppfattning är att överskottet när det gäller dessa automater skall tillfalla idrottsrörelsen generellt och inte specifikt de föreningar som anordnar spelet. Enligt RF finns det i dag fördelningsmodeller att använda för att fördela överskottet. Samtidigt avvisar inte utskottet möjligheten för föreningarna att i en framtid få möjlighet att själva ha tillståndet för automaterna.

Men under den närmaste tiden talar säkerhetsaspekterna för att Svenska Spel skall driva även dessa automater. Sedan menar utskottet att den utredning som tillsätts skall ta hänsyn till FSL:s synpunkter när framtidens ordning bestäms. Självklart får denna fråga betydelse när det skall bestämmas hur folkrorelsernas andel av spelmarknaden skall stärkas.

Anf. 52 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Lars Wegendal talade väl för att folkrorelsens andel skulle öka. Ja, han t.o.m. beskrev att den skulle vara en tredjedel av spelmarknaden. Det är naturligtvis vällovligt, och det önskar vi säkert allihop. Men då får jag det inte att gå ihop. Jag förstår inte varför socialdemokraterna går emot när man nu har möjlighet att göra det här. Vi talar då om de tillkommande 500 värdeautomaterna i bingohallar. Det vore ju ett lämpligt första steg för att klara åtminstone en liten del på väg mot den här tredjedelen. Men detta röstar man då emot. Och det stämmer naturligtvis inte. Det är möjligen fagert tal från talarstolen, men i verkligheten, när man skall rösta på tisdag, blir det någonting annat.

Jag kan dock notera att Lars Wegendal nog var ganska kritisk mot regeringen. 1997 röstade man för att man skyndsamt skulle komma med förslag, och nu skriver vi 1999. Och det tycker jag väl också är ganska bra.

Fru talman! Min huvudreplik just nu är att jag tycker att det är märkligt att socialdemokraterna kan försvara införande av monopol. Det hän-

visas till att man skulle kunna reglera detta. Men det kan man naturligtvis göra på annat sätt när man ger koncession. Sedan finns det ju också i reglerna att man kan lösa det på annat sätt än just genom monopol. Men här skall införas statligt monopol, trots att regeringen tydligen vet att det nog inte är tillåtet.

Man skriver i propositionen att man inte skall peka ut något företag. Men det skall vara ett statligt företag och det finns bara ett, och då är det ett monopol. Man vet att Lagrådet avråder det här bestämt. Man vet att det finns en rättsprocess mot det finska monopolet, där det med all sannolikhet kommer att bli ett förbud.

Tyvärr finns det inte någon regeringsrepresentant här i dag, vilket jag beklagar. Men då får väl Lars Wegendal ikläda sig den rollen. Hur avser socialdemokraterna och regeringen agera om det nu kommer ett avgörande i EG-domstolen mot det finska monopolet? Vad händer då? Vore det inte bättre att redan nu förebygga detta? Det kan man enkelt göra genom att stödja reservation nr 9.

Anf. 53 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Grunden för vårt ställningstagande är att vi anser att det skall vara ett statligt bolag som driver denna typ av verksamhet. Min uppfattning är att det föreliggande förslaget inte är en diskriminering av utländska personer. Alla näringsidkare behandlas på ett likvärdigt sätt, alltså även svenska. Inrättandet av ett statligt monopol är ett ändamålsenligt sätt att se till att kasinospel inte utnyttjas bedrägligt för att på spelarnas bekostnad gynna kommersiella intressen.

Utskottet har ju diskuterat det här också och anser i likhet med Lagrådet att det inte finns anledning att undanta kasinospel från de gängse principerna som tillämpas på den svenska spelmarknaden. Sedan måste vi som alla andra medlemsländer inom EU naturligtvis rätta oss efter EG-domstolen om de fattar ett sådant här beslut.

Nu är det inte någon självklarhet, så som Roy Hansson säger. Det som nu har förekommit är ju att åklagaren har gjort en inlägga till domstolen. Sedan kommer det naturligtvis att bli en normal rättslig process, och där är det inte en självklarhet att åklagarens synpunkter kommer att vara de vinnande.

Anf. 54 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag noterar att Lars Wegendal fortsätter att försvara monopolet. Jag trodde möjligen att vi hade passerat det stadiet att man skulle införa ytterligare monopol. Det är ju skadligt på alla områden, och det är inte lyckat här heller.

Det är ju ett sätt att öka folkrörelsernas del att medge att folkrörelserna i varje fall skall få hantera automaterna som finns i bingohallar. Men detta förnekar man. Det skall in i ett statligt monopol. Ingen annan skulle kunna sköta det här. Jag har förtroende för folkrörelserna fullt ut. Men det har tydligen inte Lars Wegendal och regeringen.

Sedan är det ju väldigt trevligt att man skall rätta sig efter EG-domstolen. Men varför skall man hamna i domstol när man kan förhindra det?

Sedan var det inte riktigt korrekt som Lars Wegendal sade. Det är alltså generaladvokaten som har kommit med sitt utlåtande, och allt tyder

på att finska spelmonopolet kommer att upphävas. Varför skall vi då hamna i den här knepiga situationen när vi känner till att det blir besvärigheter? Som sagt, det vore enklare att gå en annan väg och inte behöva hamna i EG-domstolen.

Anf. 55 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! När det gäller just den rättsliga processen och EG-domstolen är det tydligen så att vi har olika uppfattningar om i vilket läge detta befinner sig och om på vilket sätt det kommer att gå vidare. Jag tror att framtiden får utvisa vem av oss, Roy Hansson eller jag, som har rätt.

När det gäller förtroendet för folkrörelserna tror jag att det är lite väl mycket sagt att moderaterna har förtroende och att vi inte har det. Vad som skiljer oss är ju att jag vill att i den utredning som föreslås och som skall jobba snabbt – man har sagt att i höst skall man kunna lägga fram ett förslag – skall man peka ut vilka vägar vi skall gå för att nå det mål som i varje fall jag har. Det är att folkrörelserna skall ha ungefär en tredjedel av den totala spelmarknaden.

Det kan självklart nås på många olika sätt. Jag är inte beredd i dag att peka ut kasinot som den närmsta vägen att gå för nå målet.

Anf. 56 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Jag instämmer i kören: Det är glädjande att höra att socialdemokraterna är redo att ge en tredjedel av vinsten till folkrörelserna.

Men sedan funderar jag lite grann runt de värdeautomater som vi vet i dag inte ger någon vinst, som det står i alla papper som jag har läst. Enligt säkra prognoser skall man med 7 000 automater helt plötsligt ha 250 miljoner kronor i vinst, och till det har man då sagt att barn- och ungdomsverksamheten skall få 50 miljoner kronor, och man har i idrottspropositionen utlovat 100 miljoner, som du själv talade om alldeles nyss. Men om de nu inte ger den här enligt säkra prognoser förväntade vinsten, har då regeringen garderat upp sig så att det kommer att finnas pengar till den här verksamheten i alla fall, eller får man då bara höra: Jaha, det blev ingenting?

Jag är också lite fundersam över frågan om vem som har ansvar för värdeautomaterna. Lars Wegendal, du blev väldigt lågmäld i dina ord när du pratade om FSL, alltså Folkrörelsernas samarbetsorgan i Lotterifrågor. Du sade ungefär att detta organ var påtänkt. Men jag undrar om du kan säga med skärpa att de här skall finnas med i utredningsdirektiven och att man inte då kan försvara sig med att säga att Svenska Spel nog av säkerhetsskäl bör vara den som har ansvaret. Säger man så kan vi börja fråga oss: Kommer någonsin någon annan än AB Svenska Spel att få förtroendet att sköta värdeautomaterna?

Anf. 57 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med den första frågan. Den vinst man i dag räknar med när det gäller värdeautomaterna är i storleksordningen 59 miljoner kronor enligt de uppgifter som finns från Svenska Spel. Jag oroas också av det stora gap som finns mellan det som man nu har i prognosen och det faktiska utfallet. Jag utgår ifrån att om man inte når upp till prognosen så kommer den frågan att behandlas i särskild ordning i budgetpropositionen.

När det gäller FSL och dess roll i bingohallarna har jag den uppfattningen att det är en möjlig väg att gå, att överlåta värdeautomaterna till FSL och att organisationen får driva denna verksamhet i bingohallarna. Men jag vill inte binda upp mig i denna frågan i dag, utan jag vill att den utredning som skall jobba snabbt nu fram till hösten har med detta som ett underlag i samband med att man pekar ut vägarna för att nå det tredjedelsmått som jag menar skall vara.

Anf. 58 BIRGITTA SELLEN (c) replik:

Fru talman! Då fick vi litet mer förtydliganden, och jag hoppas verkligen att vi får se att FSL finns med.

Du pratar om siffran 59 miljoner. Den siffran har jag också läst, men då gäller det 4 000 automater. Sedan blir det helt plötsligt nästan fem gånger så mycket när man ökar antalet med 3 000 automater.

Jag hoppas att du tar med dig det här. Jag saknar också någon regeringsföreträdare som finns med här och kan bevaka vad vi säger om det här. Våra barn och ungdomar är så viktiga, så vi får inte göra dem besvikna med att det inte finns pengar till dem.

Anf. 59 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Jag hoppas ju att det protokoll som skrivs ut från den debatt vi för i dag även hamnar i Regeringskansliet så att man där ser vad vi har sagt.

Anf. 60 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är två frågor som jag har, och den första handlar om den nya spelformen på kasino. Där säger nu Lars Wegendal att socialdemokraterna nog har analyserat de negativa och de positiva effekterna, och nu, 1999, anser socialdemokraterna att de positiva effekterna väger över. Då undrar jag vad som har hänt just nu, 1999, som gör att socialdemokraterna har ändrat sin linje. För det enda som jag känner till som vi har fått mera fakta och kunskap om är ju den ökade kunskapen om de sociala negativa konsekvenserna. Där har kunskapen ökat över hela världen. Land efter land av de länder som har kasinoverksamhet i dag vittnar om de problem som finns, och Världsbanken vill alltså inte ställa upp med garantilån till nya länder som vill införa den här spelformen.

Så vad är det som gör att ni socialdemokrater ändrar er just i år? Är det kanske bara en ren EU-anpassning? Det är den första frågan.

Då går jag in på den andra frågan. Det finns ju ingen här i kammaren som inte ställer upp på 33-procentsmålet, dvs. den jämna fördelningen mellan de tre aktörerna på spelmarknaden, och det är ju bra att alla nu har fått möjlighet att säga det och instämma i det som vi tidigare har pratat om, dvs. de här 33 procenten. Snabbutredningen får nu visa på hur det här skall ske. Då undrar jag vad Lars Wegendal själv har tänkt sig att den största aktören, Svenska Spel, egentligen skall avstå ifrån. Någon måste väl avstå, eller?

Anf. 61 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Jo, det kommer säkerligen att bli så att det är den största aktören som kommer att få avstå någonting, men jag vill absolut inte i

detta läge stå och peka ut någon typ av spel. Det finns en mängd olika spel som jag personligen skulle kunna tänka mig att Svenska Spel skulle kunna avstå till folkrörelserna, men det vill jag absolut inte peka ut i detta läge. Så där får vi nog ge oss till tåls till hösten, och jag är övertygad om att den diskussionen kommer att leva även under höstmånaderna.

Så går jag över till den andra frågan, varför vi socialdemokrater har ändrat oss. Jag är ju inte så gammal som Ewa Larsson, i kammaren alltså, så jag har lite svårt att titta på historien här och se vilka socialdemokrater som har varit för och vilka som har varit emot, för det skiftar ju naturligtvis över åren. Det här är en fråga – det tror jag att de allra flesta partier har märkt – som slår rakt igenom partierna. Vi har både sådana som är för och sådana som är emot. Men jag tror inte att vi har ändrat oss. 1997 stod vi upp och ville ge det här uppdraget till regeringen, och utifrån den diskussion som jag har hört har det inte varit fråga om annat än att majoriteten av socialdemokraterna har varit positiva då.

Anf. 62 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Det räcker för mig att Lars Wegendal säger som svar på den ena frågan att den största aktören måste avstå. Jag är nöjd med det svaret.

När det gäller den andra frågan är jag inte nöjd. Däremot kan jag konstatera att socialdemokraterna nu från talarstolen erkänner att det här finns en splittring i partiet. Tidigare lät det som om det var Miljöpartiet, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet som var de som tog ställning för de socialt svaga i samhället som drabbats av spelberoende och som tycker att de sociala negativa konsekvenserna överväger. Jag hoppas nu att det kommer att bli fri röstning i alla partier, även inom det socialdemokratiska partiet.

Jag har fortfarande då inte fått någon historisk förklaring till varför socialdemokraterna 1999 anser att vågskålen positivt väger över, annat än att jag vet att tidigare finansministern drev frågan väldigt hårt som en ren inkomstfråga. Det är inte alls säkert att den nya finansministern har samma syn på den här frågan. Därför hade det varit gott om vi hade inväntat resultat och analys av den utredning som Socialstyrelsen har beställt. Jag är djupt olycklig över att vi har drivit fram det här ärendet så fort just nu, och min fråga var: Är det en ren EU-anpassning?

Anf. 63 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Nej, det har aldrig förekommit i diskussionen att det här är en EU-anpassning. Jag utgår från att vi i Sveriges riksdag fattar våra beslut utifrån de uppfattningar som vi har. Någon EU-anpassning har inte varit med i diskussionen.

På Ewa Larsson verkar det som att det bara är kristdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister som ser till de spelberoendes problem. Så är det inte. Det är inte en sanning Ewa Larsson står och säger. Vi kan gå in i budgetpropositionen och titta på formulering efter formulering där man oerhört tydligt tar det här problemet på allvar.

Det skall bli intressant att se när vi kommer fram till hösten och budgetpropositionen läggs fram hur ni ställer er till de satsningar på spelberoende som regeringen aviserar i denna proposition och som vi har med i betänkandet. Vi säger att det inte längre bara handlar om att satsa pengar

på forskning. Det handlar nu om att mer konkret gå ut och satsa på stöd till länkrörelser, behandlingshem och liknande.

Vi får kanske ta den diskussionen när vi kommer fram till höstens budgetproposition. Jag ser fram emot de ökade satsningar som aviseras i den proposition vi nu debatterar.

Prot. 1998/99:102
28 maj

*Kasinospel i Sverige
m.m.*

Anf. 64 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag kan med anledning av det tidigare replikskiftet säga att socialdemokraterna har ändrat uppfattning eftersom det under en fjortonårsperiod motionerats i den här frågan, och socialdemokraterna har då sagt nej till en kasinolag.

Fru talman! Jag har också några frågor till Lars Wegendal. För att undvika att personer som inte har ekonomiska möjligheter att besöka kasinon ändå gör det vill regeringen att man tar ut en entréavgift. Detta för att motverka spelmissbruk och spelberoende. Men det ter sig mycket märkligt när man i samma stycke i propositionen kan läsa att det bör göras undantag för stamkunder. Jag undrar vad Lars Wegendal anser om gratis inträde för just stamkunder.

Jag undrar också över att kasinoverksamheten beräknas att ge ett årligt överskott på 200–300 miljoner kronor. Detta innebär att omsättning-
en kommer att vara 1½–2 miljarder. Min fråga blir då: Är det rimligt att spel på kasino skall omfatta 1½–2 miljarder? Leder inte den nya spel-
formen till ett ökat spelmissbruk på köpet? Får inte det konsekvensen att folkrörelsernas andel kommer att minskas?

Anf. 65 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med Charlotta Bjälkebring när det gäller entréavgifter för stamkunder. Jag tycker att det verkar vara något som har slunkit med utan att egentligen tanken har funnits med. Samtidigt skall regeringen i särskild ordning fastställa de regler som skall gälla för kasinon. Där hoppas jag personligen att man inte går med på fria entréer. Jag tycker att det sticker i ögonen.

Det är riktigt att den storleksordningen på överskotten har diskuterats. Det gör man utifrån den utredning som har gjorts, Lotteriutredningen. Man hade där en tanke om att det skulle finnas tre kasinon, tror jag, och att det skulle kunna generera ett överskott i denna storleksordning. Det kan naturligtvis påverka den totala spelmarknaden. Men jag menar att man måste ta hänsyn till det i framtiden när man diskuterar fördelningen mellan de olika delarna av spelmarknaden – folkrörelser, Svenska Spel osv.

Spelmissbruket finns i dag i samhället. Det är i dag ett stort problem. Det har vi hört senast i dag i morse på TV. Det är inte ett spelmissbruk som har uppstått på grund av kasinospel, utan det har uppstått på grund av Lotto Express, travspel och allt vad det nu är. Det skall vi ta på allra största allvar.

Jag tror inte att kasinospelen kommer att bidra med ytterligare spelmissbruk på grund av den rigorösa kontroll och de bevakningskameror och annat som kommer att finnas på anläggningen. Där tror jag nog mer att det är ett generellt problem för spelmarknaden och naturligtvis för samhället att försöka hjälpa dessa människor att komma till rätta med de problem de har.

Anf. 66 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag kan ändå konstatera att Lars Wegendal i nuläget ställer sig bakom en omfördelningspolitik som grundar sig på spel.

När det gäller spelmissbruk och kasinon har vi helt enkelt annorlunda uppfattning i den här frågan. Det gläder mig att också Lars Wegendal tycker att det vore olämpligt att ha gratis inträde för dem som är stamkunder.

Jag har ytterligare en fråga. Jag undrar om ni är medvetna om att vid en annan majoritet i riksdagen, eller om EU fattar ett sådant beslut att inte enbart statliga bolag får bedriva kasinon, att man då kommer att driva fram att det blir en privatisering av kasinon. Om det hade varit på det viset i dag, dvs. att förslaget hade inneburit att även privata intressen skulle kunna driva kasinoverksamhet, hade ni då lagt fram förslaget?

Anf. 67 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Som jag tidigare har sagt står jag för en modell där det skall vara ett statligt ägande av kasinon just på grund av att man genom det statliga ägandet kan styra på ett mycket tydligare och snabbare sätt än om man har en privat ägare som står för driften av kasinoverksamheten.

Anf. 68 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! Roy Hansson har redan delgivit kammaren den moderata uppfattningen om spelfrågor i allmänhet och kasinospel och därmed sammanhängande frågor i synnerhet. I något av de senaste replikskiftena kring frågan om vem som skall få tillstånd till värdeautomater i bingohallar har den moderata uppfattningen även i den frågan preciserats. Jag skall i varje fall ta tillfället i akt att fördjupa framställningen något.

Först en kort bakgrundsbeskrivning. Under några år har det varit möjligt för landets många bingoarrangörer att kompensera sig för den minskning av bingointresset som blev följden av att bl.a. Bingolotto lanserades genom att de har kunnat få tillstånd att ställa ut varuspelsautomater i bingohallarna. Enligt en källa har dessa gett föreningslivet ett tillskott på 80 miljoner kronor årligen. Det är visserligen en droppe i havet i förhållande till de belopp som folkrörelsernas minskade andel av den totala spelmarknaden motsvarar, men pengarna har i alla fall hamnat hos de föreningar, både idrottsföreningar och andra, som har fått tillstånd att arbeta med varuspelsautomaterna.

Fru talman! Det finns förmodligen tendenser i den tekniska utvecklingen som gör att just varuspelsautomaterna inte är den lämpligaste spelformen som ett komplement till bingon. På den punkten är jag en del av majoriteten. Det som däremot har blivit helt fel är de restriktioner som majoriteten ställt sig bakom när det gäller värdeautomatspel i bingohallarna. En normal metod för styrning och kontroll av en viss verksamhet i Sverige är att riksdagen stiftar en lag som reglerar verksamheten i fråga. I vissa fall inrättas sedan en myndighet som har till uppgift att övervaka att lagens villkor efterlevs. I fallet med värdeautomater i bingohallarna handlar det om lotterilagens bestämmelser om värdeautomatspel i 26 och 27 §§.

Vi har också den övervakande myndigheten Lotteriinspektionen. Men av någon för oss moderater obegriplig anledning anser majoriteten att på just detta område är behovet av att öka säkerheten och underlätta kontrol-

len så stort att man måste ge statliga AB Svenska Spel ensamt rätten att få tillstånd att bedriva spel på värdeautomater. Argumentet är dessutom egentligen irrelevant, eftersom de företrädare för bingospelsarrangörerna som uppvaktat kulturutskottet har sagt att en möjlighet skulle vara att inledningsvis anlita AB Svenska Spel som operatörer av de automater som föreningslivet då skulle få tillstånd till. Först sedan alternativa operatörer kan uppvisa samma säkerhetsnivå skulle de få i uppdrag att sköta automaterna.

Vi talar här om 500 spelautomater i hela landet där insatsen får vara högst en sjutusen del av ett basbelopp och där högsta vinsten får uppgå till högst etthundra gånger insatsen. Det är alltså inte för att locka stor-spelare till bingohallarna som man kommer att ställa ut dessa automater. Beslutar riksdagen nu att alla tillstånden skall tillfalla AB Svenska Spel i avvaktan på den aviserade utredningen om hur föreningslivets ställning på spelmarknaden kan stärkas, har en möjlig lokal inkomstkälla för alltid tagits ifrån föreningslivet.

Som Ewa Larsson påpekat ger övergångsbestämmelserna bingohallarna möjlighet att ha kvar varuautomaten under ytterligare några månader. Under tiden skulle regeringen hinna ta fram ett förslag som gör det möjligt att ge andra än Svenska Spel tillstånd att anordna spel på värdeautomater. Jag hoppas att regeringen, när man läser dagens protokoll, inser att man bör instruera Lotteriinspektionen att inte bevilja AB Svenska Spel några tillstånd för att i stället, när övergångstiden har gått ut, lägga fram ett förslag om annan tillståndsgivning.

Jag ser detta som ett exempel på att utskottsmajoriteten inte vill att folkrörelser och föreningsliv själva skall få svara för sin finansiering. Man väljer i stället att via Svenska Spel och deras administrativa apparat genom statliga beslut överföra pengarna till Folkrörelsesverige på högsta möjliga organisatoriska nivå. Därifrån skall de sedan sippra ned i allt smalare strömmar och med belopp som inte på något sätt står i proportion till den enskilda föreningens egna ansträngningar. Bidragsberoende i stället för ansvarskänsla – det är samma politik som regeringen för på så många andra områden.

Fru talman! Jag har inget yrkande, men jag ställer mig bakom det av Roy Hansson framförda yrkandet om bifall till reservation nr 9. Jag vill också förklara att vi moderater kommer att stödja de framförda yrkandena om bifall till reservationerna 1 och 17. Det är alltså reservation 17 som gäller den här frågan.

Anf. 69 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Partiets uppfattning i den här frågan har redan tidigare redovisats av Inger Davidson på ett komplett och övertygande sätt.

Jag kan ändå inte avstå från att kort ha några synpunkter på den här saken. Jag är personligen utomordentligt upprörd över att man inför kasinon i Sverige. I botten menar jag att spel om pengar är omoraliskt. Spel utgör en destruktiv verksamhet som hos många framkallar ett svårbehandlat spelberoende. Kasinospel är ytterst omoraliskt därför att dess syfte inte är att förverkliga människans möjligheter som person utan att skapa vinning enbart som resultat av slumpen. Det är liksom bokensatsen i den negativa inställningen till det här fenomenet över huvud taget.

Sedan kan vi konstatera att vi har en omfattande organiserad brottslighet i Sverige som hela tiden ökar och som ytterst är ett hot mot demokratin. Varje åtgärd som främjar denna utveckling är av ondo. Och då menar jag *varje* åtgärd. Spelkasinon är ett jättekliv åt helt fel håll. Det har också påpekats av BRÅ. Även Konsumentverket och Socialstyrelsen har haft invändningar, men BRÅ är ju ändå den instans som är mest sakkunnigt orienterad. Hur i Herrans namn kan man, när man får ett sådant utlåtande från BRÅ och vi vet att vi har dessa problem med den organiserade brottsligheten, lägga fram ett sådant här förslag? Det är fullkomligt obegripligt.

Om man läser lite i texterna blir det kanske inte lika obegripligt längre. I propositionen sägs t.ex.: "Regeringens ambition är att aktivt verka för att marknaden långsiktigt utvecklas positivt och sunt för att möjliggöra höga inkomster till staten och föreningslivet samt möjliggöra en bred trav- och galoppsport av god kvalitet."

Det står också i utskottsbetänkandet: "Utskottet ställer sig bakom vad regeringen anför om fördelarna med en sådan spelverksamhet, däribland en dämpande effekt på den illegala spelmarknaden, de betydande inkomster som kan inbringas till staten och den ökande sysselsättning som kasinoverksamheten kan bidra till — —."

Jag får faktiskt samma intryck som har redovisats tidigare i dagens debatt, nämligen att orsaken till att regeringen lägger fram det här förslaget är att bringa in pengar till statskassan. Det är en rent statskapitalistisk modell. Men i andra sammanhang i rättsordningen när vi talar om att ekonomiskt utnyttja människors svaghet och oförstånd kallar vi det för ocker, och det är straffbart.

Det är alltså utomordentligt beklämmande att kunna notera att man tydligen vill dra i gång en sådan här verksamhet av rent statsfinansiella skäl.

Faktum är att även jag har noterat följande – och då tänker jag på detta att svika sina ideal – att genom att tillåta kasinospel sviker arbetarrörelsen sina sociala och moraliska rötter. Jag har nämligen lärt mig i livet att socialdemokratin och arbetarrörelsen hela tiden har varit bärare av en moralisk dimension. Den ser jag inte röken av i det här lagstiftningsärendet.

När man funderar över varför vi får en sådan lagstiftning får vi dessutom höra att Centerpartiet säger att det är regionalpolitiska synpunkter. Det är helt otroligt att man är beredd att dra i gång en oetisk, stötande och för brottsligheten främjande verksamhet av regionalpolitiska skäl. Det kan ju egentligen inte finnas några vettiga skäl över huvud taget för en anständig människa att ställa sig bakom detta.

Liberalerna har det problemet att de bara vill ha frihet. Om vi har det, så måste vi ha det, och då finns det inga gränser. Därför måste vi även ha detta.

Att många inom Moderaterna också har uppfattningen att kommersialismen skall få slå igenom fullt i alla lägen oberoende av sociala hänsyn förvånar kanske inte så mycket.

Detta är ett sorgligt stycke. Man kan bara notera att vi tre reservanter, utifrån olika utgångspunkter, är de enda i kammaren i dag som är bärare av den etiska dimensionen.

Anf. 70 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Rolf Åbjörnsson tar verkligen i. Det må man ju säga. Han menar att spel i grunden är omoraliskt och destruktivt. Jag tror inte att det är allmänhetens uppfattning om spel.

Vad tycker Rolf Åbjörnsson om spel på trav, Bingolotto, Lotto, Lotto Express och alla de andra spel som redan finns i dag och som faktiskt skänker väldigt många människor väldigt mycket nöje? Det vore intressant att få svar på den frågan.

Anf. 71 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Rent personligt tycker jag inte om spel över huvud taget, men jag kan acceptera spel som en förströelse. Det finns någonstans en gräns, och när penningvinningen blir det dominerande är det enbart av ondo.

Jag tänker inte fördjupa mig mycket mer i detta utan säga ungefär som Charlotta Bjälkebring mycket klokt sade: Det gäller att utveckla det goda samhället och den goda människan och att se spänning och dramatik i tillvaron som ett vettigt led i ett förverkligande av människans person.

Ett land där vardagsmänniskans främsta nöje är att spela bingo tycker jag är ett elände.

Anf. 72 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det är så att spel, oavsett om det är Bingolotto eller på ett kasino, är det främsta målet för människan i samhället. Man ser det som en del av den verklighet som man lever i.

Rolf Åbjörnsson var när det gällde brottsligheten inne på att kasinon är ett steg åt fel håll. De erfarenheter som finns från det övriga Europa, senast från Finland, Danmark och Holland, är att det illegala spelet har minskat betydligt. Det måste ändå vara en positiv effekt vid införande av kasinon.

Jag tycker också att det är lite synd om Sverige skulle ställa sig helt vid sidan om den här typen av spel. Det finns i de allra flesta länder i Europa, och jag tycker inte att det övriga Europa är sämre än Sverige i detta sammanhang. Jag finner det rätt rimligt att även svenskarna skall ha en möjlighet att utöva denna typ av spel.

Anf. 73 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Att något som är dåligt och ondskefullt finns på andra ställen gör ju inte att det blir bättre här. Jag tycker inte att det över huvud taget är något bra argument. Västerlandets kris är verkligen en kris rätt av. Det finns ingen anledning för oss att medverka till att den förvärras. Tvärtom borde vi gå i täten för en förbättring.

Resonemang för att legalisera egentligen omoraliska fenomen är en galen väg. Vi kunde i så fall lika gärna komplettera med ett horhus också. Jag förstår inte detta för ett ögonblick. Jag tror inte ett dugg på att brottsligheten skulle minska. Det är fullständigt befängt. Är man ute på fel väg blir det inte bättre av att vi lagstiftare försöker skänka en legitimitet åt företeelsen. Det är i grunden fel, fel, fel.

Anf. 74 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag utgår från att Rolf Åbjörnsson med tanke på sin inledning förväntade sig ett antal repliker. Jag reagerade precis likadant som Lars Wegendal.

Låt mig ställa följande fråga: Om spel på hästar eller på fotbollsmatcher inte hade funnits, skulle Rolf Åbjörnsson då ha tillstyrkt införandet av de spelformerna?

Anf. 75 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Nej, jag tror inte att jag hade varit någon entusiastisk förespråkare av det.

Anf. 76 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Det var ju inget svar på frågan. Skulle Rolf Åbjörnsson ha tillstyrkt införande av de här spelformerna? Det skulle ju vara så oerhört omoraliskt med spel. Rolf Åbjörnsson kunde ju tänka sig spel som förströelse, men jag är övertygad om att med de insatser och med de möjliga vinstbelopp som det handlar om i travsammanhang är det inte enbart fråga om förströelse.

Rolf Åbjörnsson talade om gränser för liberaler. Rolf Åbjörnsson drar uppenbarligen gränserna långt åt det andra hållet och vill tydligen förbjuda travspel, tips och andra spel med möjligheter till stora insatser och till stora vinster. Till den gruppen hör de facto också Bingolotto.

Anf. 77 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är helt rätt att jag inte ser något positivt i det.

Anf. 78 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Rolf Åbjörnsson lade in väldigt mycket av personliga värderingar i sitt anförande. För oss i Centerpartiet kändes det naturligt att acceptera kasinon därför att vi tror på människans förmåga att själv ta ansvar för sitt liv.

Rolf Åbjörnsson sade inledningsvis att spel inte förverkligar människan som person, men vi är olika som personer. Jag tror att oerhört många personer tycker att det är roligt att köpa en lott bara på en liten varuautomat för att kunna vinna en björn. Man tror på hoppet och känner en glädje. Frågan är var gränsen går för det hoppet och den glädjen.

Jag varnade naturligtvis också för spelberoendet, som man måste vara vaksam på, men vi tror alltså att människan själv kan bestämma över det här. Vad skulle dessutom vara naturligare för oss centerpartister än att se till att inte allting hamnar i storstäderna, vilket vi befarade när vi såg propositionen? Vi har valt att skriva att det är viktigt att lägga utlokaliseringsaspekter på detta, och där kommer regionalpolitiken in.

Anf. 79 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Vi har olika syn på detta. Det är beklämmande att ni vill satsa på en regionalpolitisk brottslighet.

Fru talman! När Karin Israelsson, Centern, som var riksdagsledamot för någon mandatperiod sedan, och jag i slutet av 80-talet aktualiserade spelberoendet fnös man åt oss. Man skrattade åt moralanterna – skulle man inte få spela lite som förströelse?

Men det var inte det som vi var ute efter. Vi hade uppmärksammats på att det fanns ett gömt och glömt problem i vårt samhälle, nämligen överdrivet spelande och dess konsekvenser både för spelaren själv och för anhöriga och vänner. Man påverkas på olika sätt, bl.a. ekonomiskt men kanske ännu värre psykiskt.

Detta ledde så småningom till att riksdagen beslutade att anslå pengar för kartläggning av problemet. Hur omfattande är det, och vilka grupper drabbas? Professor Sten Rönnberg vid Stockholms universitet fick ta ansvar för denna kartläggning, som just nu pågår. Det som han hittills har kommit fram till talar för att 150 000 svenskar har problem med spelande. För en tredjedel av dem, 50 000, är det så allvarligt att det kan betraktas som spelberoende. Det är främst män, yngre personer och invandrare, som man finner i gruppen av spelberoende, och det tycks vara snabbspelen som är de mest riskabla.

Utredningen genomförs väldigt noggrant. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att riksdag och regering när man har sagt ja till att göra denna kartläggning för att få mer kunskap om olika former av spel inför en ny spelform. Jag tycker att det hade varit naturligt att vänta på de här resultaten, som också är kopplade till vad som händer internationellt. Forskarna här följer ju också den utvecklingen, och kasinospelande är där minsann inte någon oproblematisksam verksamhet.

Det andra som är anmärkningsvärt är att regeringen i sin proposition går emot så tunga remissinstanser som BRÅ, Konsumentverket och Socialstyrelsen. Det har insmugit sig i det offentliga livet, inte minst från regeringssidan, att man inte använder den kunskap som myndigheter tar fram.

Det finns en forskare vid Stockholms universitet, Eva Halldén, som har tittat på varför det blev ett sådant underskott i försvaret och på relationerna mellan försvaret och regeringssidan, den politiska makten. Det visar på en skrämmande förtroendeklyfta. Man tar inte vara på den professionalism, den kunskap och den förmåga till konsekvensbeskrivningar som de besitter ute i myndigheterna, i det här fallet Försvarsmakten. När andra myndigheter läser den här redovisningen säger de: Det är likadant med oss – den politiska makten bryr sig inte om den kunskap som vi tar fram.

Detta illustreras nu av vad som har hänt med kasinospelet, som vi i dag diskuterar. Regeringen har haft bråttom med den här propositionen och har inte använt sig av den kunskap som finns ute i forskarvärlden och inom myndigheterna.

Jag kommer alltså att i voteringen stödja reservation 8, avseende mom. 8, om avslag på förslaget om införande av kasinospel i Sverige. Jag tycker att vi kunde ha väntat på underlaget.

Det som har varit positivt i den diskussion vi har fört i dag är att det här i riksdagen nu finns en uppmärksamhet på att det behövs förebyggande insatser för att inte få fler problemspelare och att det behövs vård och rehabilitering. Men tyvärr är inte det här kopplat till resurser. Lands-

tingen behöver bygga upp behandlingsresurser för problemspelarna, som alltså är många.

Jag ser med spänning fram mot den budgetproposition som kommer till hösten, för att se hur mycket extra pengar regeringen föreslår till landstingen så att de kan bygga upp den här verksamheten. Jag vet inte om jag i dag kan få något svar från socialdemokraterna om vad man mer konkret tänker sig, eller om vi skall ha tålamod och vänta till hösten.

Det är också viktigt att den kamratstödande verksamheten får stöd nu. Den har haft väldigt mycket problem, genom att det har förskingrats en del pengar på vägen. Men här har man fått lita till ideella och privata fonder för stöd.

Det här var vad jag ville ha sagt med anledning av regeringens proposition om kasinon.

Anf. 81 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Tyvärr kan jag inte ge ett besked om vilka summor det kommer att handla om i den kommande budgetpropositionen, utan det är en diskussion som pågår i departementen i dagsläget.

I övrigt kan jag inte annat än i allt väsentligt hålla med Barbro Westerholm när det gäller spelberoendefrågan. Jag har själv motionerat i riksdagen om ökade resurser för åtgärder mot spelberoende, och jag ser det som oerhört väsentligt att man går vidare med erfarenheterna från den forskning som har bedrivits och de resultat som man har kommit fram till.

Jag har en förhoppning om att man kommer att avsätta tillräckligt med medel för att kunna stödja länkrörelser och behandlingshemmen, som är alldeles för lite utbyggda just när det gäller spelberoendebehandlingen. Jag hoppas också att man kan få till stånd medel för att utbilda inte minst socialarbetare, så att man i ett tidigt skede kan upptäcka människor som har drabbats av spelberoende. Där har vi ingen annan uppfattning än Barbro Westerholm.

Vad jag möjligtvis kan ha en annan uppfattning om är den orsak som Barbro Westerholm anger till att vi inte just nu skall införa en ny spelform. Folkpartiet är ett parti som brukar klaga oerhört mycket på regeringen för att propositionerna inte kommer tillräckligt snabbt. Den här propositionen har legat på regeringens bord i två år, och nu kommer den. Jag tycker inte att takten är så oerhört snabb.

Anf. 82 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Till det sista vill jag säga att vi är irriterade över att det går långsamt när kunskapsunderlag och allting gör det lätt att dra slutsatser och ta beslut. Men jag och de folkpartister som stödde mig i den motion som vi väckte, som var en minoritetsmotion, tycker att underlaget i den här propositionen inte är tillräckligt.

Sedan vill jag gärna ta upp frågan om behandlingshemmen. Jag tror att det behövs särskilda behandlingshem för spelberoende. Det är en annan form av missbruk och en annan kategori, som alltså behöver få vård, behandling och rehabilitering som är av annan karaktär än vad som är fallet med andra beroendeproblem. Det här fordrar utbildning, och det behövs lokaler. Det behövs alltså en ganska omfattande insats.

Jag inser att jag inte kan få svar på frågan hur det kommer att se ut i höstens budgetproposition, men jag hoppas att man tar i beaktande det stora behov av rehabilitering som finns och det stöd som också behövs i det här sammanhanget för anhöriga, som har farit väldigt illa kanske under många år och som har en ekonomi som är alldeles körd i botten på grund av problemspelet.

Prot. 1998/99:102
28 maj

*Kasinospel i Sverige
m.m.*

Anf. 83 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Fru talman! Jag har tänkt använda min talartid till att argumentera för etableringen av kasinon på turistorter.

I kulturutskottets betänkande på s. 20 sägs att utskottet ser positivt på en etablering av kasinon även utanför storstadsregionerna. Jag hade hoppats på en ännu tydligare markering från utskottets sida. Skälen och argumenten för detta är flera, och jag tänker nu ta upp några av dem.

Befarar man betydande negativa sociala och ekonomiska effekter med svenska kasinon? I så fall är det förnuftigast att endast tillåta etablering där det är lättast att kontrollera effekterna. Detta talar för turistkasinon.

Vill man minimera de samhällsproblem som kan följa av kasinon? Då bör kasinon läggas i turistorter. Samma synsätt bör präglade den kommande svenska kasinolagen.

Vill man att kasinon skall bli en attraktion och utveckla svensk turistnäring, skapa nya jobb och tillväxt? Också detta talar för turistkasinon.

I jämförelse med storstadskasinon leder kasinon på turistorter inte bara till mindre negativa sociala effekter, utan de ekonomiska effekterna blir också helt annorlunda. Omsättningen vid ett turistkasino blir inte lika hög som i storstaden, bl.a. på grund av att spelberoendet är lägre.

Generellt sett är de direkta ekonomiska effekterna – den totala avkastningen och de genererade skatteintäkterna – större i storstäder. De drar till sig fler kunder än vad kasinon på turistorter gör, huvudsakligen på grund av närheten till kundbasen.

Å andra sidan kommer de indirekta ekonomiska effekterna – den s.k. multiplikatoreffekten – i motsvarande grad att bli mindre för kasinon i städerna eftersom dessa tillgodoser en lokal spelmarknad. Kasinon på turistorter ”exporterar” i större utsträckning speltjänster till andra än lokalbefolkningen, dvs. besökare från andra regioner eller länder.

Om ett kasinos huvudsakliga kundkrets kommer från närområdet eller från storstaden, kommer de pengar som spenderas endast att omfördelas från andra aktiviteter inom samma tätortsområde. Den ekonomiska stimulans som blir resultatet av kasinot leder på så vis till minskningar på andra håll i ekonomin; exempelvis drabbas teatrar, museer, biografer och restauranger av minskade intäkter.

Turister för med pengar utifrån och skapar spin-off-effekter för annan verksamhet i området. Ofta är turistverksamheten den huvudsakliga exporten för en regional turistortsbaserad ekonomi. Framgångsrika kasinon på turistorter har potential att avsevärt öka inkomsterna av turismen i området. Därför, om det är ett huvudsakligt mål för regering och riksdag att använda kasinon som ett sätt att skapa ekonomisk stimulans och arbetstillfällen, kan kasinon på turistorter uppfylla detta mål genom att dra till sig ytterligare besökare och inkomster.

Ett kasino till en turistort är en hävstång för att skapa nya arbetstillfällen. Men ett kasino ensamt gör ingen succé. Den tidigare Lotteriutredningen ansåg att "kasinospel, som enskild attraktion, inte är tillräckligt för att locka turister och utländsk valuta". Propositionen säger samma sak, och jag instämmer.

Kasinospel är historiskt en del av ett kurortskoncept som utvecklats under flera hundra år och som framgångsrikt konkurrerar om korttidssemestrar, dvs. veckoslut eller del av vecka, över hela världen. Många länder har – medvetet – valt att etablera kasinon i turistorter. I dessa länder kommer kasinogästerna bl.a. från de egna storstäderna, där invånarna väljer en resa till turistorten i stället för en kortsemester, ett veckoslut, utomlands. Kasinobesöket kombineras då med andra turistupplevelser.

På turistorter av hög kvalitet blir kasinot en del i ett brett aktivitetsutbud. Exempelvis kan ett kasino i Borgholm ge ett uppsving för turismen på Öland och i glasriket, ett kasino i Visby ger på motsvarande sätt en injektion för Gotlandsturismen och ett kasino i Åre ger möjlighet att utveckla och bredda det turistiska utbudet i Jämtland.

Dessa och liknande turistorter i Sverige har i dag en mycket kort och väderberoende turistsäsong med många aktiviteter baserade på utomhusarrangemang. Ett kasino blir ett komplement, som dessutom förlänger turistsäsongen, vilket innebär att gjorda investeringar i infrastruktur kan utnyttjas under större delen av året. Sysselsättningen ökar och blir jämnare.

Detta synsätt är väl förankrat. Sveriges Turistråd skrev i sitt remissvar från den 15 januari 1998 om kasinoverksamhet i Sverige: "Vi är övertygade om att etablering på typiska turistorter skulle vara mest fördelaktigt för att vidareutveckla turismen. Vi tillmäter också möjligheterna att i anslutning till kasinoetableringar utveckla nya intressanta turism-koncept som utomordentligt goda. Vi rekommenderar därför regeringen att i en första omgång lämna tillstånd till två turistorter att anordna kasinon. En förutsättning skall då vara att orten presenterar ett koncept som tillför den svenska turistprofilen något nytt."

Europeisk erfarenhet visar att det finns utrymme för ett kasino per 1 å 1 ½ miljon invånare. Befolkningen i de större städerna reser till kompletta kurorter med spa, kasino och ett brett utbud av restauranger, kultur och fritid. Konceptet är helt oberoende av väder och fungerar under hela året.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande om att tillåta internationella kasinon i Sverige. Jag tycker att dessa skall etableras så att Sverige stärks som turistland. Genom att lokalisera kasinon till turistbygder nås flera effekter. Risken att flera dras in i spelberoende minimeras, den samhällsekonomiska effekten i form av bl.a. nya jobb blir betydande och landets viktiga turistorter får en ny attraktion som förlänger säsongen och därmed bidrar till ett ökat utnyttjande av gjorda investeringar i infrastruktur.

Anf. 84 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Menar Krister Örnfjäder att lokalbefolkning i glesbygd är annorlunda befolkningen i storstaden när det gäller beroendeproblem?

Vad är det egentligen som talar för att befolkningen i glesbygd inte skall bli spelberoende?

Prot. 1998/99:102
28 maj

Anf. 85 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik:

Fru talman! Jag menar inte att de är annorlunda, men jag menar att antalet spelberoende människor ökar med koncentrationen av befolkningen. Ju fler människor som är koncentrerade på en liten geografisk yta, desto fler har förutsättningar för att vara just spelberoende.

Kasinospel i Sverige
m.m.

Anf. 86 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Det här är djupt upprörande. Alltså tycker Krister Örn-fjäder att man kan offra den befolkning som bor i glesbygd. Jag tycker att alla människor är lika mycket värda. Ingen skall behöva utsättas för spel-beroende.

Anf. 87 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik:

Fru talman! Jag har över huvud taget inte yttrat de ord som nyss sa-des. De får stå för talaren själv. Jag har inte pekat på att den här formen av etablering av kasinon kommer att innebära att man når det resultatet. Jag bara säger att förutsättningarna för att minimera risken är att man inte etablerar där risken är som störst. Vad jag i så fall har hävdad är raka motsatsen till det som den föregående talaren gjorde sig till talesman – eller taleskvinna – för.

Anf. 88 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Jag har inte begärt ordet för att gå i polemik med dig, Krister Örn-fjäder. Jag vill bara säga: Tack! Du talar som en sann center-partist. Regeringen kan nu inte låta bli att lyssna och påverkas av alla de övertygande argument som du har framfört.

När jag läste propositionen var jag ett tag oroad att allting skulle eta-bleras i storstäderna. Efter dina inlägg känner jag mig styrkt och är glad och tacksam över att det står om regionalpolitik när det gäller lokali-seringen.

Anf. 89 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik:

Fru talman! Jag har gjort det här uttalandet i egenskap av socialde-mokratisk riksdagsledamot, och jag känner mig inte ensam i den uppfatt-ningen.

Anf. 90 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! På grund av att man i dag håller på och målar om rum-men på mitt våningsplan har jag inte kunnat följa debatten i kammaren *live*, men jag har haft min TV på och lyssnat på vad som har sagts. En del av det jag säger kanske blir upprepningar eller frågor som redan är be-svarade, men så kan det bli ibland.

Fru talman! Jag skulle vilja börja med en av de sista debattörerna i debatten, Rolf Åbjörnsson. Han gjorde ett inlägg som jag närmast vill likna vid en domedagspredikan över det stora spelintresse som i dag finns i Sverige. Bingo, sade han, var ett elände. Om han i det uttalandet inkluderade Bingolotto, som trots allt säljer 2–3 miljoner lotter per

vecka, vill jag säga att det programmet, som sänds på lördagskvällen, väl är ett av de mest välbetittade program vi har i Sverige. Dessa människor sysslar alltså enligt Rolf Åbjörnsson med elände – de förstår inte sitt eget bästa.

Jag förstod också att Rolf Åbjörnsson är motståndare till all form av spelverksamhet.

Jag har hört att det parti som han representerar åker land och rike runt och försöker skapa förståelse hos bl.a. lantbrukarna för sin politik. De har nått viss framgång. Det är bara att gratulera dem för detta.

Rolf Åbjörnsson vill stoppa allt spel. På annat sätt kan man inte tolka hans inlägg i debatten. Skulle Rolf Åbjörnsson få bestämma skulle t.ex. spel på hästar bli förbjudet. Det är höga insatser och höga vinster – allt det som Rolf Åbjörnsson vill stoppa.

Om detta är hans partis uppfattning, och om den uppfattningen kommer till uttryck i landets politik, kan jag tala om att 30 % av de svenska lantbrukarna kan lägga ned sin verksamhet. De lever i dag just på intäkter från produktion av mat till trav-, galopp- och hobbyhästar. Är detta kd:s politik kan ni väl i alla fall stå för den.

Fru talman! Ofta får vi från allmänheten, väljarna och medborgarna frågor om varför vi motionerar av och till – särskilt när man sitter i opposition. Ofta blir våra motioner avslagna. Låt mig då föra fram undantaget som bekräftar regeln.

Jag började motionera för tio år sedan om att man i Sverige skulle tillåta människor att spela på kasinon baserade på internationella regler. Det har varit en lång resa mot det mål som vi uppnådde på hösten 1997. Jag har blivit beskyldd för både det ena och andra, i och med att jag ville att svenska folket skulle utsättas för "plågan" att spela på internationella kasinon.

I debatter har man från en del håll förespråkat fortsatt spel med spelformer som inte finns. Det vittnar om att kunskapen i kulturutskottet i denna fråga inte alltid är den mest avancerade.

När utomstående tittar på dagens talarlista, med drygt två timmars talartid plus repliker, måste de tro att debatten gäller ett stort ärende. Jag tror att det var någon från Folkpartiet som sade att det måste vara att jämföras med någon revolution.

Vad är det då man vill införa? Jo, man vill införa kasinon enligt internationella regler. Det är en spelform som finns i hela Europa, i stort sett, med några länders undantag. Jag kan räkna dessa länder på min ena hand, även om jag plockar bort ett par tre fingrar. Sedan gäller det alla. Alla har accepterat detta. Det gäller även i många länder utanför Europa.

Det skall också påpekas att det faktiskt finns kasinon i dag i Sverige. Den form som vi i dag har innebär lägre insatser och lägre vinster, men utdelningen för spelaren är faktiskt sämre. Oddsén för spelaren är sämre i de system vi har i dag än i det nya system som baseras på internationella regler.

Jag lyckades också, mitt i alla flyttbestyr, lyssna till Charlotta Bjälkebring. Hon använde ett språk som jag faktiskt trodde att man inte skulle använda. Hon får i och för sig lov att göra det, men jag trodde inte att man som politiker i Sverige 1999 skulle använda ett sådant språk. Hon ville värna de svaga grupperna. Jag tror att hon t.o.m. pratade om arbetarklassen. Jag tillåter mig att tro att de människor som hon åberopar

har så mycket kompetens att de själva kan avgöra om de vill spela på kasino, V 75 eller tips eller inte spela alls. Det behöver inte vi i riksdagen tala om för dem.

Trots att min motion således ändå till sist har fått bifall av riksdagen – det fick den för två år sedan – finns det ändå två och en halv punkter i detta förslag som jag reagerar mot, och jag tycker att det är fel att det blir beslut i den riktningen. Den halva punkten handlar om att staten skall äga. Jag inser inte poängen med att staten skall äga. Däremot finns det en poäng i att staten har ett kontrollsystem, så att staten övervakar och ser till att allting går korrekt till. Staten behöver däremot inte vara ägare till kasinon.

Mina huvudargument gäller annars registreringen och åldersgränsen.

Jag undrar varför man skall registrera någon som besöker ett kasino, och till vilket syfte. Man säger att det förekommer i alla andra länder där det finns kasinon. Detta är inte sant. Det förekommer i en del länder, men i många länder visar du bara upp en legitimationshandling så att personalen ser att det är du som står där. Man skriver aldrig upp spelaren som besökare.

Jag skulle vilja fråga majoritetens företrädare vilken poängen egentligen är med registrering. Vad skall man använda det till? Vem skall ha hand om registret? Skall det samköras? Skall det ligga i någon form av central databas om vi får fyra kasinon i Sverige? Är det avsikten?

Nu spekulerar jag vilt, men det kanske är tänkt att jag skall bli kallad till den lokala socialhjälpn om jag har gått på kasino fem dagar i en månad, så att de där kan fråga om jag är spelberoende eller inte. Jag tycker, precis som en del tunga remissinstanser – Datainspektionen och några hovrätter – att det är djupt integritetskränkande.

Om man hade varit konsekvent hade man t.ex. även haft registrering på Solvalla. Problemet är, fru talman, att drygt 30 000 personer lär besöka Solvalla för att se Elitloppet på söndag. Man behöver nog en rätt stor bredbandskamera för att kunna fotografera och registrera alla dessa människor.

Registrering är ett försök att vara lite social och ingenting annat. Det fyller ingen funktion, och det är kränkande mot enskilda människor.

När man fyller 18 år får man i dag gifta sig, skaffa körkort och t.o.m. ha sexuellt umgänge innebärandes att man kan bli förälder, vilket kanske är det största ansvar som kan läggas på en människa. Man får lov att spela på olika spelformer. Man kan bli vald till riksdagsledamot m.m., men man får inte spela på ett kasino. Jag erkänner öppet och ärligt att jag inte förstår konsekvensen i detta. Varför får man inte spela på ett kasino, trots att man får alla dessa fördelar när man fyller 18? Jag anser, fru talman, att detta är ett sätt att omyndigförklara myndiga medborgare.

Till sist, fru talman, skall jag säga något om avslagsmotionen. Det står där att kasinon befrämjar vadhållning och kriminalitet, om jag inte minns fel. Jag trodde att kasinoverksamhet var någon form av vadhållning, så det är väl ingen nyhet. Varför man har det som argument i en reservation har jag svårt att förstå. Jag tror inte heller på att kasinon skulle främja kriminalitet. Vi har dessvärre alltför många lagbrytare i Sverige, men jag tror inte ett ögonblick att de skulle konspirera om nya bankkupper eller stötta på ett kasino. De är tyvärr smartare än så.

Prot. 1998/99:102
28 maj

*Kasinospel i Sverige
m.m.*

Jag skulle vilja, fru talman, att Rolf Åbjörnsson talade om huruvida det han sade i dag var hans egen uppfattning eller om han hade hela sitt parti bakom sig.

Anf. 91 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Det kan väl inte komma som en överraskning. Du har inte varit här nere i kammaren medan vi har fört den här debatten.

Partiet har en mycket entydig uppfattning när det gäller kasinon. Sedan har jag i debatten gett uttryck för en personlig uppfattning. Jag är alltså personligen utomordentligt negativ till spel och dobbel. Jag kan acceptera det inom ramen för förströelserekvisitet. Men när penningen så att säga blir ett avgörande moment är jag helt negativ. Det är jag utifrån principiella utgångspunkter. När jag ser på en moralisk fråga gör jag inte en nyttobedömning. Du började dra in jordbruket och hästar. Det har liksom ingenting med min bedömning att göra huruvida det är nyttigt eller inte om det i grunden är en oacceptabel handling.

Jag hörde inte i ditt anförande hur du beaktar att människor far illa på grund av spelberoendet. Kan du utveckla det något?

Anf. 92 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag respekterar Rolf Åbjörnssons klagomål. Jag tolkar det han sade, liksom alla andra som lyssnade, som att han om han fick bestämma skulle vilja förbjuda allt spel i Sverige utom förströelsespelet, som jag inte tror intresserar någon. Men nu säger han att det är hans egen uppfattning, och då är det klart att jag inte skall lasta hans parti för det.

Rolf Åbjörnsson säger om vissa spel att det är en i grunden oacceptabel handling. Men det är en bedömning som varje enskild människa själv gör. Vill hon eller han spela eller vill de inte spela, det bestämmer de ju själva. Det är de själva som avgör om detta är en oacceptabel handling, om den är omoralisk eller något annat av det Rolf Åbjörnsson sade i sitt inlägg. Det är den enskilda människan som själv bestämmer.

Jag noterar i alla fall, även om jag inte är förespråkare för Kristdemokraterna, att det dessbättre verkar som om Rolf Åbjörnsson är ensam om den här uppfattningen.

Det talas om spelberoendet. Jag vet inte riktigt, fru talman, det finns i debatten i dag så många spelberoendeeexperter, men vad har de egentligen för examination? I vad skall man doktorera för att bli spelberoendeeexpert? Jag tycker att det är en etikett som man sätter på sig lite väl lätt och utan erfarenheter.

Till sist, och det kanske är stötande, men jag tycker faktiskt att om 95 % av svenska folket kan hantera en sak på ett vettigt sätt, skall inte de 5 % som inte kan hantera den fördärva för den övervägande stora majoriteten.

Anf. 93 KENTH HÖGSTROM (s):

Fru talman! Jag är en av sex socialdemokrater som inte kommer att biträda regeringens proposition ända i hamn på tisdag. Vi lyckades inte komma in med vår egen motion i tid. Det beror på viss oerfarenhet från några av oss nya ledamöter. Jag kan alltså därför inte yrka bifall till vår egen motion i ärendet. Den kom in några timmar för sent, men tilläts lämnas.

Jag känner stark sympati för reservation nr 8, som är undertecknad av Inger Davidson, Charlotta Bjälkebring, Ewa Larsson m.fl. Men jag kan av skäl som vårt parti har inte biträda den uppfattningen fullt ut, utan kommer att rösta med avståendeknappen på tisdag.

Men jag skall argumentera i sak mot förslaget. Jag skall tydliggöra att jag av hela mitt hjärta tycker illa om den här propositionen.

Regeringens förslag om att introducera statlig kasinoverksamhet är, som jag ser det, ett föråldrat projekt, en unken återklang från svunna tider, då nationen led av klent självförtroende inför de många s.k. friheter med syndfull prägel som frodades på kontinenten och ibland i amerikanska b-filmer.

Förslaget vilar på mycket lös grund faktamässigt. Ingen genomgripande behovsanalys har gjorts. Vem behöver kasinon egentligen? Jag har inte hört någon gruppering argumentera någonstans i Sverige för att vi har behov av fler nya spel.

Travrörelsen, som är den största av spelrörelserna i Sverige, argumenterar inte för kasinon, inte heller idrottsrörelsen, som är i behov av varje krona man kan få via spel. Inte någon annan, förutom några få kommunalråd som tror sig kunna vitamininjicera sin egen kommun, ungefär som Birgitta Sellén och Krister Örnfjäder var ute efter nyss. Inte någonstans.

Ingenstans i det socialdemokratiska partiet finns det en opinion för kasinon. Möjligen med undantag av Stockholms LO-distrikt, som i 15 års tid har försökt att underblåsa stämningarna i den grabbigaste av grabbiga kommuner och i den olympiska kommittén. Men ingenstans i övrigt.

Vad är det då som vägleder oss in i detta nya? Det fanns alltså en majoritet i 1997 års riksdag som har beställt detta. Argumenten för denna beställning har jag lite svårt att känna till, eftersom jag inte befann mig här i kammaren då. Jag har förstått och respekterat att det finns en majoritet, och naturligtvis skall majoritetens vilja ha ett utslag även på tisdag, men utan min och några andra socialdemokraters medverkan.

Den här spelformen skiljer sig väsentligt, artmässigt, från de spelformer vi i övrigt har i Sverige och som vi vill värna om. Det är spelformer som har vuxit fram ur folkrörelseförankrade, föreningsförankrade folkdjup. Jag tar travet som ett exempel. Det sysselsätter 70 000 människor på hel- och deltid under ett år. Det är idrottsrörelsen, som med miljoner engagerade människor, miljoner föräldrar, funktionärer, ledare jobbar varje dag med lotter och olika typer av jippon och kampanjer för att få in pengar till sin verksamhet. Det är någonting som är värt att slåss för.

Även om jag respekterar Rolf Åbjörnssons rakryggade hållning i spelfrågan, tycker jag att han borde känna starkt för de folkförankrade spelen, som ändå har många decennier bakom sig och som är en del av det svenska folkdjupet. Men kasinon har vi klarat oss utan.

Kasinon är sådana där saker som normalt sett har lokaliserats ut till fattiga byhålor i Amerika. Las Vegas och Reno var förfärliga byar en gång i tiden, innan de fick sina kasinon. Men det är inga storslagna turistprojekt. Den största turiststaden i USA, utan varje jämförelse, är New Orleans. Varför? Ja, inte är det för kasinonas skull. Det är för musikens, för matens, för värmens och för glädjens skull man åker till New Orleans.

Åk gärna till Blackpool på studiebesök och se alla spelande människor vid enarmade banditer! Eller åk till Japan och se patchinkohallarna! Jag har varit där. De sitter i rader. Ensamma människor, isolerade människor sitter och drömmer om lyftet, hoppas på enarmade banditer. Och det är enarmade banditer som är själva kärnpunkten i kasinoverksamhet. Det är inte roulettbordet, inte pokerbordet, inte baccaratbordet, utan det är enarmade banditer, ty utan dem skulle inte ett kasino vara lönsamt.

Vi förbjöd dem i denna riksdag för ett antal år sedan, och nu återinförs de. Varför? Är det en eftergift åt nyliberala drömmar, en sentida sådan då nyliberalismen skördade triumfer på 80-talet? Är det en eftergift åt en enveten Sten Andersson från Malmö, som i tio års tid har motionerat för detta projekt?

Jag vet inte vad som har väglett oss hit. Jag säger vad jag har sagt på vår riksdagsgrupps möten, i offentlig debatt med bl.a. Lars Wegendal, nämligen att detta är ett hopplöst föråldrat och omodernt projekt redan innan det sätts i sjön. Det är ett farligt projekt. Det kommer inte att leda till att det illegala spelandet upphör. Varför skulle man då registrera besökarna med hjälp av kamera? Varför skall ett register upprättas över besökarna? Varför skall man hålla koll på besökarna? Varför får inte besökarna spela på kredit? Jo, det beror på förhoppningarna som finns om att minska det illegala spelandet. Det är alldeles självklart att ingen spelare låter sig registreras för att få komma upp i ljuset och spela på enarmade banditer. Det är helt orimligt. Det illegala spelet kommer inte att minska nämnvärt. Det finns inga internationella erfarenheter som tyder på det. Det är bara en förhoppning, som också framgår av propositionen. Den har inte någon underbyggnad.

Jag är ledsen att jag inte kan yrka bifall till reservation 8, men jag kommer inte heller att biträda propositionen.

Anf. 94 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag trodde när jag hörde Rolf Åbjörnsson i dag att jag hade hört det största brandtalet i Sveriges riksdag och att det skulle ta lång tid innan det skulle bli ett pris för något liknande. Men Kenth Högström lyckades hamna på nästan samma nivå, och i vissa delgrenar låg han faktiskt högre än Rolf Åbjörnsson.

Jag har aldrig spelat på kasino, och jag är inte intresserad av att spela på kasino. Men jag anser att jag, Kenth Högström och Sveriges riksdag inte skall bestämma, utan den enskilde människan skall själv bestämma.

Kenth Högström kommer från en ort i Norrland där jag tror att det finns en stor travbana. Kenth Högström säger att travet och idrotten inte har sagt ja till kasino. De riskerar att förlora lite omsättning. Människor bestämmer själva om de vill spela på kasino, Kenth Högström. Det skall de själva få göra. Kenth Högström eller jag skall inte bestämma.

Kasino som spelform finns i Sverige. Man behöver inte åka till Japan. Men det är sämre villkor för spelarna i Sverige än i det förslag som vi skall fatta beslut om.

Om människor i Japan eller i Sverige som sitter i en bingohall med ett hopp, en dröm, om ett lyft tycker att detta är bra, skall Sveriges riksdag bestämma hur de skall drömma om lyftet? Jag tycker inte att så är fallet.

Anf. 95 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Det som på en avgörande punkt skiljer mig från Sten Andersson är synen på den fria viljans suveränitet över allting. Jag menar att varje del av det mänskliga livet behöver någon typ av regelverk förankrad i det civila samhället. Ibland förankras det via människors egna överenskommer. Ibland förankras det via riksdagsbeslut och lagar.

Vad är det som har gjort att vi har avhållit oss från kasinoverksamhet i Sverige i så många år? Det beror naturligtvis på att denna riksdag har uttryckt sig i någon mening tidigare. Vad är det som har gjort att vi inte har haft enarmade banditer sedan 15 år? Det är denna riksdag som har tyckt att det har funnits risker.

Sten Andersson och jag skiljer oss avsevärt i synen på vad den fria viljan kan begränsas av. Jag tror inte ens i den meningen att du är förankrad i ditt eget parti.

Nåväl. Sten Andersson blandar också ihop begrepp. Du säger att det finns kasinon i Sverige i dag. Nej, det finns några tämligen harmlösa roulettbord på restauranger. Det finns inga kasinon i Sverige. Kasinon bygger upp hela sin tillvaro på enarmade banditer. Utan dem skulle inte ett kasino existera.

Sten Andersson blandar också ihop begreppen med travet. Travet är för mig en oerhört angelägen sak, en folkrörelseförankrad verksamhet. Det finns en travbana i min hemstad Hudiksvall, Hagmyrens travbana. Hälsingland är travets vagg.

Travet, fotbollen och idrotten skall slå vakt om sin verksamhet och de pengar de kan förvärva genom denna folkförankrade verksamhet. De behöver inga kasinon.

Anf. 96 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag inser att jag inte kan komma överens med Kenth Högström. Det får jag leva med.

Svenska folket har inte avhållit sig från kasinospel enligt den modell vi skall fatta beslut om i dag. Det har varit förbjudet. Folk har inte haft lov att välja själva. Riksdagen har bestämt vad andra skall göra. Det är djupt odemokratiskt.

Jag är också mycket intresserad av travsport, och jag spelar gärna på V 75. Men jag inser att om kasinospel skulle leda till spelberoende, är hästsporten vida värre. Där kan man snart sitta hemma vid sin dator och spela hur mycket som helst, helt obegränsat. Det är ingen som har väckt motioner i riksdagen om att stoppa den spelformen.

Fru talman! Jag är stolt över att jag står för den uppfattningen att politiker inte skall förbjuda eller visa pekpinna i den fråga vi nu diskuterar. Jag förstår att Kenth Högström anser att svenska folket inte begriper sitt eget bästa. Han anser att de inte själva kan avgöra vad som är bäst för dem själva.

Anf. 97 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Såvitt jag begriper har Sveriges riksdag, så länge den moderna rösträtten har existerat, fattat beslut som har ingripit i det mänskliga livet, satt upp regler och staket för det civila samhällets fortbestånd. Från tid till annan omprövas de besluten. Det är på olika sätt fråga om frihetsbegränsningar för den starke eller den som vill något. Det

finns massor av regler som riksdagen antar varje år, och riksdagen har gjort det i urminnes tider ändå från de urtima tingens tidevarv. Det är naturligt att det är så.

Men på Sten Andersson verkar det som om att man skall bortse från detta. Då är det lika bra att Sten Andersson åker hem till Malmö och låter människor ha det precis som de vill. Det har inte fungerat. Det finns inte något samhälle som inte har i demokratisk ordning uppsatta spelregler.

Är det djupt odemokratiskt att vi inte har haft tillgång till kasinon? Det är mycket annat som vi inte har tillgång till i Sverige. Det är mycket annat som vi avhåller oss från i Sverige. Är det uttryck för djup odemokrati? Är det ett uttryck för att Sverige är odemokratiskt att det inte finns statliga bordeller?

Skärp till debatten, Sten Andersson! Koncentrera dig gärna på ditt syfte, nämligen att du vill ha kasinon. Du har fått din vilja igenom! Det är väl en seger för dig. Tyvärr är socialdemokraterna med på detta också.

Anf. 98 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Odemokratiskt – det kan alltid diskuteras. Men jag står för vad jag sagt, och jag tror att jag har mitt parti med mig fullt ut i denna fråga. Det finns många beslut som vi fattat i Sveriges riksdag som skulle ha kunnat fattas av medborgarna själva. Jag protesterar mot den inkompetensförklaring av myndiga människor som många beslut i Sveriges riksdag har inneburit.

Jag kan inte förstå Kenth Högströms inlevelse. Han vet om att det finns spelformer som faktiskt – när vi nu talar om spelberoende – är vida värre än vad kasinon någonsin kan bli. Ändå vill han stoppa dem. Kasinon är allt elände i världen. Men de fungerar i dag i alla andra länder och i stort sett inom hela EU där vi dock frivilligt har valt att bli medlemmar. Det finns inget drag inom EU för att stoppa kasinon, inte ens från Kenth Högströms egna partikolleger i de respektive länderna.

Okej, vi kan sluta här. Kenth Högström anser att vi skall bestämma, vi skall lägga oss i enskilda människors hanterande av sitt liv, som jag tycker att de själva kan sköta. Sedan får vi gå ut på gator och torg och möta människorna. Vi får se vem som vinner mest gehör.

Anf. 99 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Den del av den här debatten som handlade om vår syn på människan, människans friheter, det demokratiska rummets möjlighet att begränsa dessa friheter har vi nu haft några gånger. Den kan vi fortsätta med sedan. Vi skiljer oss åt därvidlag. Jag menar att det behövs spelregler, demokratiskt fattade sådana, från tid till annan som ändras. Det är bra att vi har en demokratiskt vald kammare som fattar de besluten så att det inte är några extrema makthavargrupper som fattar de besluten åt människorna eller för människorna. Det är det ena.

Det andra är spelberoendet. Jag tog inte upp den dimensionen i mitt anförande. Jag är medveten om att vi har ett ökande spelberoende i de spelformer som redan existerar. Jag är också väl medveten om att regeringen i sin proposition har pekat på ytterligare åtgärder för att begränsa skadeverkningarna av spelande. Jag inser att allt spelande i någon mening leder till ett beroendeförhållande hos vissa människor, precis som alkoholen leder till ett beroendeförhållande hos vissa människor osv. Det

skall åtgärdas med socialpolitik, medicinsk rehabilitering och dylikt. Det var inte den dimensionen som var det viktiga i min kritik av statliga kasinon, utan den dimension som är viktig är att det är artfrämmande, väsensfrämmande för det svenska samhället. Vi har andra mera folkförankrade spel att värna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

2 § Riksdagens revisorers förslag om socialförsäkringens administration

Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1998/99:SfU7

Riksdagens revisorers förslag om socialförsäkringens administration
(förs. 1998/99:RR4)

Prot. 1998/99:102
28 maj

*Riksdagens revisorers
förslag om
socialförsäkringens
administration*

Anf. 100 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! I skrivelsen från Riksdagens revisorer 1998/99:RR4 framkommer häpnadsväckande missförhållanden inom landets försäkringskassor. Styckkostnaderna för merparten av de granskade ärendena har stigit påtagligt. Framför allt kostnaderna per prestation inom socialförsäkringsadministrationen uppvisar en klart oroande utveckling.

Revisorerna relaterar också till JO Jan Pennlövs kritik. Utskottet hade för några månader sedan besök av JO Pennlöv. Vid utfrågningen framkom på ett nästan övertydligt sätt att kassorna antingen struntar i JO:s kritik eller ej har förstått allvaret i kritiken. JO konstaterade att samma missförhållanden uppdagas år efter år utan att någon bättring sker. Tvärtom har antalet anmälningar gällande socialförsäkringen ökat mycket kraftigt i jämförelse med andra ärendegrupper. Felen är ofta mycket elementära. Enligt JO förefaller en hel del av missförhållandena bero på ren okunskap om lagen. JO:s intryck är att de formella reglerna, förvaltningsrätten, kommit i skymundan på försäkringskassorna och att intresset i stället fokuserats på materiella regler.

JO skriver vidare att försäkringskassorna haft svårt att klara av minskningarna i personalstyrkan och de omorganisationer som skett. Resultatet har blivit mycket längre handläggningstider.

Kostnader, kvalitet och prestationer varierar mycket kraftigt mellan olika försäkringskassor i landet.

Fru talman! Jag kan bara instämma med JO i kritiken att det är helt oacceptabelt att en statligt finansierad verksamhet av denna omfattning inte tillämpas på ett för landet enhetligt sätt.

I sitt remissvar skriver Försäkringskassaförbundet – denna konstiga inrättning som är en intresseorganisation för statlig myndighetsutövning – att det föreligger stora skillnader i styckkostnader mellan olika kassor. Förbundet kan dock ej bedöma om detta beror på verkliga skillnader eller metodologiska brister. Nehej! Vad betyder det? Detta om något talar för att vi behöver en grundlig utredning om kassornas organisation. Den utredningen måste göras snarast.

Fru talman! Kassorna förefaller att leva i en olycklig – jag betonar olycklig – okunnighet om orsakerna till problemen. Man känner frustration över att inte lyckas, personalen drabbas av utbrändhet och ingen ansvarig har analyserat varför. Revisorerna är kritiska just till kassorna och Riksförsäkringsverket inte undersökt orsakerna till ökade kostnader och längre handläggningstider. Revisorerna framhåller att kvalificerade analyser angående sambandet mellan handläggningstider, kvalitetsfaktorer och andel fel i handläggningen måste göras. Utan ordentliga underlag vet vi inte hur mycket medel som faktiskt behöver anslås till försäkringsadministrationen.

Enligt min mening är verksamheten alldeles för viktig för att man skall ägna sig åt gissningar.

Fru talman! Det är dock tillfredsställande att utskottet kunnat enas om tillkännagivande i enlighet med revisorernas förslag. Men det räcker inte. Det är för mig obegripligt att utskottets majoritet inte haft kraft att ansluta sig till yrkandena 1 och 2 i den moderata motionen Sf2. Yrkande 1 innebär ett tillkännagivande om den nya teknikens möjligheter. Är majoriteten tveksam till ny teknik, eller vill man enbart bevara gammalt?

I yrkande 2 begär vi en utredning av strategi för socialförsäkringens administration – alltså inga omedelbara omstörtande förändringar. Varför vill eller vågar majoriteten inte genom en utredning ta reda på vad som är ruttet i försäkringsadministrationen? Varför vill eller vågar man inte bejaka en utredning som kan ge en fingervisning om hur kassorna skall uppfylla förvaltningslagens krav på enkel, snabb och billig handläggning av ärenden?

Fru talman! Jag vill i detta sammanhang passa på att yrka bifall till den moderata reservationen under mom. 4.

I den i dag utkomna SAF-tidningen Näringsliv kan man läsa om hur ledamöterna i försäkringskassornas styrelser väljer sig själva. Tidningen har undersökt valproceduren i hälften av landets kassor. I nio av de elva undersökta länen har kassornas styrelser i större eller mindre utsträckning utsett sig själva till ledamöter i socialförsäkringsnämnder. Det gäller Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Örebro – för övrigt ökänt i JO:s granskning – Östergötland, Västra Götaland, Gotland och Blekinge.

I sex av dessa län har valen skett utan att de valda till protokollet antecknat att de inte deltagit i beslutet av välja sig själva. Enligt tidningen har t.o.m. vissa kassaordförande utsett sig själva till ordförande i socialförsäkringsnämnd. Snacka om maktkoncentration! Värst är Västra Götaland och Västmanland. Där har två av tre respektive två av fem i de arbetsutskott som föreslagit vilka kassastyrelser skall utse utgjorts av senare valda. Det inträffade är naturligtvis ett kreativt sätt att både ha kvar och avskaffa eller åtminstone avlöva socialförsäkringsnämnderna på en och samma gång.

Detta är fullständigt häpnadsväckande missförhållanden. En utredning och en total översyn förefaller därför vara ytterligt välmotiverad.

Den i vanliga fall mycket försiktiga professorn i konstitutionell rätt Fredrik Sterzel från Uppsala anser i tidningen att det är viktigt att ledamöter till offentliga organ så långt som möjligt undviker att utse sig själva. Jag tycker att det är en ren självklarhet.

Jag vill därför ta tillfället i akt och ge utskottsmajoriteten en chans att rehabilitera sig och ansluta sig till den moderata reservationen, där vi kräver en utredning och en översyn av kassornas organisation.

Fru talman! Slutligen vill jag åter yrka bifall till den moderata reservationen.

Anf. 101 LENNART KLOCKARE (s):

Fru talman! I den här debatten skall vi behandla Riksdagens revisorers förslag och ett antal motioner från den allmänna motionstiden som berör socialförsäkringens område.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationen och motionerna.

Socialförsäkringssystemet är en viktig del i den generella välfärden. En väl fungerande socialförsäkring är en viktig grund för att människor skall kunna känna sig trygga under livets olika skeden. Det är därför också viktigt att människorna erhåller ersättning med rätt belopp och vid rätt tidpunkt.

Fru talman! Jag skall gå tillbaka till en utredning som Riksdagens utredningstjänst gjorde. Man tittade då på hur lång tid det tog mellan beslut i riksdagen och ikraftträdande.

I slutet av 1980-talet tog det 145 dagar mellan beslut i riksdagen och ett ikraftträdande. Under budgetåret 1996/97 var tiden 23 dagar i genomsnitt mellan beslut i riksdagen och ikraftträdande, samtidigt som många förändringar har genomförts och personalen har minskat. Dessa faktorer tillsammans med behovet av intern utbildning på grund av förändringarna och ökad information till de försäkrade kan naturligtvis ha påverkat både handläggningstider och antalet handläggningsfel.

I revisorernas granskningsrapport redovisas kostnadsutvecklingen för elva försäkringsområden. Revisorerna anser att utvecklingen av kostnader och produktivitet bör analyseras bättre. Utskottet delar revisorernas uppfattning och anser att det är av stor vikt att en analys av kostnadsutvecklingen baseras på en mer systematisk grund än för närvarande. Riksförsäkringsverket bör utveckla och förbättra analysen av orsakerna till de ökande kostnaderna.

Fru talman! Utskottet konstaterar, vilket även revisorerna har påpekat, att regeringen har påbörjat utvecklingen för att förbättra styrningen av Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. RFV:s roll som tillsynsmyndighet har gjorts tydligare.

Av revisorernas granskning framgår att RFV och försäkringskassorna planerat för en rad åtgärder i syfte att förbättra kvaliteten i ärendehandläggningen.

I regleringsbrevet för 1999 påtalas att insatser för likformighet, rätts-säkerhet och kvalitet i handläggningen skall prioriteras. Bl.a. anges som ett mål att under innevarande år skall minst 97 % av alla ärenden vara korrekta i beslutsunderlag, bedömning, beslut och utbetalning. En redovisning av hur målet uppfylls skall göras. För vissa ärendeslag skall även genomströmningstiderna redovisas.

Utskottet har haft utfrågningar av olika myndigheter som på ett eller annat sätt är verksamma inom socialförsäkringens område. Bl.a. har JO deltagit vid några tillfällen, och JO har framfört kritik över handläggningarna. Utskottet ser allvarligt på denna kritik. Vid utfrågningen i feb-

Prot. 1998/99:102
28 maj

*Riksdagens revisorers
förslag om
socialförsäkringens
administration*

ruari i år ansåg JO att de vidtagna åtgärderna inte tillräckligt snabbt lett till påvisbara förbättringar. JO ansåg emellertid att de insatser som Riksförsäkringsverket gjort är positiva och att det troligen finns en viss eftersläpning när det gäller effekterna.

Utskottet kan konstatera att en rad viktiga åtgärder vidtagits i syfte att förbättra kvaliteten i ärendehandläggningen, både från regeringen och från socialförsäkringsadministrationen.

Utskottet anser att det är viktigt att socialförsäkringsadministrationen ges möjlighet att genomföra de åtgärder som krävs för att höja kvaliteten och därmed öka rättssäkerheten.

Fru talman! Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen och anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av hur arbetet med att höja kvaliteten i handläggningen utvecklas.

När det gäller regionala skillnader är Sverige ett avlångt land som består av stora och mindre städer, av gles- och landsbygd där försäkringskassorna skall verka. Alla platser i Sverige har olika förutsättningar och har sin speciella struktur, sina speciella förutsättningar och problem. Revisorerna har i sin redovisning påpekat de stora regionala skillnaderna mellan olika försäkringskassor när det gäller handläggningstider, fel och kostnader.

Utskottet anser det nödvändigt att de regionala skillnaderna uppmärksammas ytterligare när det gäller bl.a. handläggningstider och felprocent, t.ex. i sjukförsäkringen.

Försäkringskassorna har i dag ett internkontrollsystem där olika åtgärder skall noteras. Om ett datum i en handling saknas är detta ett fel, även om det inte haft betydelse för utbetalningen och den har blivit rätt. Personal framför som ett stort problem svårigheter med att få in läkarutlåtanden för att man skall kunna fatta beslut om t.ex. assistansersättning, bilstöd, arbetsskador och förtidspension. Väntetiden på utlåtanden kan många gånger överstiga sex månader och mer, vilket naturligtvis fördröjer handläggningstiden i onödan.

Mot denna bakgrund är det angeläget att klarlägga bakgrunden till de stora regionala skillnaderna. Utskottet anser därför att riksdagen skall ge regeringen till känna hur arbetet med att redovisa de regionala skillnaderna mellan försäkringskassorna fortgår.

Fru talman! Moderaterna har i motion Sf2 framfört att med hänsyn till utvecklingen inom data- och telekommunikationsområdena krävs det en djupgående organisationsförändring. Enligt moderaterna skulle ett stort antal lokalkontor kunna minskas genom inrättande av *call-center* dit man kan ringa och få upplysningar. Motionärerna kräver en strategi för förändring och att socialförsäkringens administration utreds. Vidare krävs i motion Sf223 att socialförsäkringsnämnderna avskaffas.

Utskottet har 1997 antagit riktlinjer för förändringar av socialförsäkringsadministrationen och året efter fattade riksdagen beslut som innebar att kassornas och RFV:s olika roller skulle göras tydligare.

Utskottet anser att organisationen inom socialförsäkringsadministrationen skall tillgodose kravet på likformig och rättssäker tillämpning av socialförsäkringen. Detta kräver ett tydligt ledningsansvar och ett starkt regionalt och lokalt inflytande. Försäkringskassorna har aldrig varit främmande för organisatoriska förändringar, utan detta har närmast varit en nödvändighet för att klara de åtaganden som beslutats av riksdagen.

Utskottet anser att det är nödvändigt att socialförsäkringsadministrationen har ett bra datastöd som underlättar arbetet och kan öka kvaliteten i ärendehantering.

De anställdas insatser, kunskap och engagemang går inte att ersätta med datorer, men tekniken skall kunna användas som ett viktigt handläggarstöd. Det är trots allt människor som arbetar på kassorna och som arbetar med människor som har olika besvär och problem.

Herr talman! När det gäller socialförsäkringsnämnderna har många kassor bl.a. av besparingsskäl minskat antalet nämnder. Utskottet anser att det är viktigt med förtroendemännainflytande inom socialförsäkringen av flera skäl. De kunskaper och erfarenheter som en förtroendevald har om regionala och lokala förhållanden finns det alla skäl att ta till vara, men även för att ge allmänheten en ökad insyn i försäkringskassornas verksamhet och beslutsprocess.

Jag yrkar än en gång bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationen och motioner.

Anf. 102 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att ta upp det som Lennart Klockare sade i slutet av sitt anförande, att det är viktigt att allmänheten har inflytande. Hur kan då Lennart Klockare förklara det som jag relaterade till i tidningsartikeln, att det i en undersökning av hälften av landets kassor visade sig att nio av elva kassor utser sig själva till socialförsäkringsnämnderna? Då blir det ingen spridning och inget inflytande från allmänheten, utan det blir samma personer som har makten och som sitter på olika stolar. Hur förklarar Lennart Klockare detta?

Sedan tar Lennart Klockare upp detta med likformigheten och säger att det är svårt att få det likformigt eftersom förhållandena och kostnaderna är olika här och där i landet. Men, Lennart Klockare, det är ju faktiskt på det viset att det är resultatet som skall vara likformigt. Människan, medborgaren, skall vara säker på att han får samma bedömning i Pajala som i Ystad, och det kan man inte vara i dag.

Sedan kan det vara så att det kostar mer att administrera en kassa än en annan, men då får man ju fördela pengarna så att de hamnar där de behövs. I dag har man inte en aning om det, Lennart Klockare. Det är för mig häpnadsväckande att inte socialdemokraterna och majoriteten i övrigt vill ställa sig bakom förslaget om en utredning, så att vi vet varför det är som det är när det är så dåligt.

Anf. 103 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Göran Lindblad, när det gäller socialförsäkringsnämnderna är det de politiska partierna som nominerar till socialförsäkringsnämnderna runt om i landet. De som sitter där är nominerade av sina partier. Då kan det vara så att en som redan sitter i kassastyrelsen med den erfarenheten blir nominerad till en socialförsäkringsnämnd.

Sedan sade jag inte att det var svårt att få det likformigt. Vad jag säger är att människor som bor på olika ställen kan ha olika förutsättningar och besvär. Naturligtvis är min uppfattning att varje ärende skall handläggas utifrån den enskilda människans behov och att det enskilda ärendet skall behandlas riktigt. Man kan aldrig jämföra ett ärende som ser ut på ett sätt på ett ställe med ett annat ärende som ser ut på ett annat sätt.

Det är självklart att för individen är det viktigt att rätt beslut fattas i den specifika situationen, och det skall naturligtvis grunda sig på den lagstiftning som finns.

Anf. 104 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det sista som Göran Klockare sade kan vi nog vara alldeles överens om, att det skall vara lika möjligheter för den enskilde, att det skall vara likformighet. Men varför då inte dra konsekvenserna av det, Lennart Klockare, och bejaka en utredning? JO har ju år efter år påpekat att den här likformigheten inte gäller, att folk blir olika behandlade. Det är inte alls fråga om att jämföra ett visst ärende med ett annat ärende, utan om att samma ärende behandlas olika av olika kassor. Om detta har JO varit alldeles entydig.

När det sedan gäller utseende av personer i socialförsäkringsnämnderna är det partierna som nominerar, och visst skall det vara så. Men såvitt jag vet är det ju inte självklart att man blir vald och utsedd bara för att man är nominerad till ett uppdrag. Här vill jag ställa en tydlig fråga till Lennart Klockare: Tycker Lennart Klockare att det är rimligt att ha en sådan maktkoncentration att man, som i de undersökta kassorna, sitter på båda stolarna, att uppdragen har samlats till samma personer?

Anf. 105 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte hur stor andel av dem som sitter i försäkringskassans styrelse som sitter i en socialförsäkringsnämnd.

Som Göran Lindblad säger har det funnits sju socialförsäkringsnämnder i Norrbotten. Nu finns det fem. Alla dessa ledamöter kan ju inte sitta i försäkringskassans styrelse. Nomineringarna till olika uppdrag är en politisk demokratisk process. Sedan finns det också beslutat vem som skall utse dem, och det har denna riksdag gjort.

När det gäller likformigheten är det självklart att grunden för alla beslut skall vara att de har fattats på ett rätt och riktigt sätt. Människors förutsättningar kan ju variera. Att man har ont i ryggen kan ju bero på olika faktorer. Men att man bemöts på olika sätt av de olika försäkringskassorna är inte någonting som jag kan ställa mig bakom. Man skall ha ett värdigt bemötande och behandlas på ett korrekt och riktigt sätt.

Anf. 106 CLAES STOCKHAUS (v):

Herr talman! Riksdagens revisorer har granskat utvecklingen av socialförsäkringens administrationskostnader. Granskningen har visat på brister i försäkringskassornas handläggning av försäkringsärenden, vidare att styckkostnaderna för ett antal ärendetyper ökat och att det finns stora regionala skillnader i kostnader, kvalitet och prestationer.

Revisorerna föreslår att riksdagen gör tillkännagivanden om vad revisorerna anfört om försäkringskassornas handläggning av försäkringsärenden och om regionala skillnader.

Under allmänna motionstiden i höstas lämnade vi i Vänsterpartiet in en kommittémotion, Sf212, som berör samma frågor men med mer betoning på den enskilde medborgarens trygghet och rättssäkerhet.

Utifrån att försäkringskassorna tidigare år har fått kännas vid stora besparingar och trots att nya pengar i budgeten för 1999 tillförts, såg vi farhågor eftersom försäkringskassorna står inför nya uppgifter.

Försäkringskassornas hittillsvarande stora arbetsbelastning grundar sig på en lång rad regeländringar som gjorts de senaste åren. I flera fall har också tiden mellan det att beslut har fattats i riksdagen fram till ikraftträdandet varit alldeles för kort. Det har medfört att försäkringskassorna inte getts tillräckligt utrymme för inlärnin g av nya arbetsuppgifter och för utbildning. Att då ändå kunna hålla en god service till medborgarna är förstås svårt. Detta kan väl ses som *en* förklaring till det som revisorerna sätter tummen på i RR4.

Mot bakgrund av vår argumentation i motionen Sf212 menar vi att regeländringar bör göras sparsamt kommande år. Sker regeländringar måste det vara en väl tilltagen tid mellan beslut och ikraftträdande. Detta är för att målsättningen att välfärdsfrågorna hela tiden skall kunna utvecklas och förbättras just för den enskildes trygghet och rättssäkerhet och inte riskera att, även om det kan vara för en kortare tid, åsidosätts.

En mycket viktig del i den enskildes trygghet och rättssäkerhet är ett bra bemötande från försäkringskassornas sida.

Precis som för andra offentliga serviceorgan måste försäkringskassan sätta ett bra bemötande främst i alla lägen. Den försäkrade är ändå alltid i underläge, men det kan vägas upp lite grann av ett bra bemötande.

Nu finns den paragrafen i kassornas reglemente, och detta var faktiskt också ett tillkännagivande av en motion från oss vid en tidigare behandling.

Riksdagens revisorers förslag om tillkännagivanden om vad revisorerna anfört just om försäkringskassornas handläggning av försäkringsärenden och regionala skillnader stöder vi helt. Nu delade vi i Vänsterpartiet inte upp vår kommittémotion i olika delar, som exempelvis granskning av regionala skillnader och en del andra specifika områden, utan vi menar att allt detta mycket väl ryms i vårt motto att den enskildes trygghet och rättssäkerhet skall vara vägledande.

Vi måste också ge lite beröm till utskottet. Det gäller i första hand utskottets bedömning av försäkringskassornas handläggning av försäkringsärenden.

Utifrån vad utskottet anför och även med anledning av revisorernas förslag och motionerna – jag syftar då i första hand på Vänsterpartiets kommittémotion Sf212 – anser utskottet att regeringen bör ge Riksförsäkringsverket i uppdrag att fördjupa och konkretisera utvecklingsarbetet. Vidare bör regeringen återkomma till riksdagen med en redovisning av hur arbetet med att höja kvaliteten i handläggningen utvecklas. Utskottet föreslår således att riksdagen ger ett tillkännagivande till regeringen i detta avseende. Då kan jag fundera på hur vår motion behandlades, och det gick ju som sagt bra. Avslutningsvis kan man säga att det inte är var dag som Vänsterpartiet har en motion som förelås leda till ett tillkännagivande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i hela betänkandet SfU 7.

Anf. 107 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande nr 7, som behandlar Riksdagens revisorers förslag om socialförsäkringens administration, bör vara en mycket intressant läsning för berörda parter. I stort sett berörs samtliga i Sverige boende och arbetande eftersom alla vid något tillfälle under livet kommer i nära kontakt med socialförsäkringen

och dess administration. Det innebär att närhet och effektivitet borde vara en självklar service för samtliga försäkrade.

Kristdemokraterna anser det vara en självklarhet med en socialförsäkring som har kapacitet att klara av en ärendeström som visserligen kan skifta över tiden, men som år efter år skiljer sig ganska lite. Noteras skall den ökning av både antalet sjukskrivningar och längden på dessa som rapporterats under den senaste tiden. Den person som av en eller annan anledning har behov av försäkringssystemet går i de flesta fall inte till försäkringskassan av sociala skäl utan för att få en adekvat hjälp. Kristdemokraterna anser därför i enlighet med revisorernas förslag att handläggningen av försäkringsärendena måste förbättras.

En förutsättning för att sänka kostnaderna måste vara ett ännu mer stabilt regelverk. Som det varit under de senaste åren har förändringarna i regelverket skapat både oro och merarbete för de anställda. Det är inte önskvärt med alla dessa förändrade lagar omkring en så allmän försäkring som det sociala försäkringsskyddet skall utgöra. Regeringen måste medvetet arbeta på en mer långsiktig lagstiftning där båda parter, försäkringstagare och försäkringsförmedlare, känner sig väl förtrogna med regelverket.

Det är mycket arbetskrävande att regelbundet behöva förklara de senaste reglerna för de försäkrade. Regelförändringarna har i allmänhet lett till att det är de svåraste ärendena som åsidosatts. Därmed är det dessa som finns kvar i kassornas balanser i dag. Detta har speciellt drabbat förmånslaget sjukpenning.

Personalen har också drabbats av krav på besparingar genom att den förväntas prestera samma resultat med färre människor. Även om vissa regler blivit enklare kräver förklaringar och ändringar i ärendena större arbetsinsatser, insatser som inte står i proportion till förväntade resursindragningar och besparingar.

Herr talman! Detta med kostnaderna i relation till kvaliteten är en intressant fråga att fördjupa sig i. En i högsta grad relevant frågeställning är om höga kostnader är lika med hög kvalitet. Beklagligt nog finner jag inga bevis i vare sig revisorernas skrivelse eller andra dokument som behandlar kassans verksamhet för att så är fallet. Det måste vara ett resultat av utbildning som leder fram till högre kvalitet och effektivare handläggning.

Nu får det inte heller vara ett egenvärde i sig att öka genomströmningen av ärenden. Det höjer visserligen hastigheten och minskar balansen. Men vad är det värt för den försäkrade, som dessutom har rätt till en korrekt handläggning, om denne inte är nöjd med resultatet? Regleringsbrevets krav på 97 % korrekt handläggning är en mycket lovvärd målsättning. Men är den egentligen realistisk i dagens läge?

Det viktigaste i administrationen är kanske att socialförsäkringsnämnderna, som vi har berört här tidigare i dag, skall vara mer effektiva i sitt arbete. Dess ärenden skall handläggas och bedömas på ett professionellt sätt. Därför har jag med tacksamhet noterat att kraven på föredragande och handläggare i min egen kassa i Skåne har höjts betydligt. Här tror jag att vi kommer att få god kritik från de försäkrade om detta moment i handläggningen blir snabbare och om det blir högre träffsäkerhet i besluten.

Den långa handläggningen av ärendetiden är inte acceptabel. Vid läsning av revisorernas rapport framkommer det med all önskvärd tydlighet att ärendetiden är för lång. Detta drabbar ofta personer som redan har det besvärligt på ett eller annat sätt. Eftersom vi betalar skatt, och därmed också avgifter till försäkringssystemet, borde servicen också vara värd namnet – speciellt när man inte kan välja mellan privata alternativ och den offentliga, statliga socialförsäkringsgivaren.

Vi skall ha klart för oss att behovet av och efterfrågan på ett försäkringsskydd ökar allteftersom kraven på arbetskraften tilltar. Vi har redan i dag, och flera är på gång, försäkringsbolag som erbjuder kundkretsen ett sjuk- och vårdförsäkringsskydd som är både effektivt och rationellt i såväl utbetalningar som handläggning av ärendena.

Nu skall jag inte svartmåla försäkringskassorna i landet, men Riksförsäkringsverket och regeringen borde kunna ge tydliga signaler och även spelregler som tillåter och ger möjlighet för våra regionala försäkringskassor att ta ett fortsatt och större eget ansvar. Därmed får de också ett större incitament för en bättre ärendehantering.

Vi kan inte i dag skylla på att vi saknar hjälpmedel. Våra arbetsplatser har aldrig tidigare varit utrustade med så mycket tekniska hjälpmedel. Utbildningsnivån på arbetskraften är glädjande nog hög. Ambitionen från personalen är föredömlig, men motivation och erkännande från ledningen kanske inte alltid är av allra bästa slag. Därför räcker det inte att datorkapaciteten ökas och att telefonservicen och öppetiderna förbättras och utökas. Nej, det viktigaste för en försäkringsgivare borde vara närheten till kunderna. Man borde ha ett lyssnande öra när det gäller vad kunden eller den försäkrade har för behov och önskemål.

Riksförsäkringsverket och regeringen bör tillåta de lokala försäkringskassorna att i ännu högre grad arbeta vidare med sin lokala profil. Då är jag övertygad om att vi också får ett effektivare arbete och en bättre handläggning av ärendena.

Herr talman! Uppmuntran till effektivare användning av resurserna skall komma respektive kassa till godo. Lägre lokalkostnader borde resultera i möjligheten att använda ett eventuellt överskott till fler anställda som utför arbetet och att därmed ytterligare höja kvaliteten i handläggningen.

En annan tanke som Kristdemokraterna skulle vilja aktualisera är fördelningen av medel. Målformulering i all ära, men mycket styrs av de ekonomiska förutsättningarna. I dag fördelas ej pengarna per ärende eller efter befolkningstalet utan enligt en fördelningsmodell som är svår att få riktigt rättvis. Den saknar också stimuli för den regionala kassan att rationalisera och förbättra sin verksamhet. Alla skulle tjäna på en förändring där eventuella besparingar inom regionens försäkringskassa internt skulle överföras till annan verksamhet, t.ex. högre personaltäthet. Detta skulle i så fall komma den försäkrade till godo genom högre träffsäkerhet och kortare handläggningstider.

Herr talman! Frågan om varför det finns regionala skillnader mellan kassorna i Sverige är inte så enkel att besvara. Det kan säkerligen bero på dels skillnader i ärendeslag, dels olika nivåer på utbildning av personal. Jag anser det likväl vara synnerligen viktigt att en någorlunda jämn kvalitet erbjuds lika bland landets försäkrade inom försäkringskassan.

Det är rätt och riktigt med krav på bättre kontrollverksamhet. Styckkostnaderna blir av naturliga skäl högre när förväntningarna är större på ökad kontroll och noggrannare handläggning. Det borde dock inte råda någon som helst tvekan om att man över tiden kommer att uppnå en bättre ärendehantering, och denna förbättring skall också ge en kostnadsbesparing.

Regeringen måste emellertid skapa förutsättningar som möjliggör uttalade kostnadsminskningar för socialförsäkringssystemet. Detta är endast möjligt genom en tryggare och fastare lagstiftning och färre ändringar i regelverket.

Sammanfattningsvis, herr talman: Det är önskvärt, om inte ett krav, att Riksförsäkringsverket och regeringen i samverkan med försäkringskassorna snarast utvecklar analysmetoder så att mätningar kan utföras med syfte att jämföra handläggningen av olika förmåner. Det måste bli möjligt att få kunskap om skillnaderna mellan landets olika regioner. Det måste även finnas en möjlighet att se förändringar över tiden.

Det finns möjlighet till produktionsförbättringar. Det bästa sättet borde vara utvecklande av arbetsmetoder, kompetenshöjande åtgärder och bättre teknikstöd. Personalen, som i dag gör enastående och osjälvviska insatser, skall också värderas på ett sådant sätt att man tar vara på den kapacitet som alla arbetsplatser kan tillgodogöra sig när uppmuntran och tydlig ledning är en självklarhet.

Anf. 108 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Jag tänkte ställa en fråga till Kenneth Lantz. Han säger att man skulle behöva se över fördelningen mellan försäkringskassorna. Jag kan bara informera om att utskottet under det sista året av den förra mandatperioden begärde att Riksdagens revisorer skulle titta på fördelningsmodellen och se om den var rätt och riktig. Man genomförde dessutom en förstudie. Men sedan tyckte man inte att det fanns skäl att gå vidare i fråga om detta. Kenneth Lantz nämnde i sitt anförande att man inte beaktar antalet ärenden, men den delen finns ju i och för sig med i fördelningsmodellen. Men om man bara skall utgå från antalet ärenden ser det kanske lite olika ut beroende på var man bor, om man bor i en glesbygd, i ett invandrartätt område, i ett område med mycket arbetslöshet, osv. Det finns så många faktorer som spelar in när det gäller hur lång tid handläggningen av ett ärende tar. Dit hör också det underlag som man behöver för att fatta beslut.

Min enkla fråga till Kenneth Lantz är: Vad hade du för modell?

Anf. 109 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Till Lennart Klockare vill jag anföra en fördelningsmodell där man helt sonika går på antalet boende inom regionen. Jag har undersökt möjligheterna till detta, och det finns försäkringskassor som har undersökt och forskat i ämnet, och de hävdar bestämt att det skulle ge en jämnare och tryggare arbetsmodell och visshet om hur mycket pengar som finns till förfogande om man helt sonika beräknade bidraget eller anslaget per boende i regionen.

Anf. 110 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Det var en enkel modell, Kenneth Lantz. Menar du på fullt allvar att försäkringskassan på Lidingö och försäkringskassan ute i Skärholmen eller i något annat invandrartätt område skall ha lika mycket resurser i förhållande till de boende? Ser inte du att det kan föreligga en viss skillnad i förhållande till antalet sjukdagar, förtidspensioneringar, arbetsskador och andra svårigheter som uppkommer? Det måste väl ändå också beaktas?

Anf. 111 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Jag har inte sagt att det skall vara ett exakt jämnt antal kronor per boende oavsett om de bor i Tensta eller ute på Lidingö utan att man skulle beräkna det baserat på de boende. Och över tiden vet man då exakt hur mycket pengar som denna region får. Det bör alltså inte skifta från år till år eller över tiden. Man lär sig genom erfarenhet hur många ärendefall man har. Och jag tror att vi är ungefär jämnt sjuka över tiden i de här olika grupperna.

Anf. 112 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Det är ett nästan enigt utskott som står bakom detta betänkande, SfU7. Vi i Centerpartiet tycker att det är viktigt med återkommande kontroll av både statlig verksamhet och annan verksamhet. Här gäller det Riksdagens revisorers kontroll av socialförsäkringsadministrationen. Det som har kommit fram vid denna granskning är inte tillfredsställande. Det är mycket som har fått kritik, och det känns inte bra. Vi utgår från att nödvändiga åtgärder vidtas på alla nivåer för att rätta till det som inte har fungerat.

Vid ett studiebesök vid försäkringskassan i min kommun diskuterade vi dessa frågor ganska ingående. Det som man där lyfte fram var de stora förändringar som har skett inom detta område.

Vi har i motioner tidigare tagit upp försäkringskassornas situation. Och det råder ingen tvekan om att det är ett område där det har varit många nya reformer. Tillsammans är det inte mindre än 340. Den siffran är från 1997. Dessa förändringar har påverkat försäkringskassornas administration på olika sätt. Arbetsbelastningen i nuläget är mycket hög, och dessa förändringar har inneburit ett ökat behov av information gentemot allmänheten, nya ansökningar och nya bidragsberäkningar. Försäkringskassan har fortfarande inte ett fullgott datorstöd. Men vi vet att det är under uppbyggnad.

Regeländringar som har gjorts i försäkringskassorna har ju gjorts samtidigt som de har haft besparingskrav på sig. Under tiden 1995–1998 var det 11 %. Det har bevisats att försäkringskassorna inte har klarat av detta. När man ser denna massiva kritik får man en viss känsla för den personal som ändå jobbar med allt detta. Nu utgår vi från att man kommer att ta denna kritik som har riktats på fullt allvar.

En annan fråga som togs upp här tidigare är det bemötande som den försäkrade får hos försäkringskassorna. Det är oerhört viktigt att den försäkrade bemöts med respekt och värdighet. Den försäkrade är alltid i någon form av beroendeställning till personalen. Det ligger i sakens natur. Många människor känner inte att de har mod eller tillräcklig kunskap för att kunna ifrågasätta eller signalera att de är missnöjda. De röststarka

vågar ifrågasätta. Men det finns många människor som inte har det modet eller den förmågan. Det är viktigt att människor känner att de blir rättvist behandlade och att de inte blir kränkta utan känner att de får ett korrekt bemötande.

Till sist, herr talman, vill jag yrka bifall till hemställan i socialförsäkringsutskottets betänkande 7.

Anf. 113 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! En av riksdagens viktigaste uppgifter är kontrollmakten. En del av den ägnade vi gårdagen åt i kammaren när vi diskuterade konstitutionsutskottets granskning av statsråd. I dag har vi en rapport från en annan del av kontrollmakten, nämligen Riksdagens revisorer, att ta ställning till.

Nyligen har det utkommit en doktorsavhandling som handlar om revisionsverksamheten i vårt land, både den som bedrivs av Riksrevisionsverket och den som bedrivs av Riksdagens revisorer. Enligt avhandlingen får Riksdagens revisorer gott betyg, får man väl säga. Det framkommer kanske lite mer kritik mot Riksrevisionsverket. Men på en punkt kan man från avhandlingen utläsa kritik mot det sätt som vi i riksdagen hanterar det arbete som bedrivs av Riksdagens revisorer. Det handlar enligt författaren om att utskotten, och därmed riksdagen, inte i tillräckligt stor utsträckning tar hänsyn till de saker som Riksdagens revisorer kommer fram till. Detta finns det förstås anledning för oss alla att fundera på.

Dagens ärende rör ett stort problem, nämligen den många gånger bristande handläggningen på våra försäkringskassor. Det handlar om bristande kostnadseffektivitet, ökade kostnader, skillnader i hanteringen mellan olika delar av vårt land och också om rena brister i hanteringen.

Justitieombudsmannen har vid flera tillfällen på senare år pekat på dessa brister. Justitieombudsmannen har också pekat på att detta område är det område inom den allmänna administrationen där han eller hon har haft störst anledning att godkänna klagomål från allmänhetens sida.

Vid den utfrågning som socialförsäkringsutskottet hade nu i vår med bl.a. JO framkom det att när det gäller den kritik som har funnits i flera år kunde Justitieombudsmannen för sin del inte se att det hade skett några mätbara förbättringar på de punkter som hade med hantering och rättssäkerhet att göra.

Revisorerna har, tycker vi, gjort ett gott arbete. De har gjort en god genomgång av situationen och också lagt fram goda förslag till hur utskottet och därefter riksdagen skulle hantera deras undersökning.

Folkpartiet har i en motion strukit under det som har tagits fram från revisorernas sida men också pekat på behovet av en tät redovisning tillbaka till riksdagen om vad som sker.

Som redan har nämnts under diskussionen har vi inom utskottet nått en bred enighet om att tillstyrka revisorernas förslag och vissa av motionsyrkandena, däribland delvis ett yrkande från vår sida.

Herr talman! Socialdemokratin har haft ansvaret för den offentliga verksamheten under cirka fyra och ett halvt år nu. Det vore därför förstås frestande för ledamöter från det partiet att inte vilja blåsa under kritik av denna typ, att försöka tona ned kritiken eller att konstatera att några tillkännagivanden inte är nödvändiga eftersom regeringen ändå håller på att rätta till detta, etc.

Vi kan konstatera att s-ledamöterna i utskottet inte har fallit för den frestelsen, utan vi har, som jag nyss nämnde, med rätt bred majoritet fört vidare de synpunkter som Riksdagens revisorer har till kammaren, och förhoppningsvis därmed vidare till regeringen, och även delvis instämt i ett par andra motioner.

Herr talman! Uppriktigt sagt tycker jag att detta hedrar s-ledamöterna. Det finns all anledning att hoppas att vi i olika sammanhang kan fortsätta att behandla kloka revisionssynpunkter på det viset och därmed visa att de lite tråkiga ”fynden” i doktorsavhandlingen kanske inte blir bestående för framtiden. Den stora förhoppningen är förstås att det arbete som skall sättas i gång leder till en förbättrad handläggning, en bättre kostnadseffektivitet och en bättre rättssäkerhet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 114 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Rapporten från Riksdagens revisorer är mycket skarp. Jag är naturligtvis glad över att utskottet enat ställt upp på att ge regeringen till känna vad revisorerna anför. Som ny i riksdagen var jag väldigt chockad över att detta över huvud taget diskuterades.

Inledningsvis yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande i dess helhet.

De lokala försäkringskassornas arbete är inte lätt. När jag var ny i riksdagen var jag också lite förvånad över att man när man sade försäkringskassorna menade länets sammanhållna försäkringskassor. För mig är försäkringskassan det ställe dit människor går för att fråga om något, för att kvittera ut pengar, för att fylla i papper osv. För mig är alltså försäkringskassorna de *lokala* försäkringskassorna.

Tillsammans med länsförsäkringskassorna har man att administrera omkring 50 olika typer av försäkrings- och bidragsärenden. Revisorerna har koncentrerat sig på 12 av de ärendeslagen.

Inom några av de här områdena har det, som sagts, ibland upprepade gånger skett regelförändringar. Man har dessutom tvingats arbeta med datorsystem som varit dåligt anpassade till de här regelförändringarna och till det ökade antalet ärenden.

En del regelförändringar är stora, andra är små. Jag tänkte ge exempel på en liten regelförändring men en regelförändring som kan vara nog så besvärlig. Det gäller föräldraförsäkringen.

När jag för 25–30 år sedan fick barn fick jag moderskapspenning – mödrapenning, som det hette. Sedan var det bra med det. Nu kan man alltså vara ledig i olika omgångar. Man kan ha olika ledigheter, ett slags ledighet för ett barn och ett annat slags ledighet för ett annat barn. Pappa och mamma kan ändra på ledigheten. Man kan ändra sitt sätt att ha ledigt mitt under pågående föräldraförsäkring. Kanske måste man också ändra om man blir sjuk. För detta finns det inte anpassade regelsystem i datorerna, utan man måste då räkna för hand. Det kan bli väldigt krångligt.

Jag vill fästa uppmärksamheten på mångas försök att skylla på de lokala kassorna. Man säger att de lokala kassorna måste jobba på ett annat sätt osv. Men det är faktiskt oss man skall skylla på. Det är ju vi som skapar de nya lagarna och det är vi som i en förlängning skall se till att folket ute på kassorna har den tid och de resurser som behövs.

Vi i Miljöpartiet är så eniga beträffande det som revisorerna skrivit att vi inte har väckt någon ny motion. Bristerna i administrationen är inte i dag – tack och lov! – dolda, utan de ligger där öppet och naket på bordet. Alla inser allvaret. Därför är regeringen redan uppmärksam på en del av bristerna och har påbörjat ett arbete med att förbättra styrningen av Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. Regeringen har också ställt krav på åiterrapportering från Riksförsäkringsverket.

Jag tycker att det är klokt att utskottet har avstyrkt den motion som handlar om att det ägnas för mycket tid åt information och utbildning samt åt omställning av det administrativa systemet. Det har, som sagt, varit mycket besvärligt men situationen som helhet skulle ha varit ännu värre om man inte hade ägnat tid åt utbildning, information och omställning av systemet. Naturligtvis tar det här med information och utbildning tid. Vi måste alltså hjälpa till här och se till att kassorna får den tid och de resurser som behövs.

Här finns det alltså väldigt allvarliga och stora problem som inte åtgärdas på en kafferast. Det finns således anledning att i fortsättningen vara mycket uppmärksam. Det får absolut inte bli så att nästa gång revisorerna skall komma med en rapport behöver de bara kopiera den gamla.

Med en viss neddragning av personal kan man kanske åstadkomma en liten effektivisering. Men om organisationen blir alltför slimmad når man varken effektivitet eller kvalitet. För att nå en god kvalitet behövs det resurser. Också när det gäller kvalitetssäkring, som det så vackert heter, behövs det resurser.

Miljöpartiet hade en motion kvar sedan allmänna motionstiden. I den motionen finns ett yrkande om ett socialförsäkringsombud, en person som skall kunna hjälpa medborgare i krångliga ärenden i försäkringskassensystemet. Jag har med anledning av utskottets öppna sinne inför revisorernas rapport dock inte känt mig manad att yrka bifall till motionen om socialförsäkringsombud. Vi får väl se hur mycket vi kan vrida saker och ting till rätta. Går det alltför trögt blir det kanske aktuellt att återkomma med en sådan här motion.

En mycket viktig aspekt som nästan lite i förbigående nämns i utskottets betänkande är ohälsoområdet. Det är verkligen djupt otillfredsställande att höra representanter från Riksförsäkringsverket säga att det inom det här området finns en genuin okunskap – genuin okunskap; det är otäckt. Man konstaterar rätt och slätt att folk blir sjuka.

Frågan om ohälsan är alltså något som alla vi som arbetar inom socialförsäkringarna måste ägna mycket större uppmärksamhet åt. Vi kan inte bara sitta och titta på och se hur kostnaderna för socialförsäkringarna rusar i höjden utan att vi på allvar frågar oss varför det är så.

Anf. 115 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Jag tillhör dem som anser att när staten skall göra någonting skall det vara hög kvalitet och stor rättssäkerhet. När vi betalar så kopiöst mycket i skatt som vi gör i det här landet har vi rätt att fordra att statens egen verksamhet sköts med högsta effektivitet och med stor rättssäkerhet. Det är ju statens kärnuppgifter, kan man väl säga.

Det finns brister i statlig verksamhet. I det här fallet avser jag också försäkringskassorna som en del av den myndighetsstruktur som vi talar om. Jag har sett på andra håll hur bl.a. resursbrist gjort att effektiviteten

varit låg. Det gäller Invandrarverket och långa väntetider vid asylprövningar, även om det har blivit bättre. Det är samma sak med Utlänningsnämnden. Jag ser nu också detta på kassaområdet. Detta har påpekats av revisorerna och det finns ingen anledning att inte helt dela den uppfattningen.

Revisorernas rapport grundar sig på 1997 års siffror. Det har naturligtvis hänt en del sedan 1997, och man arbetar målmedvetet för att försöka bättra sig.

Det var under 1995, 1996, 1997 och 1998 en turbulent tid. Det var politisk strid, kan man ju säga, om anslagen till socialförsäkringsadministrationen. Gullan Lindblad, som då var vice ordförande i utskottet, slogs ju hårt för att socialförsäkringsadministrationen skulle få mer resurser. Hon såg att kvaliteten höll på att sjunka och att personalen inte mätte bra. Arbetarskyddsombud ryckte ut lite här och var i Östergötland och på annat håll. Det var ju en stressad organisation som vi upplevde då.

Jag tror att vi alla var besjälade av att försöka få mer pengar till försäkringskassadministrationen. Jag tror att en konstellation av olika partier mer eller mindre tvingade socialdemokraterna att hitta något slags lösning för att få mer pengar. Man tog rehabiliteringspengar för att skjuta in i administrationen och på så sätt någorlunda klara detta.

I en stressad organisation, när oro sprider sig, blir man kanske mindre effektiv, det blir slarvigt och man har inte riktigt strukturerna i sitt arbetsätt klara för sig.

Det måste vi här i salen ta på oss ansvaret för. Det är ju faktiskt vi som gör alla dessa regeländringar som då skall träda i kraft tre veckor efter det vi har fattat beslutet här. Det är vi som avgör hur mycket pengar och resurser som skall gå till försäkringskassadministrationen. Det är faktiskt den politiska nivån som får ta ett ansvar. Vi kan inte bara skylla på organisationer. Vi måste här i salen ta ett tydligt ansvar.

Så småningom ledde de här diskussionerna fram till att man också skulle sjösätta en ny organisation, en ny administrativ struktur, kan man väl säga. Man gjorde styrelserna till mer av styrelser med ökat ansvar och ökade befogenheter. Man tydliggjorde mer rollerna mellan riks-försäkringsverk och kassastyrelser. Denna administrativa förändring har trätt i kraft den 1 januari i år. Alla är besjälade att arbeta efter detta i försäkringskassestyrelserna.

Vi var en enig riksdag som antog detta. Det var en enig riksdag, det fanns ingen reservation från något håll. Därför är det lite tråkigt, tycker jag personligen, att i det här fallet mitt eget parti bara efter tre månader går ut med en motion och reservation om att ändra den organisationen och göra den statlig.

Jag tycker att det är för tidigt. Jag tycker att vi skall vänta några år och utvärdera. Jag kommer alltså inte att stödja vår egen reservation. Jag deltog heller inte i beslutet i detta hänseende.

Däremot tycker jag att det är helt klart att ingenting kan betraktas som att nu har Gud Fader instiftat en organisation som skall vara exakt så här nu i all framtid. Man måste naturligtvis dynamiskt utveckla och förändra. Tekniken trycker på och förr eller senare kommer förändringsarbetet att röra även administrationen, det är jag helt säker på. Det gör det fortlöpande. En utvärdering tycker jag självklart skall komma till stånd om det

behövs förändringar så småningom. Men det är för tidigt, och därför intar jag den position jag gör.

Justitieombudsmannens berättelse och det han har funnit måste man ju ta på yttersta allvar, självfallet. Men där kan jag åter gå till Invandrarverket, som är en enhetlig juridisk organisation som finns i olika delar av landet. Även där kan det mycket väl hända att man fattar olika slags beslut beroende på vilka personer som sitter där. Man har lagregler, praxis och instruktioner. Men man kan ändå hamna på lite olika beslut i liknande fall. Och det måste man räkna med. Det går inte att mekaniskt strömlinjeforma allting så att det blir exakt detsamma över hela landet. Det kommer aldrig att gå. Det går inte i domstolsväsendet, det går inte i kommunerna, det går inte i landstingen. Det går över huvud taget inte i myndighetsutövning om man inte har en enda myndighet och man har likriktat all beslutspersonal. Så vi får räkna med att det blir vissa skillnader lite här och var, och det tycker jag att man måste acceptera. Man kan sedan få sin sak prövad i nästa instans. Men man skall minimera och arbeta med frågan så mycket som det någonsin går.

Jag har ju den erfarenheten av försäkringskassadministrationen att jag kan se att man är oerhört medveten om kritiken som har kommit och man är oerhört inställd på att verkligen förändra och förbättra arbetet. Styrelserna har som sagt ett mycket tydligare ansvar för att verksamheten blir bra än vad man hade under tidigare system. Så låt oss arbeta på och på olika sätt följa upp, uppmuntra och göra arbetet för försäkringskasspersonalen mera lustfyllt. Låt oss motivera människorna, snarare än att bara gnälla på dem. Jag tycker att många gör ett gott jobb och de skall ha all heder och uppmuntran av detta. Men vi kan aldrig i den här salen, tycker jag, frånta oss ansvaret för att verkligen följa upp och också påtala om det är brister. Det måste vi fortsätta med.

Jag yrkar alltså bifall till betänkandet och kommer att avstå i omröstningen i fråga om den moderata reservationen.

Anf. 116 CECILIA MAGNUSSON (m):

Herr talman! Här talar vi om produktivitet, styckkostnader, och handläggningstider. Bakom alla dessa ord finns det människor vars liv påverkas mycket starkt och i varierande grad.

Försäkringskassorna har att administrera försäkringen för att ge de försäkrade en god service som det står i lagen om allmän försäkring. En god service är vad vi kan kräva av det system som har att handha dessa viktiga frågor. Det får vi tyvärr inte i dag.

På kassorna finns det väldigt mycket duktiga människor som arbetar så gott de kan med de verktyg de har till hands. Inte minst Gustaf m.fl. har påtalat detta. Jag tycker synd om de här personerna. De är i den yttersta linjen och får ofta bära det berömda hundhuvudet. För deras skull, om inte annat, behövs det förändringar som är större än dem vi här i kammaren hittills orkat fatta beslut om. Det är inte hos dem de största felen ligger, utan felen finns i det system de har att arbeta i.

Andra som nog skulle må väl av förändringar är väl de fångar som de förtroendevalda i socialförsäkringsnämnder och försäkringskassestyrelser är. Den granskningen som Göran Lindblad påtalade angående hur man utser folk i socialförsäkringsnämnder är ju skrämmande och måste snarast förändras.

Men de stora förlorarna i det här är kunderna eller försäkringstagarna – dessa människor som har rätt att kräva en god service, likabehandling inför lagen och enkel, snabb och billig handläggning av sitt ärende. I skrämmande många fall är det i dag människor som inte får något av det.

Det är inte få människor som känner sig fångade av systemet. De kan inte se någon möjlighet att ta sig ur det eller ens påverka sin situation. Det är inte få människor som kan ge exempel på att det inte fungerar. Misstag kommer att ske i vilket system vi än väljer, och det får man acceptera. Men det man inte får acceptera är de systematiska felbeslut som många vittnar om och som det också finns bevis på, misstag som påtalats och borde ha åtgärdats. Trots detta upprepas samma misstag år efter år. Människor kommer i kläm trots att man vet vad som är fel och hur de skulle ha förhindrats. Så kan vi inte ha det länge till.

Herr talman! Som Göran Lindblad m.fl. har nämnt tidigare hade vi besök av Justitieombudsmannen. Han har ju att granska verksamheten inom socialförsäkringen och har återgett härresande intryck från sina inspektioner. Han och hans medarbetare vet vilka fel de letar efter, och de blir mycket sällan positivt överraskade i sin granskning. Ständigt samma fel återkommer år efter år.

De mest allvarliga brister som JO påtalat tycker jag är de i tillämpningen av lagar och regler. Att man efter eget huvud gör bedömningar av hur lagarna och reglerna skall efterlevas är inte rättssäkert, och det är helt oacceptabelt, men detta återkommer år efter år. JO fick frågan i utskottet om sådana här fel är vanliga i de övriga verksamheter som han har att granska – de är kriminalvård, tull, kronofogde, militär och överförmyndare – och han sade bestämt nej. Det är inte vanligt; det förekommer inte.

Man kan jämföra med hur man på ett liknande sätt skulle bete sig inom andra verksamheter, t.ex. inom kriminalvården. Enskilda fängvårdare skulle då släppa ut personer som dömts till tre års fängelse efter tre månader, därför att de tyckte att det var bättre än det domstolen hade dömt vederbörande till. Sådant görs ju inte inom kriminalvården i dag, och sådant borde inte heller förekomma inom socialförsäkringen.

JO ser mörkt och allvarligt på socialförsäkringens situation, och det borde vi också göra, inte bara i ord, som alla har fört fram här, utan också i handling.

De flesta företag och institutioner använder i dag den nya teknikens landvinningar i sin verksamhet. Det är nödvändigt, bl.a. vad gäller kvalitetssäkringsarbete, att upprätthålla en god service till en skälig kostnad och inte minst som ett kommunikationsstöd för medarbetare. De allmänna försäkringarna tycker jag är ett område där det krävs likformighet över hela landet, och då måste man tillämpa och anpassa sig efter den nya teknikens möjligheter. I vår motion ges det många goda exempel på hur detta skulle kunna gå till.

Människor kommer att kräva förändringar. Vi vet inte när detta sker. Vad vi vet är att förtroendet för administrationen och kassorna sjunker som en sten. Detta är en värdemätare på vad som pågår i folkdjupen. Då kraven på förändringar kommer kan det gå hastigt, och vi kan då komma att få göra förändringar som inte är de bästa och som vi sedan måste ändra på igen. Det finns ett uttryck som lyder: Det är bättre att föregå än att föregås. Riksdagen borde i detta ärende leva efter detta. Vi vet vad

som är fel, och vi vet vad som borde göras, och jag tycker att det är dags att påbörja det arbetet nu.

Herr talman! Därmed vill jag instämma i Göran Lindblads yrkande.

Anf. 117 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Jag håller med dig, Cecilia Magnusson, om att det finns många duktiga och ambitiösa människor på försäkringskassorna. Det tror jag att vi har sett när vi har åkt runt till kassorna från utskottets sida. Du säger också att förtroendet för försäkringskassorna sjunker som en sten. Man kanske kan tycka att det är på det sättet, men i den undersökning bland 90 000 kunder som man gjorde från Riksförsäkringsverket då man ställde frågor inom fem områden – de jag kommer ihåg nu är bemötande, service och beslut – fick samtliga områden på en skala från 1 till 5 ungefär 4 i betyg. Det som var sämst i sammanhanget, någonstans under 4, var just informationsbiten. Man tyckte att man borde få mer information. Det kanske också visar vilka svårigheter det finns med information med hänsyn till de förändringar som vi har gjort, dessutom med viss hastighet som jag också sade i mitt anförande, t.ex. då man under året 1996-1997 hade 23 dagar på sig från beslut i riksdagen till dess att kassorna skulle handlägga det som beslutet gällde.

Det är väl också så, som flera har sagt, att det finns all anledning för oss att reflektera över frågan: Måste vi ge kassorna längre tid på sig att ta till sig synpunkter?

Men avslutningsvis vill jag ställa en fråga. Du pratar om större förändringar som vi inte har orkat genomföra, och då frågar jag mig: Vilka förändringar är det då du eller moderaterna vill genomföra?

Anf. 118 CECILIA MAGNUSSON (m):

Herr talman! Lennart Klockare redogjorde för *en* undersökning. Man kan ju jämföra med sjukvården. Där genomför man också ofta undersökningar av hur patienterna uppfattar situationen. Men alla vet ju hurdana förhållandena inom sjukvården är och att det finns stora brister och stora problem. Valet av vilken undersökningsmetod man använder spelar också in.

Den undersökning som jag refererar till är Samhällsbarometern som finns återgiven i Riksförsäkringsverkets egen årsredovisning som vi fick alldeles nyligen, där man påtalar att 1997 hade 47 % förtroende för socialförsäkringen, medan siffran nu är 27 eller 29 %. Man ser allvarligt på det även inom Riksförsäkringsverket, enligt den text som återfinns där. Man kan säkert mäta detta på olika sätt, men min utgångspunkt var medborgarna, inte bara de som utnyttjar försäkringssystemet.

Lennart Klockare nämnde också tiden. Jo, men Kerstin-Maria m.fl. har ju påtalat att det är vi själva som har satt kassorna i den här situationen. Vi kanske skall tänka på det när vi fattar våra beslut så hastigt, och i stället tänka igenom dem mer noggrant. Det vi vill är ju att man börjar ett reformarbete så att man slipper de här hastigt påkomna och hopskrivna besluten som är svåra att administrera och dåligt förarbetade. Det är det vi måste inrikta oss på.

Anf. 119 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Jag har tittat i årsredovisningen från Riksförsäkringsverket om kassorna jag också, men jag har inte sett det här. Men det är ju riktigt att man redovisar flera undersökningar naturligtvis, så jag har ingen annan uppfattning om det.

Men du säger att vi inte har orkat med att genomföra stora förändringar. Jag tycker att det har skett en massa stora förändringar i den här riksdagen, både fram och tillbaka under den saneringsperiod som vi nu har bakom oss. Men vill moderaterna då göra någonting annat, eftersom du säger att vi inte har orkat göra stora förändringar? Kan du säga någonting om det?

Anf. 120 CECILIA MAGNUSSON (m):

Herr talman! Självklart kräver ett samhälle i ständig förändring förändringar också inom de här systemen, och det är precis som Lennart Klockare säger: Det är klart att det har skett stora förändringar när det gäller försäkringarna ut mot kunderna, försäkringstagarna. Men administrationen och dess arbetssätt har sett väldigt lika ut i princip sedan försäkringskassornas tillblivelse.

Vi lever i en annan värld i dag. Vi måste arbeta på ett annat sätt. Människor har andra krav gentemot kassorna som servicelämnare och oss som beslutare om att serva personer. Det måste vi anpassa oss till. Vi har vår motion, som självklart inte är det ultimata men ändå visar att vi bör jobba vidare, kanske inte precis åt det här hållet, men vi måste arbeta framåt och inte stå stilla som vi gör nu. Den organisationsförändring som jag menade i första hand är ju den organisationsförändring som trädde i kraft nu vid årsskiftet, som Gustaf talade om.

Anf. 121 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Jag vill bara komplettera Cecilia på ett par punkter. Vi kunde rätt nyligen ta del av en rapport där JO hade redovisat en uppföljning av Stockholmskassan som visade sig vara i stort sett väldigt positiv från kassan synpunkt. Det fanns en och annan smärre brist. Men huvudintrycket var att det var en bra och väl utförd verksamhet.

Då kan vi utifrån Cecilias och min position glädja oss åt att det är en borgerligt styrd försäkringskassa. Men man får väl vara bussig att erkänna att ett arbete med att förbättra verksamheten där har pågått en längre tid. Jag tror faktiskt att man jobbar hårt med förändringar runtom i hela landet. I den kassa jag själv är engagerad i lägger man ned kontor på löpande band, slår ihop alla möjliga saker och effektiviserar. Det är en väldigt turbulent och dynamisk utveckling.

Sedan till frågan om IT-stödet. Hela den frågan ägs av Riksförsäkringsverket. Det är det som är systemägare och skall utveckla detta åt kassorna i samverkan med kassorna. Det är kanske bra att vi har ett statligt ansvar där så att det blir någon fart.

Anf. 122 CECILIA MAGNUSSON (m):

Herr talman! Gustaf och jag är överens om väldigt mycket även i den här delen, även om jag är något yngre än Gustaf och kanske något mer intensiv i mina önskningar om förändringarnas snabbhet.

Visst, Gustaf och andra, kan man jobba som tokig, genomföra förändringar och göra ett bra jobb. Men det leder ingen vart om man jobbar i ett felaktigt system. Detta att man har olika juridiska personer försvårar genomförandet av samordning och när man skall implementera nya arbetssätt.

Jag tycker att man borde titta mycket mer noga på detta innan man skapar sig en bestämd uppfattning och fattar beslut om hur det skall vara.

Anf. 123 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Jag vill först säga att jag blev rätt glad över att läsa den här rapporten om Stockholmskassan som JO hade gjort. Det visar att även JO uppmärksammar när det är en verksamhet som bedrivs bra. Jag tror att det kommer att märkas så småningom runt om i landet att JO kommer att ha allt mindre att klaga på.

När det gäller IT-ägandet har staten ett ansvar att via Riksförsäkringsverket se till att den tekniska utvecklingen bedrivs effektivt. Det är det som är systemägare och som skall göra de stora investeringarna. Det skall man göra i samverkan med kassorna.

Om inte staten fullgör sin uppgift, om Finansdepartementet inte anser sig har råd eller på något sätt strular, blir det inte bättre av att man förstatligar resten också. Man måste ju börja med att lösa problemen, nämligen att få den tekniska utvecklingen att fungera. Detta gäller oberoende av vem som står för ansvaret. Det måste bara fungera.

Här ligger man nu i en diskussion för att genomföra förändringar, men vi har inte sett detta. Jag tror att Riksförsäkringsverket har ett oerhört tungt jobb framför sig att genomföra detta systemskifte vad gäller den tekniska utvecklingen. Vi från försäkringskassestyrelserna är väldigt intresserade av om detta kommer till stånd.

Anf. 124 CECILIA MAGNUSSON (m):

Herr talman! Jag ser fram emot att läsa den utvärdering som JO har gjort av Stockholmskassan. Det skulle glädja mig mycket om det kom flera sådana positiva besked att det har blivit bättre. Jag vet inte hur det var tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

3 § Försäkringsmedicinska utredningar

Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1998/99:SfU8

Försäkringsmedicinska utredningar (prop. 1998/99:76)

Anf. 125 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! I tisdags hade socialförsäkringsutskottet en offentlig hearing om rehabilitering. Professor Åke Nygren från Karolinska institutet med forskarekolleger redovisade sina undersökningar om rehabilitering

gällande tre avgörande diagnosområden – hjärtsjukdomar, astma och smärttillstånd i nacke, skuldror m.m.

Det var intressanta resultat. Bl.a. fick vi höra att a och o för en lyckad rehabilitering är att den sker snabbt och att det finns motivation hos patient och läkare. Siffror visade också att patienten ofta var mest positiv till rehabilitering och också hade de mest realistiska föreställningarna om vad som skulle kunna åstadkommas. Naturligtvis kan här finnas faktorer som är beroende av varandra. Vilja kan som bekant försätta berg. En väl motiverad patient kan åstadkomma resultat som läkare lätt bedömer som osannolika.

Vilken allmän slutsats bör vi kunna dra av de forskningsresultat som redovisades? Jo, att en framgångsrik rehabiliteringsverksamhet i grunden inte är ett organisatoriskt problem utan ett problem som börjar ute i verksamheten i rehabiliteringens vardag. Att dra vattentäta skott mellan medicinsk och arbetslivsmässig orientering är inte framgångsrikt. Att göra rehabiliteringsverksamheten strömlinjeformad är antagligen inte heller särskilt lyckat.

När lyckade resultat är beroende av människors vilja och motivation – naturligtvis tillsammans med bästa möjliga kunskaper m.m. – måste många blommor tillåtas blomma. Det är på denna punkt vi moderater anser att regeringens förslag om försäkringsmedicinska utredningar utgår från fel filosofi.

Propositionen som är behandlad i SfU8 föreslår bl.a. en omstrukturering av RFV:s sjukhus i Nynäshamn och i Tranås. Sjukhusen har redan arbetat med att förändra och förbättra sin verksamhet. Förändringsarbetet har på många sätt varit framgångsrikt. Det kan och bör drivas längre. Att göra en stor organisatorisk ändring nu motverkar däremot den nödvändiga motivationen att bli bättre och mer effektiv i den ekonomiskt och mänskligt så viktiga rehabiliteringsverksamheten.

RFV:s sjukhus i Nynäshamn har två program som uppskattas av patienter eller f.d. patienter. De har alla brev och namnlistor visat. Det ena gäller hjärtrehabilitering och det andra övervikt. De två programmen går egentligen in i varandra. En god hjärtrehabilitering kräver livsstilsförändringar, bl.a. viktreduktion. I Sverige har vi ont om behandlingscentrum för övervikt.

Det är därför viktigt att behålla den kunskap, erfarenhet och kapacitet som RFV:s sjukhus utvecklat. Verksamheten drivs redan i bolagsform, och dess självständighet och utvecklingsförmåga skulle stärkas om den överfördes i privat regi. Varför är ägandeformen av betydelse? Jo, för att den decentraliserar ansvaret till dem som bäst kan förbättra verksamheten, därför att de står den närmast, känner till den bäst och vet var problemen finns. Kort sagt är deras motivation störst att nå bättre resultat till fördelaktiga kostnader.

Av denna anledning föreslår vi i reservation 2 att de försäkringsmedicinska utredningarna m.m. skall följa det alternativ som RRV förordar i sin remiss till NYTRA-utredningen, nämligen att försäkringskassan skall köpa rehabiliteringskompetens där den finns, dvs. både från den offentliga och privata vården. Vi kan inte biträda propositionens förslag om verksamheten vid RFV:s sjukhus. Det utvecklingsarbete som påbörjats bör fullföljas och i slutändan leda till att verksamheten blir självständig, dvs. privatiseras. Jag yrkar bifall till reservation 2. Våra ställningstagan-

den leder till följande ändringar i förhållande till regeringens proposition, nämligen att regeringens förslag om fördelning av medel och ändrat huvudmannaskap avstyrks.

Forskningen inom rehabiliteringsområdet berörs i propositionen, men förslagen är inte radikala nog. För att garantera forskning och utveckling inom det försäkringsmedicinska området behövs basresurser i enlighet med vad som framförs i NYTRA-utredningen. Finansieringen bör kunna ske med hjälp av medel från folkpensionsfonden. Jag yrkar bifall till reservation 4.

Rehabiliteringsarbete är en mångfasetterad verksamhet. Ett lyckat resultat kräver hög medicinsk standard, snabba diagnoser, ett minimum av köer till vård och rehabilitering. En dålig rehabiliteringsverksamhet är dyrbar, eftersom den leder till onödiga förtidspensioner, långa sjukskrivningsperioder och försämrad ekonomi och livskvalitet för den enskilde. En omfördelning mellan olika trygghetssystem har visat sig ge positiva resultat enligt FINSAM-utredningen, vars förslag bygger på organisatoriskt samarbete mellan försäkringskassorna, landstingen osv. Vi anger också att det kan finnas ett alternativ med mindre organisatoriska komplikationer. Det berörs i reservation 5.

Arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar berörs i reservationerna 8 och 10. I reservation 10 påpekar vi att vi måste ändra avgiftsuttaget i enlighet med förslaget i AGRA-utredningens betänkande för att inte missgynna småföretagen som drabbas av slumpmässiga variationer på ett helt annat sätt än större företag.

Samma problem behandlas i Vänsterns och Miljöpartiets motioner och i reservation 11. Om de vill uppnå resultat – vi ger ett konkret förslag om hur man kan få en proposition – borde de stötta oss för att visa att de verkligen menar allvar med sin positiva småföretagarpolitik. Annars handlar det väl mer om munväder och inte om att man vill uppnå resultat.

Anf. 126 CARLINGE WISBERG (v):

Herr talman! Det betänkande som vi nu behandlar har sin utgångspunkt i verksamheter som har fått utstå viss kritik genom åren. Kritiken har inneburit att ett flertal utredningar har genomförts när det gäller RFV:s sjukhus. Den sista i raden är den s.k. NYTRA-utredningen.

Samtidigt som frågan om sjukhusen utretts har det också konstaterats att rehabiliteringsverksamheten i stort kanske inte har nått de framgångar som vi som beslutsfattare i den här församlingen hade trott. Senast detta dokumenterades var i samband med den hearing om HUR-projektet häromdagen som också Margit Gennser refererade till.

Vi kan dra lite olika slutsatser av detta. Min slutsats av den hearingen var att det kanske inte första hand fanns en ekonomisk brist utan en brist på kunskap och kompetens.

I går genomförde ett antal organisationer en demonstration på Mynttorget. Dessa organisationer strävar efter att organisera folk som, genom sin situation, också har en mycket omfattande kontakt med det här systemet, med våra sjukhus och med den rehabiliteringsverksamhet som bedrivs. Jag var faktiskt den enda från den här församlingen som hade tid att gå ut och föra en dialog med dessa organisationer.

Jag ställde frågan om hur man såg på att vi i dag skulle diskutera sjukhusfrågan och nästa vecka rösta om hur det skall bli i framtiden i

Tranås och Nynäshamn. Kommentaren var samfällad från dem som jag som lekman betraktar som experter på området. De sade: Lägg ned dem!

Utifrån det perspektivet tycker vi att det förslag som vi nu har att ta ställning till om att avveckla de aktuella sjukhusen är ett steg i rätt riktning. I stället vill man inrätta ett försäkringsmedicinskt centrum med forskning och utveckling som bas för verksamheten.

Samtidigt som den här förändringen genomförs på sjukhusen förutsätts det också i propositionen att det skall etableras ett samarbete med universiteten i Linköping och Uppsala samt med Mitthögskolan i Östersund, dvs. institutioner som redan nu sysslar med socialförsäkringsforskning på olika sätt.

Vänsterpartiets bedömning är att detta skall kunna ge en bra förutsättning för att flytta fram positionerna inom det område som vi nu debatterar. Vi tror att det också måste innebära en positiv utveckling för rehabiliteringsverksamheten i stort i landet.

Sammantaget tycker Vänsterpartiet alltså att vi tar flera steg framåt i utvecklingen med det förslag som nu behandlas.

Det finns också en annan grundtanke i det här förslaget som det faktiskt är väl värt att ta fasta på. Det är att människorna skall kunna få sina behov uppfyllda i så stor utsträckning som möjligt i det egna närområdet. Det är vår övertygelse att dessa förutsättningar skall skapas genom den här förändringen om man hanterar den rätt.

Jag har inte heller hört någon omfattande kritik när det gäller inriktningen. Jag refererade tidigare till vilken uppfattning intresseorganisationer som är verksamma inom det här området hade ur patientsynpunkt.

Däremot, och det är ju ingen hemlighet, har det funnits, och finns säkerligen fortfarande, kritik mot det tänkta huvudmannaskapet hos en viss namngiven kassa. Tyvärr är det också den kassa som representeras i mitt eget hemlän. Men det får vi kanske ta på sidan om.

Vänsterpartiet anser, till skillnad från tidigare talare, att det skulle kunna få negativa konsekvenser för utvecklingen om man skulle skjuta på frågan om huvudmannaskapet till ett senare tillfälle. Vår uppfattning är att dessa två saker, förändringen av verksamhetsinriktningen och byte av huvudman, måste ske samtidigt för att inte bromsa upp en utveckling som vi bedömer som positiv.

I en organisation är det trots allt mycket bättre att ha en visshet om vad som gäller än att månad efter månad eller kanske t.o.m. år efter år leva i ovisshet om vad som komma skall. Vi förutsätter också att de orsaker som kan tänkas ligga bakom att det finns en kritik mot det föreslagna huvudmannaskapet skall hanteras i samband med det förändringsarbete som pågår.

Herr talman! Det förslag som vi nu har att ta ställning till innebär också en försäljning av det bad- och kurhotell som är sammanbyggt med sjukhuset i Tranås.

Vi vänsterpartister brukar inte vara förespråkare för privatisering av samhällsegendom. Men i det här fallet har vi gjort den bedömningen att en försäljning av tidigare nämnda verksamhet inte kan betraktas som så omfattande eller rentav samhällsomstörtande att det finns någon anledning att gå emot förslaget.

I betänkandet tas också upp frågan om rehabilitering ur ett *gender*-perspektiv. Även om utvecklingen otvivelaktigt stadigt går åt rätt håll

finns det enligt vårt sätt att se mer att göra. Vi har utvecklat resonemanget i motion Sf227. För övrigt har vi också reserverat oss på den här punkten.

Vår bestämda uppfattning är att ett bra utvecklat rehabiliteringsarbete måste ha den faktiska könsskillnaden med i bilden över problematiken. Enligt vår uppfattning är det också nödvändigt att åskådliggöra det då det gäller att analysera effekter av olika förändringar i försäkringssystemen.

Utfrågningen om HUR-projektet visade bl.a. att det finns stora könsskillnader i rehabiliteringen, främst vad gäller hjärt- och kärlsjukdomar. Utfrågningen visade också att unga kvinnor med belastningsskador från tjänstemannakollektivet är de som får bäst rehabilitering. Det är i och för sig positivt att man får en bra rehabilitering, men det visar också, vilket är sämre, att det finns stora klasskillnader mellan könen och tydligen också en åldersbunden skillnad.

Ett bra jämställdhetsarbete bör enligt vår uppfattning utgå från kunskapen om att det finns skillnader som i sig kan innebära ojämlika effekter av olika förändringar och att exempelvis statistiken definitivt inte kan betraktas som könsneutral.

Regeringen har också i regleringsbrevet för budgetåret 1999 för RFV och kassorna begärt en särskild handlingsplan om hur *gender*-perspektivet hanteras. RFV och försäkringskassorna skall senast den 1 juni 1999 ha lämnat en handlingsplan för detta arbete. Ännu har i varje fall inte jag sett någon, men å andra sidan har vi några dagar kvar fram till nämnda datum.

Regeringen har också ställt i utfästelse att tillsätta en utredning vars huvuduppgift är att förutsättningslöst utarbeta en etisk plattform för prioriteringar inom rehabiliteringsområdet.

Det här har diskuterats i en interpellation i april, och det var också uppe till diskussion i kammaren häromdagen. Tyvärr har det fortfarande inte hänt så mycket, såvitt jag förstår av den senare debatten. Vi tycker att det är bra åtgärder, men vi väntar på ett resultat av utfästelserna.

Vänsterpartiet har också synpunkter på sjuklönefrågan, och detta kommer att utvecklas närmare av Marie Engström i ett senare inlägg.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 7, under mom. 8, samt till reservation 11, under mom. 14. I övrigt står vi bakom utskottets förslag.

Anf. 127 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Vad gäller sjuklöneperioden är det väl bra att ha synpunkter på den, men bättre är att läsa den mycket väl dokumenterade utredning som finns och se till att någonting blir gjort. Men det kanske ofta är politiskt mer praktiskt att tala men inte konkret handla. Det är väldigt bra att detta uttrycks klart.

Jag beklagar att vi inte snabbare får fram bättre regler för de små företagen, som på grund av systemet slumpmässigt kan drabbas väldigt hårt. Det gäller att snabbt vidta de åtgärderna. Det är bra att man tänker rätt, men det är bättre att man handlar rätt.

Anf. 128 CARLINGE WISBERG (v) replik:

Herr talman! Jag skall väl då förstå Margit Gennser på det sättet att vi i sak är överens men att hon och andra av någon anledning inte vill ställa sig bakom förslaget.

I den här kammaren har vi vid ett flertal tillfällen diskuterat åtgärder som kanske skulle underlätta för de små företagen att anställa folk. Vi tror att en förändring på den här punkten vore ett av de mest effektiva sätten att underlätta för små företag att anställa folk. Jag måste säga att jag egentligen är mycket förvånad över att vi inte har ett samlat stöd från de borgerliga partierna, som säger sig slå vakt om de små företagen i just den frågan.

Anf. 129 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! I sak är vi inte överens. Jag säger att tiden är en oerhört väsentlig faktor. Man brukar säga att kon dör medan gräset gror, och det är likadant här. Det är viktigt att de här åtgärderna kommer snabbt – annars tar det längre och längre tid innan vi får den tillväxt av företagande som Sverige så väl behöver och den ökade sysselsättningen. Fundera på aspekten tiden också!

Anf. 130 CARLINGE WISBERG (v) replik:

Herr talman! Ja, även tiden skulle påverkas om vi i kammaren fick ett majoritetsstöd för vår linje i den här frågan. Då skulle det finnas mycket goda möjligheter att mycket snabbt få en förändring till stånd just när det gäller sjuklöneperioden i arbetsgivarinträdet för de små företagen.

Anf. 131 DESIRÉE PETHRUS-ENGSTRÖM (kd):

Herr talman! Eftersom detta är mitt första anförande i denna kammar, och det är lite nervöst, vill jag genast lägga mina yrkanden så att jag inte glömmer bort det.

Jag yrkar bifall till reservation 3 angående huvudmannaskap och fördelning av medel samt till reservation 10 beträffande sjuklön. För övrigt står vi bakom våra övriga reservationer.

De förändringar av verksamheten som regeringen med stöd av utskottsmajoriteten föreslår vid Riksförsäkringsverkets sjukhus i Nynäshamn och Tranås ställer vi kristdemokrater upp på. Däremot anser vi att man i nuläget inte skall göra några förändringar vad gäller huvudmannaskapet. Vi anser att regeringens förslag på det området inte är genomtänkt och därför bör beredas ytterligare.

Riksförsäkringsverkets sjukhus i Nynäshamn och Tranås har under en lång tid varit kända för sitt arbete med försäkringsmedicinska utredningar samt utredningar för att fastställa och specificera arbetslivsinriktad rehabilitering. I svårbedömda fall har försäkringskassan haft det här som en resurs för att fastställa en persons arbetsförmåga. Denna resurs är värdefull och kommer att vara en tillgång för försäkringskassorna även i framtiden.

Det händer alltför ofta att man testat sig fram i olika rehabiliteringsåtgärder utan att riktigt veta vad det är man skall åtgärda hos den enskilda individen. Sjukdomsbilderna blir alltmer komplexa. Det kan handla om synliga fysiska besvär, men samtidigt finnas komponenter med psykiska och psykosociala inslag som behöver åtgärdas. Här är

utredningarna värdefulla såtillvida att man kan klarlägga vilken åtgärd som bör sättas in, så att rehabiliteringen blir så effektiv som möjligt.

Därför anser vi kristdemokrater att den utredningsverksamhet som bedrivs vid Nynäshamns och Tranås sjukhus skall värnas och utvecklas. Vad gäller övrig verksamhet med behandlingsinslag som finns för bl.a. överviktiga och hjärtpatienter bör det vara möjligt att i framtiden ta till vara de kunskaper och erfarenheter som finns på det området. Landstingen bör vara intresserade av att ha tillgång till sådan rehabilitering, varför de också bör ta över ansvaret.

När det gäller de förändringar som regeringen och utskottsmajoriteten vill se genomförda avseende huvudmannaskapet har vi alltså våra inläggningar.

De båda sjukhusen drivs i dag i bolagsform och ägs helt av Riksförsäkringsverket. Regeringen och utskottsmajoriteten anser att Riksförsäkringsverket inte kan ha både tillsynsansvar och verksamhetsansvar för de nya försäkringsmedicinska centren, som man vill kalla dem. Man föreslår därför ett nytt huvudmannaskap.

Man anser att verksamhetsledning och beställare i dag står för nära varandra. Men hur kan man då lägga över huvudmannaskapet från ett självständigt bolag under Riksförsäkringsverket till en enskild försäkringskassa, när det är kassorna som skall utnyttja tjänsterna? Blir det inte ännu mer sammanblandat mellan beställare och utförare? Verksamheten skall ju enligt majoriteten drivas av försäkringskassan i Östergötlands län, som en resultatenhet inom den kassan. Inte att undra på att de anställda i Nynäshamn och Tranås tycker att det är en olycklig kombination. Då kan de ju inte hävda att de är självständiga i sina bedömningar och inte bara går försäkringskassans ärenden.

Enligt vad jag förstår har en organisationskommitté redan tillsatts som arbetar på förändringen av verksamheten. Många i personalen upplever det som olyckligt att både avveckling och utveckling av ny verksamhet redan tagit full fart – och detta trots att riksdagen ännu inte fattat beslut i frågan. Det är vare sig smakfullt eller taktfullt att behandla personalen på detta sätt. Den bör känna att beslut formellt är fattat innan åtgärder vidtas. Vilket förtroende får allmänheten för regeringen och den lagstiftande församlingen om man inte upplever att allt går i rätt ordning? Beslut först och åtgärder sedan!

Vad är då alternativet i huvudmannaskapsfrågan? Den s.k. NYTRA-utredningen, som vi har hört talas om här, har ju föreslagit att verksamheten vid de båda sjukhusen skall överföras till ett av staten helägt aktiebolag under Socialdepartementet och med ledningsfunktionerna lokaliserade till Tranås. Majoriteten avfärdar detta, trots att flera remissinstanser har uttryckt sitt stöd för det förslaget.

Herr talman! Klart är att den form för huvudmannaskapet som utskottsmajoriteten föreslår inte verkar vara särskilt genomtänkt. Därför föreslår vi att huvudmannaskapet skall bestämmas vid ett senare tillfälle, efter ny beredning och ny remissomgång. Den föreslagna strukturförändringen av verksamheten är så pass omfattande att förändringen vad gäller huvudmannaskapet inte bör tas nu, särskilt som personalen inte tycker att det är ett bra förslag. Därför yrkar jag bifall till reservation 3 under mom. 2, som berör den här frågan.

Jag skulle också vilja beröra de viktiga frågor som tas upp i reservation 5 om samverkan i rehabiliteringsarbetet. Eftersom jag arbetat med rehabiliteringsfrågor i många år vet jag hur viktigt det är att samverkan fungerar, framför allt mellan arbetsgivare, sjukvård, företagshälsovård och försäkringskassa. Tyvärr fungerar denna samverkan inte särskilt bra i dag. Många sjukskrivna ramlar mellan stolarna.

I AGRA-utredningen, SOU 1997:142, som handlar om arbetsgivarens rehabiliteringsansvar diskuterar man hur rehabiliteringsarbetet skall kunna bli bättre. Tyvärr ligger fokus i den utredningen alldeles för mycket på arbetsgivaren och försäkringskassan som motparter enligt min åsikt. De arbetsgivare som inte gör som kassan säger mister t.ex. hjälp med rehabiliteringskostnader i det här förslaget. Mycket handlar om att kontrollera arbetsgivarna. Jag anser att vi i stället måste jobba mer med hur vi skall hitta incitamenten för enkla och smidiga samarbetsformer. Det missstroende många arbetsgivare känner från försäkringskassan är inte bra. Det behövs en attitydförändring där arbetsgivare och försäkringskassa arbetar med varandra i stället för mot varandra.

Det goda resultat som FINSAM-försöken, med finansiell samordning mellan olika rehabiliteringsaktörer, visat på borde vara till ledning i det fortsatta arbetet. Det är önskvärt att regeringen kommer tillbaka till riksdagen med ett förslag till rehabiliteringspolicy och hur ansvarsfördelningen skall se ut på området rehabilitering. I dag är det tyvärr ingen som känner det yttersta ansvaret för rehabilitering och ingen som samordnar resurserna, och det behöver vi förändra.

Slutligen skulle jag när det gäller högkostnadsskyddet vilja tala mig varm för reservation 10, som handlar om just högkostnadsskydd för sjuklönekostnader hos småföretagare. Den nuvarande försäkringen mot sjuklönekostnader upplevs i dag som dyr bland småföretagarna. I den tidigare nämnda AGRA-utredningen föreslås att den skall upphöra och att ett högkostnadsskydd i stället införs. Det innebär att ett litet företag som drabbas av höga sjuklönekostnader kan ansöka hos försäkringskassan om ersättning för den del av kostnaden som överstiger riksgenomsnittet för samtliga företag. Det anser man medför en minskad risk för småföretagarna, och det påverkar därigenom även nyanställningarna på företagen.

Vi kristdemokrater anser att regeringen bör återkomma med ett förslag till lagändring enligt utredningens förslag. Vi hoppas naturligtvis att även Vänstern och Miljöpartiet vill få till stånd en förändring för småföretagare. De har ju i sina reservationer påpekat att företag med högst tio anställda bör undantas från kravet på sjuklön. Hur kommer Vänstern och Miljöpartiet att gå vidare efter omröstningen här i riksdagen på tisdag?

Herr talman! Helt klart är att nuvarande sjuklönesystem innebär problem för småföretagare. Men det är också ett problem att personer med återkommande sjukperioder riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden om ingenting görs. Jag yrkar därför bifall till reservation 10.

Anf. 132 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Den här debatten handlar ju om betänkandet SfU8, och det bygger på propositionen 1998/99:76 *Försäkringsmedicinska utredningar*. I betänkande behandlas också en del motioner från den allmänna motionstiden.

Först till förslagen i propositionen om ändrat huvudmannaskap vid Riksförsäkringsverkets sjukhus i Nynäshamn och Tranås, där vi i Centerpartiet har en annan uppfattning än regeringen. Regeringen föreslår att verksamhetsansvaret för de försäkringsmedicinska utredningarna och arbetslivsinriktade rehabiliteringsutredningarna skall föras över till en av de allmänna försäkringskassorna och att de där skall drivas som en egen resultatenhet samt att de bolag som för närvarande driver sjukhusen skall avvecklas.

Propositionen bygger ju på den s.k. NYTRA-utredningen. I denna SOU föreslår man att verksamheten vid Riksförsäkringsverkets sjukhus i Nynäshamn och Tranås skall föras över till ett av staten helägt aktiebolag under Socialdepartementet med ledningsfunktionerna lokaliserade till Tranås. Detta förslag fick stöd från flera remissinstanser, och även vi i Centerpartiet anser att detta hade varit en bättre lösning vid en förändring av huvudmannaskapet.

Att föra över huvudmannaskapet till en allmän försäkringskassa är inte utrett. Vi tror inte att detta är bra för verksamheten. Vi tror inte att det stärker förutsättningarna för konkurrensneutralitet.

Den huvudsakliga rehabiliteringen vid Riksförsäkringsverkets sjukhus ges till patienter med t.ex. övervikt och hjärtbesvär. Det är en mycket viktig verksamhet som i dag bedrivs vid sjukhusen, och den måste få möjlighet att utvecklas på egna meriter och med utgångspunkt från de behov som finns inom dessa områden. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 3 under mom. 2.

Sedan till några motioner från den allmänna motionstiden.

Först ett yrkande som finns i vår jämställdhetsmotion som handlar om forskning kring kvinnor och rehabilitering. Även en enskild motion om fibromyalgi tar upp jämställdhetsfrågan inom vården.

Av Socialdepartementets utredning *Jämställd vård – olika vård på lika villkor* kan man utläsa att kvinnor inte får samma bemötande eller behandling i sjukvården som män får. Mannen är fortfarande norm inom den svenska sjukvården, och de flesta normalvärden är fastställda på värnpliktiga män. De flesta läkemedel är testade och utprovade på män. Detta påverkar förhållandet att kvinnors sjukdomar inte alltid diagnostiseras och att de avfärdas som diffusa symtom. Ett exempel är sjukdomen fibromyalgi, som långt mer än 100 000 personer lider av i vårt land. Ca 90 % av dem är kvinnor. Utredningar inom fibromyalgi görs förresten även de på Tranås sjukhus.

Okunskap och fördomar om fibromyalgi har bidragit till att en del patienter betraktas som arbetsskygga, inbillningssjuka eller psykiskt sjuka. De har ofta mötts av en skeptisk inställning från försäkringskassorna. Känslan av att inte bli trodd har påverkat patienten negativt, och hälsan har ytterligare försämrats.

Forskning kring kvinnor och rehabilitering har visat att långtidssjuk-skrivna kvinnor får rehabilitering till lägre kostnader än vad män får och att kvinnor får ordinarie åtgärder, medan män i större utsträckning får speciella insatser. Insatser och åtgärder sätts dessutom in tidigare på män än på kvinnor, och detta är inte acceptabelt. Kvinnor skall ha samma möjligheter och få samma hjälp till rehabilitering som männen för att kunna komma tillbaka till arbetslivet. Det är viktigt att insatserna fördelas jämställt och utifrån det behov av rehabilitering som finns.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till vår reservation nr 6 under mom. 8.

Jag står givetvis bakom övriga motioner från Centerpartiet, men jag yrkar alltså inte bifall till fler än dessa två reservationer för tids vinnande.

Anf. 133 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Nu debatterar vi försäkringsmedicinska utredningar. I morse debatterade vi kasinon. Det finns ett inslag som jag ser som gemensamt för dessa debatter. Det är den takt med vilken regeringen genomför förslag.

Vi i Folkpartiet har varit kritiska mot de s.k. långbänkarna eller långrötterna. Men det innebär inte att vi för den skull tycker att det är bra att man lägger fram för dåligt genomarbetade propositioner i denna riksdag. I morse kritiserade jag att man hade haft så bråttom med kasinopropositionen, och nu vill jag säga att jag tycker att man har haft för bråttom också med denna. Det gäller frågan om huvudmannaskap – det som tas upp i reservation 3, fogad till betänkandet.

Förändring vad gäller huvudmannaskap och organisationsförändringar för kostnadskonsekvenser med sig. De för mänskliga konsekvenser med sig för dem som arbetar i en organisation. Tyvärr har vi inte några vidare data över vad sådana förändringar kostar i pengar och vad de skulle ha kunnat kosta om det hade funnits ordentliga konsekvensbeskrivningar med i bilden. Det har vi alltså inte när det gäller den huvudmannaskapsförändring som regeringen föreslår. Då skulle det ha varit mycket bättre att vänta och gå igenom det lite ordentligare. En del av konsekvenserna framgår av den brevskörd som jag tror att alla vi som sitter i detta utskott har fått.

Så går jag till reservation 4, som är den av reservationerna som jag yrkar bifall till för Folkpartiets del. Vi står naturligtvis bakom de andra reservationerna som vi har vårt namn med på. Den handlar om forskningen. Det är oerhört viktigt att man använder det material som finns vid sjukhusen – resultatet av utredningarna – för att se hur man kan förebygga och bättre behandla och rehabilitera de människor som det handlar om. Det skall man göra med självkritik. Man skall se vad som var bra och vad man kan göra bättre.

Regeringen lever i tron att man kan finansiera detta med radsanslag och att man kan söka pengar här och där. Men erfarenheten visar att det blir väldigt lite gjort då. För några år sedan togs beslut i denna kammare om ett läkemedelsepidemiologiskt nätverk som i dag, som jag ser det, fungerar väldigt väl. Det skulle inte göra det om man inte hade en basresurs. Det är en stiftelse, och stiftelsekapitalet betalar navet eller centrumet i detta nätverk. Projekt som man driver bekostas via t.ex. forskningsrådspengar och landstingspengar. Jag tycker att man skulle ha gjort likadant här. Här fanns faktiskt pengar. Man kunde ha använt folkpensioneringsfonden i det sammanhanget.

Sedan kommer vi till reservationen 5 – Samverkan i rehabiliteringsarbetet. Detta har vi diskuterat många gånger i denna kammare. Det gäller FINSAM och problemet att vi har olika skattepåsar ur vilka vi skall ta pengar för att hjälpa en och samma individ. Individen som har betalat sin skatt kan inte förstå eller acceptera att det skall vara så krångligt och att pengarna inte används på ett effektivt sätt genom att de har landat i tre

olika pengapåsar. Det som tas upp i reservationen har vi som sagt var debatterat många gånger.

Sedan går jag till rehabilitering ur ett *gender*-perspektiv – reservation 6. Man skall alltid ha jämställdhetsglasögonen eller *gender*-glasögonen, som man också kan kalla det, på sig vad man än gör. Jag vill fråga Göte Wahlström om regeringen avser att i budgetpropositionen i höst lämna en aktuell redovisning av hur det ser ut när det gäller mäns och kvinnors rehabilitering och hur man satsar på de båda könen och olika åldersgrupper.

Jag tycker att det är viktigt att vi får följa detta kontinuerligt och se om det blir några förbättringar. Det kan kanske också leda till att lite föråldrade uppfattningar om hur det ser ut kan avfärdas eller läggas till handlingarna.

Jag ser att det har hänt en hel del på läkemedelsområdet sedan Wigzells utredning kom. Det är inte bra än, men nu krävs det dokumentation på båda könen och för den delen också alla åldersgrupper för läkemedel som skall registreras i detta land.

Sedan går jag över till sjuklönen. Det system som här förordas av majoriteten är ett av flera hinder för nyanställningar och att små företag vågar ha anställda. Här borde man ha gått på AGRA-utredningens förslag, som jag tycker är väldigt förnuftigt.

Därmed, herr talman, har jag kommenterat de reservationer där Folkpartiet står med bland undertecknarna.

Anf. 134 CARLINGE WISBERG (v) replik:

Herr talman! Barbro Westerholm och för den delen även tidigare talare har kritiserat förslaget till ändrat huvudmannaskap. Barbro Westerholm säger att hon tycker att man har för bråttom med förändringen. Det kan vara en uppfattning.

Nu är det så här i livet att vi har erfarenhet från olika områden. Själv bygger jag min livserfarenhet på en mångårig anställning inom en stor industrikoncern i landet. Jag har på så sätt varit involverad i åtskilliga organisationsförändringar, inriktningsförändringar etc.

Erfarenheterna av dem tycker jag är mycket entydiga. Gör man en inriktningsförändring är det också viktigt att göra en organisationsförändring. De bör gå hand i hand.

Gör man inte det – jag har också varit med om förändringar där detta inte har gått hand i hand – är en av de första sakerna att man tappar kompetens i organisationen. Jag tror att kostnaden för det kompetenstapp som man får i en organisation när man låter förändringen dras i långbänk är väsentligt mycket större och väsentligt mycket allvarligare för den kommande verksamheten än den kostnad som eventuellt kan komma om man har lite för bråttom.

Anf. 135 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Herr talman! Principiellt skulle jag kunna hålla med, med erfarenhet av Socialstyrelsens omorganisation en gång i världen, som tog väldigt många år jämfört med Apoteksbolagets, som kunde gå på några månader. Men det förutsätter att det finns ordentliga konsekvensanalyser av organisationsförändringen och inriktningsförändringen. Det gör det inte när det gäller den här förändringen.

I avsaknad av den typen av utredning och underlag vill jag hävda att det näst bästa alternativet är att man tar lite extra tid på sig, därför att det här också går ut över patienterna. Det här är så tydligt när det gäller de olika patientkategorier som t.ex. landstingen skall inrymma i sin verksamhet. Det jag hade önskat är naturligtvis att man hade gjort det snabbt och komplett. Men när man nu inte har gjort det landar jag på den här slutsatsen.

Prot. 1998/99:102
28 maj

*Försäkringsmedicinska
utredningar*

Anf. 136 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Den här propositionen har haft många namn. Först kallades den Riksförsäkringsverkets sjukhus, ett tag slogs den ihop med en proposition om rehabilitering som aldrig kom. Också den här propositionen hette en tid Rehabilitering. Sedan har man kallat den Försäkringsmedicinskt centrum och nu står det på betänkandet Försäkringsmedicinska utredningar.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan, utom till avsnittet Rehabilitering ur ett *gender*-perspektiv. Där reserverar jag mig tillsammans med Vänsterpartiet. Jag yrkar bifall till reservation 7.

Jag konstaterar att utskottet har tagit intryck av motionen om *gender*-perspektiv och att ändå något lite har skrivits om detta i betänkandet, dock långt ifrån tillräckligt. Den här frågan tangerar det jag har nämnt i avslutningen på mitt förra anförande om socialförsäkringens administration. Jag ser nämligen också likheter och gemensamma saker mellan de här två betänkandena.

Men för min del är det viktigast att vi ägnar mycket större uppmärksamhet åt varför människor blir sjuka och vilka människor som blir sjukare än andra. Vad gäller just det här betänkandet är frågorna: Hur fungerar rehabiliteringen? Vilken sorts rehabilitering skall vi ha? Vilka får rehabilitering och vilka får inte rehabilitering? Är det skillnad mellan kvinnor och män? Vad är det för samband mellan rehabilitering och långtidssjukdom, mellan rehabilitering och förtidspension?

Rehabilitering är ett svårt kapitel. Det handlar om primär och sekundär prevention på samma gång. Vi har, som nämnts förut, i utskottet nyligen haft förmånen att träffa ett forskarlag från Karolinska Institutet. De berättade om rehabilitering av patienter med psykiska besvär, med obstruktiva lungsjukdomar – det är de som har trängt i luftrören, trängt när de skall andas, fick vi veta – och patienter med nack- och skulderbesvär.

Beträffande vikten av att snabbt komma i gång med rehabiliteringen, för att minska långtidssjukskrivning och sjukpension hörde jag detsamma som Margit Gennser. Men beträffande motivationen hörde jag följande: Även om patienter inte är så starkt motiverade till rehabilitering blir de det så snart rehabiliteringen har kommit i gång. Det talar alltså åter om hur viktigt det är att man snabbt får rehabilitering.

En stor stötesten är hur läkarna bedömer behovet. Här visar forskarlaget att det tyvärr finns en mycket stor oenighet och stor okunskap. Därför behövs inom det här området mer forskning och mer utbildning hos dem som skall remittera till rehabiliteringen och naturligtvis också hos dem som skall rehabilitera.

Jag instämmer med både propositionen och betänkandet i att vi måste garantera försäkringsmedicinska utredningar och arbetsinriktade utred-

ningar hög och jämn kvalitet. Det där var en typisk politisk floskel, men inte desto mindre viktig.

Jag utgår från att den kompetens man skaffat sig i Tranås och Nynäshamn kan tas till vara i den nya organisationen. Vi ser i regeringens och utskottets förslag en möjlighet till utökad forskning och utbildning när det gäller försäkringsmedicinska utredningar. Det har varit mycket kritik på det här området tidigare.

Men till rehabilitering hör också arbetslivsinriktad rehabilitering, vilket i många fall har visat sig mer effektivt än medicinsk rehabilitering. Jag vill passa på att igen slå ett slag för vikten att vi ger försäkringskassorna tid och resurser, så att man kan se till att människor får den rehabilitering de behöver i tid.

Anf. 137 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Det här betänkandet, SfU8, behandlar, precis som tidigare har sagts, i huvudsak regeringens proposition rörande försäkringsmedicinska utredningar. Utöver motioner väckta med anledning av propositionen finns motioner som väckts under den allmänna motionstiden.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Herr talman! Socialförsäkringsutskottet föreslog i sitt betänkande 1994/95:SfU10, *Socialförsäkring – inriktning och finansiering*, ett tillkännagivande om att regeringen borde utreda frågan beträffande den fortsatta verksamheten och finansieringen av RFV:s sjukhus. Utredningen borde inte bara omfatta finansieringen och huvudmannaskap utan också sjukhusens roll inom socialförsäkringssystemet.

Riksdagen biföll utskottets hemställan och regeringen uppdrog sedermera åt RRV att kartlägga och analysera frågan.

I sin redovisning ansåg RRV att RFV:s sjukhus hade en otydlig verksamhetsinriktning, där ansvarsgränserna framför allt mot landstingen var oklara.

Härefter tillsatte regeringen en särskild utredare med uppdraget att utreda rollen för RFV:s sjukhus inom sjukförsäkringssystemet. Utredningen skulle även ta ställning till huvudmannaskapet.

Utredningen uppdrogs att analysera:

- hur socialförsäkringens behov av medicinska utredningar och utlåndan tillgodoses av den allmänna hälso- och sjukvården och andra aktörer inom området,
- sjukhusens betydelse för försäkringskassornas rehabiliteringsarbete, dvs. om RFV:s sjukhus fyller den funktion som kassorna behöver ha och få dem tillgodosedda i denna form,
- betydelsen av sjukhusens forskning och metodutvecklingsarbete.

Utredningen *Socialförsäkringsmedicinskt centrum, En resurs för utredning och metodutveckling*, NYTRA-utredningen, SOU 1997:169, presenterades. Utredningen gjorde den bredare belysning av ärendet som utskottet beställt och framlade sina överväganden och förslag i åtta punkter.

- Badhotellet som i dag finns i Tranås föreslås försäljas eller utarrenderas. Vidare föreslås att bolagets fastigheter skall försäljas.
- Verksamheten skall fortsättningsvis avse försäkringsmedicinska utredningar, utredningar för arbetslivsinriktad rehabilitering, metodutveckling, forskning och utveckling samt kunskapsspridning.
- Målgruppen för verksamheten skall utgöras av försäkrade som har sammansatta och svårbedömda besvär eller funktionshinder.
- Verksamheten skall vara intäktsfinansierad med marknadsmässig prissättning.
- Upphandling av utredningar som avses skall ske samordnat, och i anbudsförfrågan bör villkoren specificeras i en kravspecifikation.
- I utredningen framhålls att forskningskompetens bör finnas och att forskningsprogram skall tas fram.
- Nuvarande anslag för verksamheten föreslås tillföras medel för inköp av arbetslivsinriktad rehabilitering. Vidare läggs förslag fram om hur finansiering av såväl forskning som metodutveckling kan ske.
- I fråga om huvudmannaskap föreslås att ett av staten helägt aktiebolag, Försäkringsmedicinskt centrum AB, bildas. Vidare föreslås att utredningsverksamhet skall bedrivas regionaliserat vid fler enheter än de i dag verksamma.

Utredningen har remissbehandlats. Synpunkter har inkommit, vilka inte ger en helt entydig bild av framtida verksamhet.

Verksamheten i Nynäshamn och Tranås har under åren genomgått en rad förändringar. Dessa förändringar har under senare år varit ett sätt att möta den kritik som framförts från myndigheter. På så vis har verksamheten utvecklats i linje med vad som föreslagits i utredningen. Utvecklandet av behandlingsmodellen ”STRUT” har gjort att enhetligheten i bedömningarna har förbättrats, vilket har vidimerats av många beställare av utredningar.

Herr talman! Propositionen följer i huvudsak de av NYTRA-utredningen framlagda förslagen. Det är också ett förhållande som genomsyrar remissinstansernas och utskottets bedömning. Det innebär att det finns en bred enighet i kammaren för de förslag som finns i propositionen rörande förändring och utveckling av Försäkringsmedicinskt centrum. Detta är viktigt, inte minst utifrån vetskapen om behovet av att snabba upp processen med försäkringsmedicinska utredningar och härigenom kunna minska sjukskrivningstider och minimera mänskligt lidande. Samhällets kostnader för sjukförsäkringen kan också på sikt minska genom effektivare och bättre utredningar. I detta perspektiv är nuvarande kompetens och resurser viktiga instrument i en förstärkt och utvecklad verksamhet.

Vid den hearing som socialförsäkringsutskottet genomförde under veckan, med professor Åke Nygren m.fl. inom det s.k. HUR-projektet, framkom att tidiga utredningar är mycket viktiga för möjligheterna att rehabiliteras tillbaka till arbetslivet.

Prot. 1998/99:102
28 maj

*Försäkringsmedicinska
utredningar*

I detta arbete såg professor Nygren ett stort värde i den förändring som nu RFV:s sjukhus genomgår för att bättre kunna möta upp behovet av försäkringsmedicinska utredningar och arbetslivsinriktade rehabiliteringsutredningar. De båda enheterna i Tranås och Nynäshamn kan härigenom blir de nycklar som behövs för att öppna upp detta arbete.

På ett väsentligt område skiljer sig dock propositionen från utredningen. Det gäller framtida huvudmannaskap. Utredningens förslag om bildandet av ett aktiebolag under Socialstyrelsen får i propositionen en annorlunda utformning. Detta förhållande skall ses utifrån de ställningstaganden som regeringen tidigare gjort i frågan om driftform av statlig verksamhet.

Herr talman! Inom området finns fyra reservationer. Två av dessa berör huvudmannaskapsfrågan. I den ena reservationen föreslår man försäljning av RFV:s sjukhus, medan man i den andra föreslår att huvudmannaskapet bör bestämmas vid ett senare tillfälle.

Jag kan inte se hur en privatisering av verksamheten på ett bättre sätt kan leva upp till de krav som kassorna ställer. En försäljning och uppsplittring inom området för att uppnå bättre resultat bedömer jag som en tveksam väg för verksamheten.

Förslaget om att vänta med beslut i frågan om huvudmannaskap bygger på att utredningen ej på ett tillfredsställande sätt belyst frågan om en av landets försäkringskassor som huvudman. I de remissvar som har kommit in finns en rad olika förslag om placering av huvudmannaskapet. Det förslag som nu har lagts fram har arbetats fram utifrån en bred bedömning av kassornas möjligheter att bedriva sidokopplad verksamhet – detta utifrån såväl administrativ som övrig verksamhetsmässig grund. Redan i dag finns vid tre av landets kassor breddad verksamhet, och en bedömning har gjorts att så också kan bli fallet med försäkringsmedicinska utredningar.

Herr talman! I betänkandet behandlas även ett antal motioner väckta under den allmänna motionstiden. Dessa gäller bl.a. samverkansfrågor, *gender*-perspektiv inom rehabiliteringsområdet samt arbetsgivarens rehabiliteringsansvar. Dessa frågor är i dag en del i en process vad gäller översyn inom rehabiliteringsområdet, och de kommer säkert att bli en del i arbetet för den utredning som socialförsäkringsministern aviserat skall tillsättas inom kort.

Regeringen har i diverse markeringar och i ett brett perspektiv klargjort synen på jämställdhetsaspekten. Vi kan förvänta oss att regeringen även fortsättningsvis kommer att lägga fram förslag till förbättrad jämställdhet på ett antal områden.

I reservation 9 behandlas frågan om företagare och restarbetsförmåga. Denna fråga har varit föremål för en utredning, och jag anser därför, liksom utskottsmajoriteten, att man bör avvakta beredningen av frågan.

I två reservationer behandlas frågan om sjuklön ur olika infallsvinklar. Regeringen begärde att den s.k. AGRA-utredningen skulle belysa frågor som aktualiserats i motioner. Vi kan nu konstatera att regeringen inte kommer att lägga fram någon proposition baserad på AGRA-utredningen. Det beror på dåligt stöd i de remissvar som har lämnats in. Socialförsäkringsministern gjorde så sent som under måndagen en markering i samband med ett interpellationssvar.

Regeringen har för avsikt att tillsätta en särskild utredare med uppgift att se över rehabiliteringsområdet. Härutöver är frågor aktualiserade av regeringen inom hela området. Jag utgår därför, i likhet med utskottsmajoriteten, från att regeringen återkommer med förslag om behov av förändringar anses föreligga i regelsystemet.

Prot. 1998/99:102
28 maj

*Försäkringsmedicinska
utredningar*

Anf. 138 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Jag vill kommentera frågan om huvudmannaskap.

Jag försökte i mitt anförande visa att rehabilitering är en sådan mångfasetterad verksamhet, att det inte går att lösa problemen i den organisatoriska ändan utan man måste se på hur arbetet bedrivs i verkligheten. Då finner man att rehabilitering kräver en förfärlig mängd ingredienser, medicinska kunskaper, kunskaper om arbetsmarknaden, att skapa bra kontakter mellan patient och läkare osv. Motivation är en avgörande faktor.

Det är fel att försöka börja med att samordna allt. Det behövs självständiga enheter som kan utveckla metoder på sitt eget sätt. Kreativitet fordrar faktiskt olikhet. Det är därför vi föreslår att bolagen skall privatiseras. Hur det sedan går till med fastigheter osv. är en rent praktisk fråga. På så sätt kan vi få många olika sätt att hjälpa folk att rehabiliteras. Om allt läggs hos en huvudman blir det en central styrning.

Det är en filosofisk motsättning mellan socialdemokraternas och moderaternas sätt att se på problem. Jag vill poängtera att det är denna djupgående skillnad som är anledningen till reservationen.

Jag tror att vi har bättre på fötterna än de som vill centralisera när det gäller motivationsforskning och forskning för att skapa klimat för utveckling och nyskapande.

Anf. 139 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Såväl Margit Gennser som jag deltog i den hearing som utskottet hade i veckan. Vi kunde se den bredd som finns i diskussionen och de problem som finns i dag i samhället. Vi kan också konstatera att det förekommer en debatt över hela landet. Vi kan också se den positiva utveckling som har skett i Tranås och Nynäshamn. Det är inte säkert att den har skett inom ramen för det bolag som bedriver verksamheten. Den kan ha skett av andra av samhället påtvingade skäl.

Jag tror att det går att driva verksamheten vidare även under ledning av en av landets försäkringskassor. Det kanske går att vara pådrivande för att få i gång en process över hela landet för att skapa enhetligheten och den kunskap som behövs för besluten på området.

Anf. 140 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Jag hoppas att Göte Wahlström har rätt. Jag satt i går med Riksförsäkringsverkets styrelse, och de problem vi ser inom försäkringskassorna på en hel del elementära områden gör att jag tror att det hade varit bättre att satsa på lite olika självständiga enheter i stället för att lägga alla äggen i samma utvecklingskorg.

Framtiden får väl utvisa om detta var en riktig syn, den byråkratiska synen. Jag tror att man snarare, särskilt när det gäller utveckling för att få bättre förhållanden vid ett så här sammansatt problem, borde välja mångfald. Men framtiden får utvisa vem av oss som har rätt.

Anf. 141 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Såväl hearingen som den debatt som föregick detta ärende handlade just om behovet av enhetlighet och samsyn på bedömningarna över hela landet. Det Margit Gennser här företräder är en spridning av detta, innebärande att vi kanske skulle få ett större problem att skapa den enhetlighet som behövs för att få bra och riktiga bedömningar över hela landet. Jag kan inte se att den privatiseringsmodell som moderaterna här företräder skulle kunna ge den enhetlighet som behövs. Det är av de skälen som jag yrkar avslag på moderaternas reservation.

Anf. 142 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Göte Wahlström lugnade mig inte precis när det gällde att säkra den forskning som jag tror att vi alla i denna kammare är överens om är viktig inom det här området. Diskussionen i propositionen präglas av *wishfull thinking*, om jag får uttrycka mig så, och en bristande erfarenhet av vilken enormt hård konkurrens det är om de forskningsmedel som finns tillgängliga vid de olika forskningsråden.

Jag skulle gärna vilja höra Göte Wahlströms synpunkter på hur säker han känner sig på att det skall finnas medel. Jag vill tillägga att det finns ett ställe där jag tror att det finns ganska mycket pengar och som inte är nämnt här. Det är AMF, som i dag finansierar en ganska stor del av den här forskningen. Är det en väg att gå vidare på? Jag vidhåller att man ändå behöver det här navet.

Anf. 143 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Forskning och utveckling inom området är ytterst viktigt. Det klargjordes inte minst vid den hearing som vi hade i utskottet under veckan, med markeringar från Karolinska Institutet m.fl. Det var en hearing som gav utskottet en rad nya infallsvinklar på exempelvis fördelningen av rehabiliteringen inom olika områden och behoven av att hitta infallsvinklar på olika områden.

I propositionen markeras också frågan från regeringens sida på en rad olika vägar för att få ytterligare tryck i frågan. Den utvecklingskommitté som har att förbereda inrättandet av ett försäkringsmedicinskt centrum och kommande huvudman har naturligtvis att aktivt överväga olika forskningsprojekt, liksom att finna olika finansieringsvägar.

Anf. 144 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Då hoppas jag att denna fortsatta utredning tar fasta på erfarenheten från bl.a. läkemedelsepidemiologiska nätverket, att man behöver en central finansiering för ett mindre kansli med någon eller några högt kvalificerade forskare för att det inte bara skall bli önsketänkande i ett betänkande från riksdagen.

När Göte Wahlström nämner Karolinska Institutet låter det som att där finns resurser. Men det finns det inte. Man har förlagt forskningen vid Karolinska Institutet, och det ger en form av kvalitetsstämpel på den forskningen. Men pengarna måste hämtas från någon annanstans.

Anf. 145 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Barbro Westerholm och regeringen har en ganska stor samsyn vad gäller behovet av forskning inom området. Det är min förhoppning att arbetet snarast kan komma i gång utifrån den dokumentation som inte minst finns vid nuvarande sjukhus och att vi snart kan se effekterna av det här. Men vi skall också minnas att det finns forskningsresurser i hela vårt land, inte minst vid de universitetssjukhus som tidigare Carlinge Wisberg redogjorde för – Mitthögskolan och andra exempel som redogjorts för i debatten.

Anf. 146 CARLINGE WISBERG (v) replik:

Fru talman! Göte Wahlström tar upp en del intressanta saker som jag faktiskt delar uppfattningen om men som jag också har praktiska funderingar omkring.

Göte Wahlström och jag har besökt Tranås sjukhus och har förmodligen också fått en liktydig bild av det som man där upplever som problem och av det som man tycker är flera steg framåt.

När det gäller inriktningen har man en mycket positiv inställning, i varje fall i Tranås, till den tänkta utvecklingsväg som man vill gå. Det man har problem med är naturligtvis huvudmannaskapet. Där har vi förmodligen samma syn. Göte Wahlström och jag kanske har olika syn visavi Tranås.

Det finns också praktiska problem. Vi utgår ifrån att vi skall försälja viss verksamhet, vissa fastigheter vid sjukhuset. Fastighetsbildningen i stort i Tranås är ett enormt konglomerat. Frågan är om det just i dag är någon som rent praktiskt klarar ut att bena ut vad som är vad och vad som tillhör vad i sammanhanget. Jag utgår ändå ifrån att Göte Wahlström, som representerar regeringspartiet och ansvarsmajoriteten i utskottet, har tänkt lite längre än vi övriga ledamöter i utskottet och kanske funderat hur man skall kunna bena upp problematiken med konglomeratet när det gäller fastigheter. Finns det en sådan tankegång?

Anf. 147 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Problematiken är lite grann den som tidigare diskuterats här när det gäller tidsaxeln på ärendet som sådant. Vi vet att vi i dag fattar beslut, och vi vet att man har tagit initiativ till en avvecklingsgrupp och en utvecklingsgrupp. Man har egentligen inte haft möjlighet att ta de initiativ som behöver tas för att komma fram till de ställningstaganden som behöver göras bl.a. med anledning av frågan.

Likväl kan vi konstatera att vi har haft ett bolag och en ledning som arbetat och som naturligtvis har haft i uppdrag att företräda bolaget så långt som möjligt. Det innebär att här uppstår ett vakuum i debatten. Det här vakuumet har inneburit att frågeställningar naturligtvis dykt upp, inte minst bland personal och från kommunledning, som innebär att ingen egentligen har kunnat svara fullt ut. Det är en brist, det skall åtgärdas. Initiativ har tagits av mig m.fl. i den socialdemokratiska gruppen för att departementet skall vidta de åtgärder som behövs för att klargöra i bl.a. fastighetsfrågan.

Anf. 148 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Jag står uppskriven på tio minuter, men jag gissar att alla vill ut i det vackra vårvädret, så jag skall försöka fatta mig kort.

Jag tänkte ta upp frågan om sjuklöneperioden och de små företagen. De har redan varit föremål för diskussion i både anföranden och replikskiften. Jag tänkte redogöra för en ganska färsk statistik som jag fick i dag från Statistiska centralbyrån.

Vi vet att sjukfrånvaron ökar. Vi vet också att vi hela tiden haft den tendensen att vi har en högre sjukfrånvaro i de större företagen än i de små. Vad vi nu upplever är ett trendbrott, skulle man kunna säga. När sjukfrånvaron ökar så ökar den mer i de mindre företagen än i de större företagen. Jag tror att det också är någonting viktigt att ta med sig när vi diskuterar sjuklönefrågan i ett småföretagarperspektiv.

Vi har upplevt återkommande förändringar av sjuklöneperioden. Vi har upplevt kritik från fackföreningsrörelsen, kritik från arbetsgivarna och deras organisationer och kanske framför allt kritik från småföretagarna själva. Man säger att det känns hämmande för viljan att nyanställa och expandera.

I tidigare debatter med bl.a. statsrådet Sahlin har också regeringen tillstått att de stora företagen många gånger har fått stå modell när det gäller skatteregler och andra regler. Man har nu – tack och lov – börjat inse att detta många gånger har varit hämmande för de mindre företagen. Man har också gått så långt att man har sagt att sjuklöneperioden är ett konkret exempel just på detta.

I betänkandet står det att utskottet utgår ifrån att regeringen återkommer om behov finns att ändra reglerna för sjuklön. I många av reservationerna är man också överens om att det uppenbarligen finns ett behov av att ändra dessa regler.

Vänsterpartiet har en reservation, nr 11, som jag härmed vill yrka bifall till.

I reservationen föreslår vi att företag med högst tio anställda skall slippa betala sjuklön. Detta är ett förslag som vi från Vänstern har drivit i två tre år här i riksdagen, och detta säger jag som svar när det gäller den tidsaspekt som Margit Gennser tog upp i sitt anförande angående sjuklöneperioden. Vi har drivit frågan länge, och vi kommer att fortsätta att göra det.

Det pågår skattesamtal där alla partier deltar. Ett av de viktigaste syftena med skattesamtalen är faktiskt att stimulera för att få fler människor i arbete. Att göra någonting åt sjuklöneperioden för de små företagen är en stimulansåtgärd för att få människor i arbete.

Några talare har frågat efter hur Vänsterpartiet och Miljöpartiet skall gå vidare i den här frågan. Då vill jag tala om att vi lyfter fram den i skattesamtalen. Där finns representanter för samtliga partier som kan haka på och hjälpa oss att driva på i denna fråga.

Man har också frågat varför vi inte stöder reservation nr 10 angående sjuklönen utan hävdar vårt förslag.

För det första tycker jag att vårt förslag är mycket bättre.

För det andra drar jag mig till minnes Margit Gennsers inlägg där hon sade att man på något sätt vill överbrygga problem vid slumpmässiga variationer. Jag ser kanske detta problem som ett mer regelmässigt pro-

blem som småföretagen har. Jag tror att det finns en viss distinktion mellan våra synsätt härvidlag.

Inom regeringen finns det en grupp som Mona Sahlin har tillsatt och som heter Nybyggarna. Den består av en grupp företagare som Mona Sahlin har kallat till sig. Hon har sagt att man skall lyfta fram också dessa frågor. Jag tror att det är bra att det pågår en diskussion parallellt i Regeringskansliet, vid skattesamtalen och här i kammaren.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 11.

Anf. 149 DESIRÉE PETHRUS-ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill bara fråga Marie Engström om hon inte ser någon risk med att företag med mindre än tio anställda inte behöver betala någonting för sjukfrånvaron. Tar man då inte bort alla incitament för att jobba med sjukfrånvarofrågor och rehabilitering?

Även om man bara har tio anställda bör man bry sig om dem och försöka att förebygga sjukfrånvaro. Risken är ju att man tar bort dessa incitament om det inte kostar någonting. Det är min fråga.

Anf. 150 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Jag kan till viss del hålla med frågeställaren. Men det problemet uppstår även om man skulle gå på förslaget om att införa ett högkostnadsskydd för företag – jag tänker då på förslaget i reservation nr 10. Det är i stort sett samma problematik.

Vi får väl bara hoppas att företagen är så pass måna om sin personal – vilket jag tror att de är – att de i sin personalpolitik värnar arbetsmiljöfrågorna och rehabiliteringsarbetet där sådant är nödvändigt.

Det finns en risk, men jag tror att behovet av att göra någonting åt sjuklönefrågan – vilket också flera andra partier har gett uttryck för i reservation nr 10 – ändå överväger.

Anf. 151 DESIRÉE PETHRUS-ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Ett högkostnadsskydd innebär ändå att det kostar någonting. Marie Engström sade själv att sjukfrånvaron ökar hos småföretagen. Därför borde det finnas en vettig idé om att det i alla fall kostar någonting.

Även om jag tror att småföretagare bryr sig om sina anställda skall vi ha kvar sjukfrånvarokostnaderna för de stora och små företagen för att de skall ha lite incitament för att jobba förebyggande, och det tror jag att vi skall hålla fast vid.

Anf. 152 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Jag håller fast vid mitt tidigare svar att jag tror att det finns klara och tydliga incitament till att man bör värna sin personal.

Jag läste i tidningen i dag från mitt hemlän Värmland. Där beklagar företagen att de inte kan nyanställa så som man skulle vilja göra, och det beror helt enkelt på att det inte går att få tag på den kompetenta personal som man skulle vilja ha tag på. Detta är till viss del ett glesbygdsproblem, men jag vill bara belysa det. Arbetslösheten är i mycket en regional fråga i vårt land. Därför vill man nog inte i första hand undandra sig sitt ansvar för att skapa bättre arbetsmiljöer.

Det är min absoluta övertygelse att småföretagarna inte vill jobba på det sättet. Man vill till varje pris ha den kompetenta personal som man är i behov av.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

4 § Vissa socialförsäkringsfrågor

Föredrogs
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1998/99:SfU10
Vissa socialförsäkringsfrågor (prop. 1998/99:73 delvis)

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

5 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

1998/99:118 Konventionen om undanröjande av dubbelbeskattning vid justering av inkomst mellan företag i intressegemenskap

1998/99:129 Ändrade regler för revisorer i sparbanker och medlemsbanker, m.m.

1998/99:133 Särskild företrädare för barn

1998/99:141 Godkännande av 1998 års protokoll om långlivade organiska föreningar och om tungmetaller under konventionen om långväga gränsöverskridande luftföreningar

Utrikesutskottets betänkande

1998/99:UU11 En svensk Asienstrategi för 2000-talet

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1998/99:SfU9 Beräkning av återbetalningsskyldighet för underhållsstöd till barn med särlevande föräldrar

1998/99:SfU11 Statens invandrarverk och gränskontroll

Trafikutskottets betänkanden

1998/99:TU11 Postal infrastruktur

1998/99:TU12 Ändringar i telelagen m.m.

Näringsutskottets betänkanden

1998/99:NU12 Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivmedel

1998/99:NU13 Vissa utrikeshandelspolitiska frågor

Utrikesutskottets betänkande

1998/99:UU12 Utrikeshandel och internationella investeringar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 27 maj

1998/99:670 av *Carina Hägg* (s) till justitieministern
Kontakten med Förbundet djurens rätt
1998/99:671 av *Rolf Åbjörnsson* (kd) till kulturministern
Ny Kastellholmsbro i Stockholm
1998/99:672 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till utrikesministern
Lagstiftning och rättegångar i Iran
1998/99:673 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesministern
Radio- och TV-sändningar från Serbien
1998/99:674 av *Johan Pehrson* (fp) till näringsministern
Regler för mindre företagande

den 28 maj

1998/99:675 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till finansministern
Ölskatten
1998/99:676 av tredje vice talman *Rose-Marie Frebran* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Kompensation till nordiska sjömän
1998/99:677 av *Lars Ångström* (mp) till försvarsministern
Försvarsmaktens minröjning

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 juni.

7 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 28 maj

1998/99:636 av *Maud Ekendahl* (m) till finansministern
Skattemyndigheternas resurser
1998/99:647 av *Dan Ericsson* (kd) till jordbruksministern
Västerbyskolan – en nationell tillgång

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 juni.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 50
(delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 2 § anf. 101 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 3 § anf. 137 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Meddelande om votering.....	1
1 § Kasinospel i Sverige m.m.	1
Kulturutskottets betänkande 1998/99:KrU11	1
Anf. 1 INGER DAVIDSON (kd)	1
Anf. 2 ROY HANSSON (m).....	4
Anf. 3 INGER DAVIDSON (kd) replik	7
Anf. 4 ROY HANSSON (m) replik.....	7
Anf. 5 INGER DAVIDSON (kd) replik	8
Anf. 6 ROY HANSSON (m) replik.....	8
Anf. 7 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	8
Anf. 8 ROY HANSSON (m) replik.....	10
Anf. 9 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	11
Anf. 10 ROY HANSSON (m) replik.....	11
Anf. 11 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	12
Anf. 12 INGER DAVIDSON (kd) replik	12
Anf. 13 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	12
Anf. 14 BIRGITTA SELLÉN (c).....	12
Anf. 15 INGER DAVIDSON (kd) replik	14
Anf. 16 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	14
Anf. 17 INGER DAVIDSON (kd) replik	14
Anf. 18 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	15
Anf. 19 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	15
Anf. 20 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	15
Anf. 21 LENNART KOLLMATS (fp).....	15
Anf. 22 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	17
Anf. 23 LENNART KOLLMATS (fp) replik	17
Anf. 24 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	18
Anf. 25 LENNART KOLLMATS (fp) replik	18
Anf. 26 INGER DAVIDSON (kd) replik	18
Anf. 27 LENNART KOLLMATS (fp) replik	19
Anf. 28 INGER DAVIDSON (kd) replik	19
Anf. 29 LENNART KOLLMATS (fp) replik	19
Anf. 30 ROY HANSSON (m) replik.....	20
Anf. 31 LENNART KOLLMATS (fp) replik	20
Anf. 32 ROY HANSSON (m) replik.....	20
Anf. 33 LENNART KOLLMATS (fp) replik	21
Anf. 34 EWA LARSSON (mp).....	21
Anf. 35 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	23
Anf. 36 EWA LARSSON (mp) replik.....	24
Anf. 37 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	24
Anf. 38 EWA LARSSON (mp) replik.....	25
Anf. 39 ROY HANSSON (m) replik.....	25
Anf. 40 EWA LARSSON (mp) replik.....	25
Anf. 41 ROY HANSSON (m) replik.....	26
Anf. 42 EWA LARSSON (mp) replik.....	26
Anf. 43 LARS WEGENDAL (s).....	26

Anf. 44	LENNART KOLLMATS (fp) replik	29
Anf. 45	LARS WEGENDAL (s) replik	30
Anf. 46	LENNART KOLLMATS (fp) replik	30
Anf. 47	LARS WEGENDAL (s) replik	30
Anf. 48	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	30
Anf. 49	LARS WEGENDAL (s) replik	31
Anf. 50	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	31
Anf. 51	LARS WEGENDAL (s) replik	32
Anf. 52	ROY HANSSON (m) replik	32
Anf. 53	LARS WEGENDAL (s) replik	33
Anf. 54	ROY HANSSON (m) replik	33
Anf. 55	LARS WEGENDAL (s) replik	34
Anf. 56	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	34
Anf. 57	LARS WEGENDAL (s) replik	34
Anf. 58	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	35
Anf. 59	LARS WEGENDAL (s) replik	35
Anf. 60	EWA LARSSON (mp) replik	35
Anf. 61	LARS WEGENDAL (s) replik	35
Anf. 62	EWA LARSSON (mp) replik	36
Anf. 63	LARS WEGENDAL (s) replik	36
Anf. 64	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	37
Anf. 65	LARS WEGENDAL (s) replik	37
Anf. 66	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	38
Anf. 67	LARS WEGENDAL (s) replik	38
Anf. 68	JAN BACKMAN (m)	38
Anf. 69	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	39
Anf. 70	LARS WEGENDAL (s) replik	41
Anf. 71	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	41
Anf. 72	LARS WEGENDAL (s) replik	41
Anf. 73	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	41
Anf. 74	LENNART KOLLMATS (fp) replik	42
Anf. 75	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	42
Anf. 76	LENNART KOLLMATS (fp) replik	42
Anf. 77	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	42
Anf. 78	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	42
Anf. 79	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	42
Anf. 80	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	43
Anf. 81	LARS WEGENDAL (s) replik	44
Anf. 82	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	44
Anf. 83	KRISTER ÖRNFJÄDER (s).....	45
Anf. 84	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	46
Anf. 85	KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik.....	47
Anf. 86	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	47
Anf. 87	KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik.....	47
Anf. 88	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	47
Anf. 89	KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik.....	47
Anf. 90	STEN ANDERSSON (m)	47
Anf. 91	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	50
Anf. 92	STEN ANDERSSON (m) replik.....	50

Anf. 93 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	50
Anf. 94 STEN ANDERSSON (m).....	52
Anf. 95 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	53
Anf. 96 STEN ANDERSSON (m).....	53
Anf. 97 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	53
Anf. 98 STEN ANDERSSON (m).....	54
Anf. 99 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	54
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)	55

2 § Riksdagens revisorers förslag om socialförsäkringens

administration 55

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1998/99:SfU7	55
Anf. 100 GÖRAN LINDBLAD (m).....	55
Anf. 101 LENNART KLOCKARE (s)	57
Anf. 102 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	59
Anf. 103 LENNART KLOCKARE (s) replik	59
Anf. 104 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	60
Anf. 105 LENNART KLOCKARE (s) replik	60
Anf. 106 CLAES STOCKHAUS (v).....	60
Anf. 107 KENNETH LANTZ (kd)	61
Anf. 108 LENNART KLOCKARE (s) replik	64
Anf. 109 KENNETH LANTZ (kd) replik	64
Anf. 110 LENNART KLOCKARE (s) replik	65
Anf. 111 KENNETH LANTZ (kd) replik	65
Anf. 112 BIRGITTA CARLSSON (c)	65
Anf. 113 BO KÖNBERG (fp)	66
Anf. 114 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	67
Anf. 115 GUSTAF VON ESSEN (m).....	68
Anf. 116 CECILIA MAGNUSSON (m)	70
Anf. 117 LENNART KLOCKARE (s)	72
Anf. 118 CECILIA MAGNUSSON (m)	72
Anf. 119 LENNART KLOCKARE (s)	73
Anf. 120 CECILIA MAGNUSSON (m)	73
Anf. 121 GUSTAF VON ESSEN (m).....	73
Anf. 122 CECILIA MAGNUSSON (m)	73
Anf. 123 GUSTAF VON ESSEN (m).....	74
Anf. 124 CECILIA MAGNUSSON (m)	74
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)	74

3 § Försäkringsmedicinska utredningar 74

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1998/99:SfU8	74
Anf. 125 MARGIT GENNSER (m).....	74
Anf. 126 CARLINGE WISBERG (v)	76
Anf. 127 MARGIT GENNSER (m) replik.....	78
Anf. 128 CARLINGE WISBERG (v) replik	79
Anf. 129 MARGIT GENNSER (m) replik.....	79
Anf. 130 CARLINGE WISBERG (v) replik	79
Anf. 131 DESIRÉE PETHRUS-ENGSTRÖM (kd).....	79
Anf. 132 BIRGITTA CARLSSON (c)	81
Anf. 133 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	83
Anf. 134 CARLINGE WISBERG (v) replik	84

Anf. 135 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	84
Anf. 136 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	85
Anf. 137 GÖTE WAHLSTRÖM (s)	86
Anf. 138 MARGIT GENNSER (m) replik.....	89
Anf. 139 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	89
Anf. 140 MARGIT GENNSER (m) replik.....	89
Anf. 141 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	90
Anf. 142 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	90
Anf. 143 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	90
Anf. 144 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	90
Anf. 145 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	91
Anf. 146 CARLINGE WISBERG (v) replik.....	91
Anf. 147 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	91
Anf. 148 MARIE ENGSTRÖM (v)	92
Anf. 149 DESIRÉE PETHRUS-ENGSTRÖM (kd).....	93
Anf. 150 MARIE ENGSTRÖM (v)	93
Anf. 151 DESIRÉE PETHRUS-ENGSTRÖM (kd).....	93
Anf. 152 MARIE ENGSTRÖM (v)	93
(Beslut skulle fattas den 1 juni.).....	94
4 § Vissa socialförsäkringsfrågor	94
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1998/99:SfU10	94
(Beslut skulle fattas den 1 juni.).....	94
5 § Bordläggning.....	94
6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	95
7 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	95
8 § Kammaren åtskildes kl. 15.27.	96

